

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RORSCHACH'DA NESNE KAVRAMI ÖLÇEĞİ
GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI**

Mehmet Fırat URCAN

2501110101

Tez danışmanı

Prof.Dr. Tefika TUNABOYLU İKİZ

İstanbul-2015

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Mehmet Fırat URCAN

Numarası : 2501110101

Anabilim/Bilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı
Uygulamalı Psikoloji Bilim Dalı

Danışman Öğretim Üyesi: Prof. Dr. Tevfika
İKİZ

Tez Savunma Tarihi: 10.04.2015

Tez Savunma Saati :08.30

Tez Başlığı : Rorschac'da Nesne Kavramı Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Tevfika İKİZ		Kabul
2- Yrd. Doç. Dr. Bengi PİRİM DÜŞGÖR		Kabul
3- Yrd. Doç. Dr. İrem ERDEM ATAK		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Yrd. Doç. Dr. Ayşe Elif YAVUZ SEVER		
2- Yrd. Doç. Dr. Alper ŞAHİN		

RORSCHACH'DA NESNE KAVRAMI ÖLÇEĞİ GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

MEHMET FIRAT URCAN

ÖZ

Hermann Rorschach tarafından geliştirilen, klinikte ve bilimsel araştırmalarda kullanılmaya başlanan projektif bir yöntem olan Rorschach Mürekkep Lekesi Testi, günümüzde psikiyatrik problemlerin tanı ve tedavisinde önemli bir yere sahiptir. Araştırmanın konusu olan “Nesne Kavramı Ölçeği” de Rorschach Testi’nde insan temsilini değerlendirmek için Blatt ve arkadaşları tarafından (1976) tarafından geliştirilmiş, yapı geçerliliği başta olmak üzere çok sayıda çalışmayla geçerlilik ve güvenirliği ortaya konmuştur. Bu çalışmada, ülkemizde kullanılması için “Rorschach’da Nesne Kavramı Ölçeği”nin geçerlilik ve güvenirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.

DSM IV-TR Kılavuzu’na göre Borderline (Sınır) Kişilik Bozukluğu tanısı almış psikiyatrik örneklem ile herhangi bir psikiyatrik tanı almamış sağlıklı erişkin bireylere “Rorschach’da Nesne Kavramı Ölçeği” ve ülkemizde geçerlilik ve güvenirlik puanları saptanmış “Belirti Kontrol Listesi- 90- Gözden Geçirilmiş Formu” ve “Borderline Kişilik Envanteri” ölçekleri birlikte uygulanarak, elde edilen sonuçlar, özel yöntemle kodlanıp, istatistiksel analize tabi tutulmuş, böylece Nesne Kavramı Ölçeği’nin geçerlilik ve güvenirlik puanları belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemi 19 ila 32 yaşları arasında değişen 40 kadın ve 40 erkek olmak üzere toplam 80 kişiden oluşmaktadır. Demografik bilgileri alınan katılımcılara ölçek ve test uygulamaları yapılmıştır. SPSS 20.0 for Windows programından yararlanılarak veriler çözümlenmiş ve Betimleyici İstatistiksel Analiz, Spearman’s Korelasyon ve Mann-Whitney U Testi istatistiksel yöntemleri kullanılmıştır.

Ölçeğin Güvenirlik analizinde değerdendiriciler arası uyum güvenilirliğine bakılmış; NKÖ'nün güvenilirliğinin yüksek olduğu saptanmıştır. Geçerlilik çalışmasında örneklem grupları üzerinden yapı geçerliliği temel alınmıştır. Hasta grubunu normal örneklemden ayırt edebildiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Rorschach'da Nesne Kavramı Ölçeğinin, geniş bir örneklem içermemekle birlikte Türkiye toplumu için, nesne temsiliinin gelişimsel düzeyini ve kalitesini ölçmede güvenilir ve yapı geçerliliğinin yeterli düzeyde olduğu bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rorschach Testi, Nesne Kavramı Ölçeği, Geçerlilik, Güvenirlik

**CONCEPT OF OBJECT ON THE RORSCHACH SCALE VALIDITY AND
RELIABILITY STUDY
MEHMET FIRAT URCAN**

ABSTRACT

Rorschach Inkblot Test was developed by Hermann Rorschach and used in clinical and research settings, has a significant place today in the diagnosis and treatment of psychiatric problems. “Concept of Object Scale”, which is the subject matter of this research has been developed by Blatt et al. in 1976 to assess human representation in Rorschach Test. Its validity and reliability including construct validity have been demonstrated by numerous research studies. This work was aimed at assessing the reliability and validity of “Concept of Object on the Rorschach Scale” in order to be used in Turkey.

“Concept of Object on the Rorschach Scale” was administered to a sample of people with Borderline Personality Disorder diagnosis under DSM IV-TR and a group of healthy people without psychiatric diagnosis, along with “Symptom Check List-90- Revised Form” and “Borderline Personality Inventory”, validity and reliability scores of which have been determined in Turkey. The data was coded with a special method and statistically analysed. Thus the validity and reliability scores of Concept of Object Scale were calculated.

The sample is 80 people; 40 men and 40 women between the ages of 19 and 32. Demographical information of the participants was taken, and the scale and the tests were administered. The data was analysed by using SPSS 20.0 for Windows; Descriptive Statistical Analysis, Spearman’s Correlation and Mann-Whitney U Test statistical methods were applied.

In the reliability analysis, inter-rater reliability was assessed, COR is found to have high reliability. The validity assessment was based on the construct validity in

the sample groups. It was established that COR was able to distinguish the patient group from the normal sample.

In conclusion, despite a limited sample, it was demonstrated that the reliability and construct validity of Concept of Object on the Rorschach Scale is adequate to assess the developmental level and the quality of object representation in Turkish society.

Key Words: Rorschach Test, Concept of Object Scale, Validity, Reliability

ÖNSÖZ

Tezimin başlangıcından itibaren her aşamada emeği ve desteği bulunan, cesaretlendirici ve öğretici yaklaşımıyla güven veren tez danışmanım ve saygıdeğer hocam Prof. Dr. Tefrika Tunaboyle-İkiz'e,

Çalışmanın varolması için sağladıkları imkânlardan ve desteklerinden ötürü başta GATA Psikiyatri Servisi Klinik Şefi Prof.Dr. Cengiz Başoğlu olmak üzere, saygıdeğer öğretim üyelerine ve meslektaşlarım Ayşe Nakaşçı, Ebru Erdoğan ve Nagihan Dalkanat'a;

Tezimin yorumlama ve istatistiksel değerlendirme aşamalarında bu alandaki engin bilgilerini paylaşan Uzm.Psk. Erkan Kalem'e ve Uzm.Psk. Erdal Yanardöner'e;

Tezim süresinde hep yardımına koşan ve veri toplama aşamasında desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşlarım ve meslektaşlarım Vahap Taşkent'e, Sezen Erem'e, Oya Çelik'e ve Betül Genç'e;

Yaşamımda bugünlere gelmemi sağlayan sevgili anneme ve babama ve tezimin emek isteyen süreçlerinde yanımda olan kardeşlerim Hazal Urcan'a ve Gözde Özen'e;

Sıkıntılı zamanlarımda hep yanımda olan, anlayışı ve şefkatiyle beni destekleyen meslektaşım ve canım eşim Güneş Özen Urcan'a en derin şükranlarımla...

Mehmet Fırat Urcan

Mart 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLoların LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
I.GENEL BİLGİLER	4
A. Nesne Temsili Kavramı	4
1.Nesne Temsili Kavramının Bilişsel Gelişimsel Zeminini	4
a. Jean Piaget'in Kuramında Nesne Temsilinin Oluşumu	4
(1) Duyusal Devinimsel Evre (0-2 yaş)	5
(2) İşlem Öncesi Evre (2 -7 yaş)	10
(3) Somut İşlem Evresi (7-11 yaş)	10
(4) Soyut İşlem Evresi (11 yaş ve üzeri)	11
b. Heinz Werner'in Kuramında Nesnenin Gelişimi ve Psikopatolojiyle İlişkisi	11
2.Psikanalitik Literatürde Nesne Temsili Kavramı	13
a. Sigmund Freud'da Nesne Temsili	13
b. Sigmund Freud Sonrası Psikanalitik Gelişim Kuramlarında Nesne Temsilinin Oluşumu	14
3.Bilişsel Gelişim ve Psikanalitik Kuramların Işığında Sidney Blatt'ın Nesne Temsili Kavramına Yaklaşımı	18
B. Sınır Kişilik Bozukluğu	21
1. DSM-IV-TR Tanı Kriterlerine Göre Sınır Kişilik Bozukluğu Tanısı	21
2. ICD-10 Tanı Kriterlerine Göre Sınır Kişilik Bozukluğu Tanısı	22

3. Psikanalitik Literatürde “Sınır” Psikopatolojiler - Kısa Bir Gözden Geçirme	23
4. Kernberg’in Sınır Kişilik Örgütlenmesi Terimi	24
C. Rorschach Testi	26
1.Rorschach Testinin Oluşumu	26
2.Rorschach Testi’nde Nesne Kavramı Ölçeği (NKÖ)	27
a. Nesne Kavramı Ölçeği Puanlama	28
(1) Ayrışma	29
i. İnsan Yanıtları	30
ii. İnsan Benzeri Yanıtlar	30
iii. İnsan Detayları	30
iv. İnsan Benzeri Detaylar	30
(2) Artikülasyon(Sözel İfade Etme)	30
i. Algısal Özellikler	31
(a). Boy ve Fiziksel Yapı	31
(b). Kıyafet veya Saç Tarzı	31
(c). Vücut Duruşu	32
ii. İşlevsel Özellikler	32
(a).Cinsiyet	32
(b).Yaş	33
(c). Rol	33
(d).Özgül Kimlik	33
iii. Artikülasyon Derecesi	33
(3) Eylemin Motivasyon	34
i. Motivasyonsuz etkinlik	34
ii. Tepkisel motivasyon	34
iii. Kasıtlı motivasyon	34
(4) Eylemin Bütünleşmesi(entegrasyonu)	34
i. Nesne ve Eylemin Kaynaşması	35
ii. Nesne ve Eylemin Uygunsuz Bütünleşmesi	35

iii. Nesne ve Eylemin Özgöl Olmayan Bütünleşmesi	35
iv. Nesne ve Eylemin Uygun Bütünleşmesi	35
(5) Eylemin İçeriği	36
i. Art Niyetli	36
ii. İyi Niyetli	36
(6) Eylemin Doğası	36
i. Aktif-Pasif Etkileşim	36
ii. Aktif-Tepkisel Etkileşim	36
iii. Aktif-Aktif Etkileşim	36
b. NKÖ'nün Güvenirlik Çalışmaları	37
c. NKÖ'nün Geçerlilik Çalışmaları	38
d. NKÖ ile Yapılan Diğer Çalışmalar	42
e. Ülkemizde NKÖ ile Yapılan Çalışmalar	44
f. NKÖ'nün Sınırlılıkları	44
D. Araştırmanın Amaç ve Hipotezleri	46
II. YÖNTEM	47
A. Katılımcılar	47
B. Ölçme Araçları	48
1. Demografik Bilgi Formu	48
2. Borderline Kişilik Envanteri (BKE)	49
3. Ruhsal Belirti Tarama Listesi- 90- Gözden Geçirilmiş Formu (SCL-90-R)	49
4. Rorschach Testi	50
a. Nesne Kavramı Ölçeği	51
C. Uygulama	52
D. İstatistiksel Analiz	53
III. BULGULAR	53
A. Örneklemin Demografik Özellikleri	53
B. Güvenirlik Analizi	58

C. Yapı Geçerliliği	60
1. Hasta ve Kontrol Grupları Farkları	60
2. Ölçekler Arası Korelasyonlar	61
SONUÇ	66
KAYNAKLAR	70
EK 1. Gönüllüleri Bilgilendirme ve Olur(Rıza) Formu	80
EK 2. Demografik Bilgi Formu	82
EK 3. Borderline Kişilik Envanteri (BKE)	87
EK 4. Belirti Kontrol Listesi- 90- Gözden Geçirilmiş Formu (SCL-90-R)	89

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1.	Piaget'in Duyu-Devinim (Sensori-motor) Evresinin özetİ	8
Tablo 2.	Bilişsel Şemanın Düzeyleri: Gelişimsel Düzeyler ve Davranışsal İşaretleri	19
Tablo 3.	Etkileşimin Entegrasyonu	37
Tablo 4.	Nesne Kavramı Ölçeği'nin Özeti	52
Tablo 5.	Örneklemin Demografik Özellikleri	54
Tablo 6.	Örneklemin Madde Kullanımı Özellikleri	55
Tablo 7.	Örneklemin Aile Yapısı ve Aile İlişkileri Özellikleri	57
Tablo 8.	Örneklemin Mutilasyon, Suisid ve Adli Özellikleri	58
Tablo 9.	Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği Boyutlarının Değerlendiriciler Arası Korelasyon Değerleri	59
Tablo 10.	Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği Boyutları Puanlarının Kontrol ve Hasta Örneklemin Arasındaki Farkları	61
Tablo 11.	Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanları ile Sınır Kişilik Envanteri ve Belirti Tarama Envanteri puanları arasındaki Korelasyonlar	63
Tablo 12.	Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanları ile Sınır Kişilik Envanteri ve Belirti Tarama Envanteri puanları arasındaki Korelasyonlar	65

GİRİŞ

Psikolojinin merkezi amacı insanların kendileriyle ve çevreleriyle daha etkin ve verimli ilişkiler kurabilmelerine yardımcı olmaktır. Bu durum psikolojide insanı tanımayı önemli kılmaktadır (Akkoyun, 1983).

Psikolojik testlerin amacı da kişiler arasındaki farkları incelemektir. Bir psikolojik testin sonuçlarına bakarak, bir kişinin diğer bir kişiye hangi noktalarda benzediği ve hangi noktalarda ayrı olduğunu tespit edebilmektir (Cansever, 1963).

Projektif teknikler yetenek ve diğer testlerden öncelikle kişiye sunulan malzemenin belirsizliğiyle ve yanıtlarda ona tanınan serbestlikle ayrılırlar. Bu iki ayırt edici özelliğiyle projektif yöntem, hem biçim psikolojisi hem de psikanaliz gelenekleri içerisinde yer alır (Anzieu&Chabert,2004:19).

Psikolojik testler aynı zamanda klinisyenle hasta arasında arabulucu görevini gören, insanı tanımak amacıyla kullanılan araçlardır. Winnicott'un nesne ilişkilerine benzetirsek, psikolojik testler, testör ile hasta arasında geçiş alanı işlevi görmektedir. Testör ile test alan kişi arasındaki bu ilişki Winnicott'un söylemiyle; test, testörün sunduğu bir alanda kişinin kendi hayal dünyasını, imgelemelerini elindeki malzemedan hareketle hayal kurma gücünü ortaya koyarak yapılandırmasıdır (Tunaboyle-İkiz, 2001).

Projektif yöntemde testi alan kişiye belirsiz uyarıcılar verilerek bunlara istediği şekilde tepkide bulunması istenir. Testin amacı deneğe açıkça bildirilmediğinden, verilen yanıtlar deneğin bilinçdışı istek ve duygularını, dış dünyayı algılama biçimini yansıtacağı varsayılır (Akkoyun, 1983).

Projektif testlerin temel hipotezi zihinsel süreçlerin her bireyin kendine has ruhsal faaliyetlerini ortaya koyması, bunu yaparken de bireyselliklerini yitirmemeleridir. (Tunaboyle-İkiz, 2001).

İsviçreli bir psikiyatr olan Hermann Rorschach tarafından 1921'de geliştirilen Rorschach testi, bugün kişiliğin dinamik özelliklerinin aydınlatılmasında

kullanılan bir projektif testtir. Psychodiagnostics ismiyle yayınladığı eserinde testin özelliklerini ve kullanım tarzını izah etmiştir (Cansever, 1963).

Hermann Rorschach'nın ilk hedefi sağlıklı veya patolojik deneklerin hayali içeriklerden bağımsız olarak öncelikle algısal süreçlerini lekeler dolayısıyla ifade etmeleriydi. Yorumlar ise kendi deyimiyle ikincil olarak düşünülmesi gereken bir durumdu. Ölümünden sonra birçok araştırmacı onu geçmeye, sistemini farklılaştırmaya veya geliştirmeye çalışmıştır. (Tunaboğlu-İkiz, 2001).

Rorschach testi Beck tarafından geliştirilmiş ve testi birleşik devletlerde tanıtılmıştır. Klopfer, Rapaport testin puanlama sistemi ve özellikleri üzerine çalışmışlardır (Cansever, 1963).

1966 tarihli kitabında Exner, Birleşik Devletlerdeki beş temel yorumlama sistemini, “fenomenoloji”den “davranışçılık”a doğru giden şu sırada sınıflandırdı: Rapaport, Klopfer, Hertz, Piotrowski, Beck; öyle ki en sonuncusu benliği ve algıyı en fazla hesaba katandır. Test 2.dünya savaşı sonrası Fransızca konuşulan ülkelerde kendini kabul ettirdi.

Klinik alanda sıklıkla kullanılan ve güncelliğini 75 yılı aşkın süredir koruyan, korumayı başarabilen (Tunaboğlu-İkiz, 2001), birçok alanda kişiliğe dair önemli bilgiler sunduğu düşünülen Rorschach testinin psikometrik temellerini güçlendirerek uygulama alanlarını genişletmek ve nicel ölçek sağlamak için bir çok alt kodlama ve puanlama sistemleri geliştirilmiştir (Bornstein& Masling, 2005).

Rorschach'ta insan temsili değerlendirmek için Blatt, Brenneis, Schimek ve Glick (1976) Rorschach'da Nesne Kavramı Ölçeği'ni (NKÖ) geliştirmişlerdir. Blatt ve arkadaşlarının bu ölçeği geliştirmesi, zamanın Rapaport'tan etkilenmiş diğer kuramcıların katkıları gibi, 1970'lerde psikanalizin metapsikolojik soyutlamaların egemen olduğu bir psikoloji olmaktan, hem gerçek hem de düşünölen insan ilişkilerinin yaşanan deneyimlerine veya psikanalitik terimi kullanacak olursak, nesne ilişkilerine doğru yaşanan genel kaymanın parçası olarak anlaşılabılır.

Blatt ve ark. (1976) ölçeklerini oluştururken ego-psikoloji ve nesne ilişkileri kavramlarını bütünleştirmiştir. Kavramsal temelleri için Piaget (1937/1954) ve Werner'in (1957) bilişsel gelişim kuramları ile psikanalitik nesne ilişkilerine eşit derecede dayanmaktadır. Yani, bu ölçek nesne temsilini, bilişsel gelişimin yörüngesiyle uyumlu olarak büyüyor ve değişiyor olarak görmektedir.

Bu çalışmada, araştırmalarda ve klinik uygulamada yararlı olacağı düşüncesi ile nesne temsilinin kalitesini ve nesne ilişkilerini değerlendirme ve ölçmeye yarayan Nesne Kavramı Ölçeği'nin ülkemizde de kullanılabilmesi için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

İlk bölümde ölçeğin anlaşılabilmesi için testin kuramsal zemin hakkında bilgi verilecektir. Nesne Kavramı Ölçeği, psikanalitik nesne ilişkileri kuramı ve Piaget ve Werner'in bilişsel gelişim kuramlarına dayandığından bilişsel düzeyde nesne kavramının gelişimi ve psikanalitik nesne ilişkileri kuramları hakkında bilgi verilecektir. Son olarak ise, bu bölümde, Rorschach Testi hakkında bilgi verildikten sonra Nesne Kavramı Ölçeği tanıtılacaktır.

I. GENEL BİLGİLER

A. Nesne Temsili Kavramı

1. Nesne temsili kavramının bilişsel gelişimsel zemini

a. Jean Piaget'in kuramında nesne temsili oluşumu

1896 yılında İsviçre'de doğan Jean Piaget, zooloji alanında eğitim almış bir bilişsel kuramcı olarak kuramında belirgin bir biyolojik bakış vardır. Piaget'ye göre insan yavrusu yaşama bilişsel varlıklar olarak başlamazlar. Algısal ve devinimsel (motor) etkinliklerinden psikolojik yapılar meydana getirirler ve saflaştırırlar. Bu yapılar, yaşantıları çevreye daha etkili uyum sağlamalarına yardımcı olan örgütlü anlamlandırma biçimleridir. Çocuklar varolan yapıları kullanarak yaşantıları seçer ve yorumlarlar, sonrasında da, gerçeğin daha ince ve belirsiz yönlerini ele alabilmek için onları değiştirerek bu yapıları etkin bir yolla geliştirirler.

Piaget'in kuramına göre çocuklar duyuşsal- devinimsel (sensori-motor), işlem öncesi, somut işlemsel ve soyut işlemsel evre olmak üzere dört evreden geçer: bebeğin araştırmacı davranışları bu evrelerden geçerek, ergenlik ve yetişkinliğin soyut, mantıksal zekasına dönüşür.

Piaget, şemalar adını verdiği özgül psikolojik yapılar tarifler ve yaşla birlikte değiştiğini belirtir. Şemalar deneyimleri anlamlandırmanın örgütlü biçimleridir. Altı aylık bir bebeğin sahip olduğu düşürme şeması oldukça katıdır. Basitçe, elindeki bir oyuncakı bırakır. On sekiz aylık olduğunda, düşürme şeması daha amaçlı ve yaratıcı hale gelir. Fırsat verilirse oyuncakını havaya fırlatabilir, her türlü nesneyi merdivenlerden aşağı atabilir.

Bir zaman sonra, sadece nesneler üzerinde davranışta bulunmanın ya da eylemde bulunmanın dışında, küçük çocuk bir davranışta bulunmadan ya da bir şey yapmadan önce düşünme belirtileri göstermeye başlar. Bu değişim dış dünyayı anlamada duyuşsal-devinimsel bir yaklaşımdan zihinsel temsiller dayalı bilişsel bir yaklaşıma geçişi gösterir. Bu zihinsel temsiller içsel bilgi betimlemeleridir. İmgeler ve kavramlar en güçlü zihinsel temsillerdir. İmgeler nesnelerin, insanların ve yerlerin

zihinsel resimleridir. Kavramlar ise, içinde benzer nesne ya da olayların birlikte gruplandığı kategorilerdir. Kavramlar kullanılarak farklı ve değişik deneyimler anlamlı, yönetilebilir ve anımsanabilir birimler içinde örgütlenebilmektedir (Berk,2013)

Uyum sağlama (akomodasyon) ve örgütleme; duyuşal devinimselden temsili şemalara bu değişimi ve çocukluktan yetişkinliğe temsil edici şemalardaki daha ileri değişimleri açıklayan iki süreçtir. Uyum sağlama süreciyle çevreyle doğrudan etkileşime girilerek şemalar yapılandırılır. Özümlleme ve uyma adı verilen birbirini tamamlayan iki işleyişten oluşur. Özümlleme sırasında dış dünyayı yorumlamak için varolan şemalar kullanılır. Uyma etkinliğinde ise bebek halihazırdaki düşünme biçiminin çevreyi bütünüyle yakalamadığına dikkat ettikten sonra, yeni şemalar yaratır ya da eskilerini uyar.

Özümlleme (asimilasyon) ve uyma (adaptasyon) arasındaki denge süreç içinde değişir. Piaget'in bilişsel denge adını verdiği bu durum kararlı ve rahat bir durumdur. Hızlı bilişsel değişim zamanlarında çocuklar bir dengesizlik ya da bilişsel rahatsızlık durumu içindedir. Çocuklar yeni bilgilerin halihazırdaki şemalarıyla eşleşmediğinin farkına vardıklarında özümlmeden uymaya doğru geçerler. Şemalarını değiştirdikten sonra yeni değişmiş yapılarıyla yeniden değiştirilmeye hazır oluncaya kadar alıştırma yaparak özümlenmeye geri dönerler. Dengeleme adı verilen denge ve dengesizlik arasındaki bu hareket sırasında etkili şemalar oluşturulur. Erken dönemde uyma davranışı sık olduğundan duyuşal devinimsel evre en karmaşık gelişim dönemidir (Piaget,1954).

(1) Duyuşal devinimsel evre (0-2 yaş)

Piaget'e göre duyuşal devinimsel dönemin başında ortada bir özne yoktur. Kendisiyle nesne arasında mesafe eksikliği vardır. Zamanla, bebeğın eylemleri farklılaşır, değişir ve düzenlenir. Düzenlendikleri çapta nesneler arasındaki ilişkiler özellik kazanırlar ve nesneler arasındaki rastlantısal bağlar nesnenin kendi eylemlerinden bağımsız olarak kavranır, dış dünya biraz düzen kazanır. Şema, bir

yanda bebek diğer yanda nesnelerin iki yönlü yapısına olan eşgüdümün temel aracıdır. Bebek kendi eylemlerinin kökeni olarak kavramadıkça, kendi dışındaki nesnelerin devamlılığını da kavrayamaz. Duyusal devinimsel evrimin sonunda çocuğun kendi bedeninin de içinde varolduğu evreni oluşturan kalıcı nesneler vardır. Çocuğun bedeni ve dış dünya arasındaki ilişki ilerleyici bir eşgüdümdür (Evans,1999:73-75).

Hareket eden özne ile çevre arasındaki ilk iletişim nesnenin fark edildiği anlamına gelmez Nesneleri fark etme, tekrarlama, genelleme ve tanıma kapasitesi gerektirir. Şu ana kadar hiçbir şey çocuğu uygulama noktasından hareketin kendisini ayırtması için zorlayamaz. Onun meme ucunu bulduğu zaman farketdiği şey örnek olarak nesne ile kendisi arasında bir ilişki olduğudur. Bu gelişimdeki hareketle bağlantılı tüm duyulardaki evrensel görüntüdür. Nesnenin bu şekilde fark edilmesi nesnenin algılanması ile hiç bir ortak yana sahip değildir.

Çocuk arzuladığı nesnenin yokluğunu algıladığı zaman ve onu aktif bir şekilde aramaya başladığı zaman nesnenin bağımsızlığı ve sürekliliği sorusu belirgin olmaya başlar. İşte nesnenin inşasının ilk yoluna giriş yapılır: uyum çabası ve bundan kaynaklı beklentiler.

İlk iki süreç sırasında öznenin hareketi, nesnenin düzenli olarak ortadan kaybolmasının ne kadar farkında olduğunu gösterir. Beslenen yeni doğan memeyi aldığı zaman duygularını ortaya çıkarır. Ve süt çocuğu gülmeyi öğrenir öğrenmez annesi onun görüşünden çıktığı zaman yaşadığı hayal kırıklığını nasıl göstereceğini bilir. Ama bebeğin kaybettiği nesneyi bulmak için gösterdiği olumlu tepki son uyum anında meydana gelir: havayı emer ya da annesinin görüntüsünün kaybolduğu yere odaklanır.

Gözlemler ve denemeler, çocukta nesne kavramının doğuştan ya da deneyimle hazır olarak verilmediğini, adım adım oluştuğunu göstermektedir. Bilişsel gelişimi gösteren altı evre ayırt edilebilir. İlk iki evre boyunca (refleksler ve erken olaylar), bebeğin dünyası kalıcı olmayan ve mekansal organizasyonun olmadığı tanıdık imgelerle doludur. Üçüncü evrede (ikincil döngüsel tepkiler) , uyuma

(akomodasyon) yönelik davranışlarda kalıcılık başlar ancak hala göz önünde olmayan nesneler sistematik olarak araştırılmamaktadır. Dördüncü evre boyunca (bilinen deneyimlerin yeni durumlara uygulanması) bebek gizlenmiş bir nesneyi ancak bir yerde arama davranışı gösterebilir, yer değişikliğini takip edemez. 12 ile 18. Aylar arasında olan beşinci evrede nesnede süreklilik boyutu gelişir ancak bebek doğrudan algı alanının dışındaki nesnelerde varolan değişiklikleri dikkate alamaz. 16. Ayın başları ile 18. Aylarda başlayan altıncı evrede gizlenmiş nesnelerin imgeleri bebeğin zihninde mevcuttur ve gizlenmiş bir nesneyi birçok yerde arama yeteneği gelişir. (Piaget, 1954)

Çocukların yaşamının ilk iki yılı duyuşal devinimsel evreye denk gelmektedir. Piaget'e göre bu dönemde bebekler gözleri, kulakları, elleri ve diğer duyuşal-devinimsel donanımlarıyla düşünürler, birçok etkinliği zihinsel olarak beceremezler. Ancak bu evredeki ilerlemeler önemli ve büyük olduğu için Piaget tarafından altı alt evreye ayrılmıştır (Berk, 2013).

Tablo 1.Piaget'in Duyusal-Devinimsel Evresinin özeti (Berk,2013)

<u>Duyusal Devinimsel Alt Evre</u>	<u>Yaygın uyumsal davranışlar</u>
1.Refleksif şemalar (doğum- 1.ay)	Yeni doğmuş refleksler
2. Birincil döngüsel tepkiler(1.-4.ay)	Bebeğin kendi vücudu çevresinde yoğunlaşmış basit devinimsel alışkanlıklar; olayların gelişile ilgili sınırlı beklenti
3. İkincil döngüsel tepkiler (4.-8.ay)	Bebeği saran dünyadaki ilginç etkileri tekrarlamayı amaçlayan davranışlar; tanıdık davranışların taklidi
4.İkincil döngüsel tepkilerin eşgüdümü(8.-12.ay)	Amaçlı ya da amaç yönlendirmeli davranış; gizlenmiş bir nesneyi gizlendiği ilk yerde bulabilme yeteneği (nesne sürekliliği); olacak olaylara ilişkin iyileşmiş beklenti; bebeğin genellikle gösterdiği davranışlardan az farklı davranışların taklidi
5.Üçüncü döngüsel tepkiler(12.-18.ay)	Üzerlerinde yeni ve değişik denemeler yaparak nesnelerin özelliklerini keşfetme; yeni davranışların taklidi; gizlenmiş bir nesneyi birçok yerde arama yeteneği
6.Zihinsel temsil(18.-24.ay)	Problemlere ani çözümlerin işaret ettiği gibi, nesne ve olayların içsel temsilleri; ertelenmiş taklit ve mış gibi oyunu

Piaget(1954), alt evrede bebekler yalın problemleri çözmek için şemaları bilinçli olarak eşgüdümleyerek niyetli ya da amaç yönelimli davranışta bulunabilirler. 8-12 ay arasındaki bir bebek kendisine gösterilen ve sonrasında örtünün altına saklanan oyuncacı, örtüyü kaldırarak bulup eline alabilir. Engeli itme ve kavrama gibi iki ayrı şemayı eşgüdümleyerek nesneyi bulabilir, problemi çözebilir. Saklı nesneleri bulup çıkarma bebeklerin nesne sürekliliğini yani görünmeseler de nesnelerin var olmayı sürdürdüklerini kavramaya başladıklarının kanıtıdır. Ama bu farkındalık henüz yeterli düzeyde değildir. Eğer bir nesneye bir saklama yerinde birçok kez ulaşabilir e sonra onun başka bir yere gittiğini görürlerse, onu hala ilk saklama yerinde ararlar.

Beşinci alt evrede ise küçük çocuk saklanmış bir nesne için doğru bir araştırma yapıp birden fazla yere bakarlar. Daha ileri bir nesne sürekliliği anlayışına

sahip olurlar ve daha esnek davranış örüntüleri birçok davranışı taklit etmelerine izin verir.

Altıncı alt evrede duyusal devinimsel gelişim zihinsel temsil ile sonuçlanır. Bu yeteneğin bir işareti 18-24 aylık bebeklerin problemlerin çözümlerini deneme yanılma davranışlarıyla değil aniden bulmalarıdır. Davranışlarla akıllarından deneme yapmaktadırlar, bu da deneyimleri zihinsel olarak temsil edebildiklerinin kanıtıdır.

Temsil edebilme becerisi görünmeksizin yer değiştirmeyi içeren daha ileri nesne sürekliliği problemlerini çözebilme yeteneği kazandırır. Görünmeksizin yer değiştirme, görme alanında değilken bir oyuncakçı yer değiştirmiş bulmaya verilen addır. İkincil olarak da temsil etme becerisi, ertelenmiş taklide izin verir. Bu, ortamda bulunmayan modellerin davranışlarını anımsama ve kopyalama yeteneği demektir. Temsil etme becerisi, çocukların günlük düşlemsel etkinlikleri, oynadıkları mış gibi yapma oyunlarını olası kılar. Duyusal devinimsel dönemi sona yaklaştıkça zihinsel simgeler düşünmenin temel araçları olur.

Altıncı alt evrede çocuk tamamen görünür olmadığında da yeri değiştirilmiş nesneleri bütünleştirir, yapılandırır. Ancak bu bütünleştirme becerisi, çocuğun bütün evren/dünya için yapabilir anlamına gelmemektedir. Bu durum çocuğun bir önceki deneyimlerinde ortaya çıkan problemleri çözmede başarılı olduğunu ve yeni bir yöntem olan zihinsel temsil etme (tasarımlandırma) becerisiyle çözdüğü anlamına gelir.

Başlangıçta nesne, yalnızca uyum (akomodasyon) hareketlerinin uzantısıdır. Sonrasında nesne farklı hareket örüntüleriyle dışa vurulan (deneyimlerin ahengi) çoklu şemaların karşılıklı özümlemesinin odak noktası olur. Son olarak, nesne tamamen, kalıcı olarak biçimlenmiş dış dünyaya dair şemaların nedenselliğiyle yapılır.

(2) İşlem öncesi evre (2 -7 yaş)

Duyusal devinimsel evreden işlem öncesi evreye geçişte en önemli değişiklik çocukların zihinsel temsilindeki olağanüstü artıştır. Piaget'e göre dil en esnek zihinsel temsil aracıdır. Dil, düşünmeyi eylemden ayırır, sözcüklerle düşünüldüğünde aynı anda geçmiş, şimdi ve gelecekle uğraşılabilir. Daha sonra sözcüklerle adlandırılacak olan deneyimler duyusal devinimsel etkinlikler ışığında içsel imgelerle varolur. Mış gibi yapma oyunu bu evrede zihinsel temsilin önemli bir örneğidir. Duygusal olarak bütünleyici bir işleve sahip olan bu oyun temsili şemaların uygulanmasını içerir.

Bu evrede zihinsel temsil kapasitesindeki artış çocukların çizim becerilerine yansır, resimlerin simgeler olarak işlev görebileceklerini anlamaya, daha gelişmiş planlama becerisine sahip olmaya başlarlar.

İşlem öncesi evrenin kısıtlılıklarından biri çocukların davranışların mantıksal kurallara uyan zihinsel temsilleriyle işlemler yapamamalarıdır. Tersine düşünceleri katıdır, belirli bir zamanda bir durumun bir yönüyle sınırlıdır ve içinde bulunulan anda işlerin nasıl görüldüğünden güçlü bir biçimde etkilenir. İşlem öncesi düşünmenin en önemli eksiği başkalarının simgesel görüşlerini kişinin kendisinininkilerden ayırt etmede başarısızlığını gösteren benmerkezciliktir. Bu evredeki çocuklar kendi görüşleri üzerine odaklanırlar ve başkalarının da kendileri gibi algıladıklarını düşünürler (Berk,2013)

(3) Somut işlem evresi (7-11 yaş)

Somut işlem evresinde çocuklar yalnızca doğrudan algılayabildikleri, somut bilgilerle uğraşırken örgütlü ve mantıklı bir biçimde düşünürler. Zihinsel işlemleri soyut fikirlerle iyi çalışmaz. Daha etkili uzamsal bir akıl yürütme sergiler ve iyi örgütlenmiş bilişsel haritalar yapılandırır (Piaget,1954).

(4) Soyut işlem evresi (11 yaş ve üzeri)

Bu evrede soyut, sistematik, bilimsel düşünme yeteneği gelişir. Somut işlem evresindeki çocuklar gerçek üzerinden işlem yapabilirken, soyut işlem evresindeki ergenler işlemler üzerinde işlem yapabilirler. Düşünme nesneleri olarak somut şeyler ya da olaylar yerine içsel düşünme yoluyla yeni, daha genel mantıksal kurallar önerebilirler.

Bir problemle karşılaşıldığında çeşitli çıkarsamalarla farklı çözüm yollarına imkan veren varsayımsal-tümdengelimsel akıl yürütme ve önermelerin mantığını gerçek dünya koşullarına gönderme yapmaksızın değerlendirebilme yeteneği olan önermesel düşünme bu evreye özgü iki önemli zihinsel gelişim aşamasıdır. Giderek artan biçimde karmaşık ve etkili düşünme, ergenlerin kendilerini, başkalarını ve genel olarak dünyayı görme biçimlerinde değişikliğe yol açar. Ancak Piaget varsayımsal problemleri çözme fırsatı olmaksızın insanların bazı toplumlarda soyut işlemleri sergilemeyebileceğini kabul etmektedir (Berk,2013).

b. Heinz Werner'in kuramında nesnenin gelişimi ve psikopatolojiyle ilişkisi

1890 yılında Viyana'da doğan Heinz Werner, akademik kariyerine müzik eğitimi alarak başlasa da felsefe ve psikoloji alanındaki entelektüel gelişmelerden etkilenecek üniversite eğitimini psikoloji alanında tamamlamıştır. Eğitim aldığı dönemde düşünsel alanda evrimci ve gelişimsel kuramlar güçlü, yeni-Kantçı ve yeni-Hegelci bakışlar hala etkili ve pozitivist-ampirisist hareket de gelişmekteydi (Wapner&Kaplan,1964).

Werner'in organizmacı-gelişimsel kuramı hem psikanalitik gelenekten gelen (Hartmann,Rapaport gibi) hem de psikanalitik bakışa sahip olmayan Piaget gibi gelişimsel kuramcıları etkilemiştir. Özellikle psikopatoloji alanına yönelik gelişimsel yaklaşımı önemlidir. Önceden belirlenmiş aşamaları geçerek bilişsel gelişimi oluşturan süreç Werner tarafından ortogenetik ilke olarak adlandırılmıştır. Bu süreç

insanın bilişsel organizasyonunun seviyelerinin sürekliliğini ve gelişimin erken evrelerinin yüksek evrelerle nasıl bütünleştiğini (entegraasyon) göstermektedir.

Organizmacı yapıda, Werner gelişimi hem sürekli hem de kesintili tanımlamıştır. Bu diyalektik mesele organizmanın(canlının) içsel devamlılığını ve genel bütünlüğünü bozmadan niteliksel değişimi nasıl mümkün kılacağıyla ilgilidir (Glick&Zigler,2005).

Werner(1957) gelişimsel sürekliliği ortogenetik ilkesinde şöyle açıklar” Her nerede olursa olsun gelişim göreceli olarak genel bütünlük hali ve ayrışma yetersizliğinden artan artikülasyon (sözel ifade etme), farklılaşma ve hiyerarşik uyumluluk durumuna doğru devam etmektedir.” Bu açıklama gelişimsel değişikliğin temel yapısal doğası olarak benlik psikolojisi ekolünden gelen kuramcılar tarafından da paylaşılmaktadır. Aynı zamanda işlevsel olarak Piaget (1954)’in dengeleme ilkesine denk düşmektedir.

Werner’e göre organizmanın belirli bir davranışı ancak altta yatan gelişimsel süreçlerle ve davranışın organizmanın geneli için nasıl bir işleve sahip olduğuyla anlaşılabilir (Werner,1937).

Werner (1948) algısal örgütlenmeyi, organizmanın duyuusal-devinimsel ve kavramsal dönemleri arasına yerleştirmiştir. Bu ilkeye yaslanarak yetişkin psikopatolojisine gelişimsel açıdan bakıldığında, halüsinasyonlar, delüzyonlara göre daha düşük bir gelişim seviyesindeki problemi işaret etmektedir.

Ortogenetik ilke, benliğin dış gerçeklik ve öteki insanlarla ilişkisini anlamaya yardımcı olmaktadır. Erken gelişimsel seviyelerde öznel deneyimi ve dış olaylar ayrışmamıştır. Benlik kendi sınırları ve bakışını ile ötekinin sınırlarıyla ayıramaz. Psikanalitik terimlerle ifade edildiğinde bedensel sınırların farkındalığı ve gerçeklik testi yetersiz düzeydedir. Düşleme ve algılama arasında ayırım yapamayan benliğin arzu ve düşlemleri dışsal gerçeklikle iç içe geçmiş haldedir.

Gelişimin ilerlemesiyle sadece benlik ve dış dünya ayrışmakla kalmaz, aynı zamanda görece olarak kalıcılığa doğru bütünleşir. Benlik kimliği duygusu edinilir, birey ötekinin varlığına mesafe almaya başlar. Benliğin ve dış dünyanın ayrışmaya başlanması kavranmaya başlanıldığında, benlik hem içsel ihtiyaçları hem de dış dünyada olan olaylar üzerinde planlama ve kontrol becerisi kazanır.

Haz ertelenebilir, amaçlar öngörülebilir ve bu amaçlara ikame,yeni anlamlar eklenebilir ve alternatif bakış açıları getirilebilir. Uyuma yönelik kapasiteler ve başa çıkma becerileri, gelişimdeki yapısal değişikliklerle birlikte artar (Glick&Zigler,2005).

Werner'in gelişimsel kuramı özellikle 1950'lerde Rorschach araştırmalarında önemli yer tutmaya başlamıştır. Werner etkileri farklı olan iki biçim önermiştir. Birinci biçim, psikanalitik düşünceyle de ortak olan birinci biçimde, psikopatoloji gelişimsel olarak erken seviyelere regresyon ya da bu seviyelerdeki takılma (fiksasyon) ile ilgilidir. Bu bakışın doğal sonucu olarak

Werner'in formülasyonları ışığında Zigler(1963), Rorschach testinin kullanıldığı araştırmalarda gelişimsel seviyeyi organizmanın sadece algısal-bilişsel işleyişi üzerinden kavramsallaştırmaz. Bireyin, sosyal, duygusal ve motivasyonel tüm süreçlerinin de en az algısal-bilişsel süreçler kadar gelişimsel düzeyi belirlediğini işaret etmiştir.

2. Psikanalitik Literatürde Nesne Temsili Kavramı

a. Sigmund Freud'da Nesne Temsili

Freud 1891 yılında yazdığı "Afazi Üzerine" metninde nesne tasarımı terimini algısal bağlantıların birleşimi olarak belirtmiştir. Freud yazılarında, nesne terimini çocuğun kendi bedeni dışındaki herhangi bir şey ve dürtülerin yatırım yaptığı bütün bir nesne olarak başka bir kişi olmak üzere iki farklı anlamda kullanmıştır. (akt:Boesky,1983).

Freud(1895) , bebeğin biyolojik ihtiyaçlarıyla ilk nesnenin keşfedilmesi arasında temel bir bağ olduğunu belirtmektedir. Bebeğin anne memesini emmesindeki ilişki sonraki sevgi ilişkilerinin prototipidir ve nesneyi bulma aslında yeniden bulmadır. Halüside edilmiş meme birincil düşünce süreçlerinin bir modelidir (Freud,1905).

Freud 1905'teki "Cinsellik Üzerine" isimli metniyle birlikte nesneyi dürtü ile ilişkisi ekseninde değerlendirir. Freud'a göre dürtüler haz ilkesine tabidir. Nesne, dürtünün tatminini sağlamaktadır ve esas olarak önemli değildir. Dürtünün tatminine giden yolda nesne, dış dünyadaki herhangi bir şey ya da bir kişi olabilir. Tekrar eden deneyimlerle nesne, özne için önem kazanır. Freud, bireyin ilkel oral evresinin başında nesne yatırımı ve özdeşleşmenin ayırt edilemediğini belirtir (Freud,1923).

"Narsizm Üzerine" isimli yazısında Freud, nesne seçimini oluşturacak iki yol belirtir. Narsistik tipe uygun nesne seçiminde birey kendi benliğini başkalarında arar. İkinci yol ise eski çocukluk prototipine uygun olan anaklitik ya da bağlanma yoluyla nesne seçimidir (Freud,1914).

Freud nesnenin içsel oluşumuyla ilgili 1925 yılındaki "İnkâr" adlı makalesinde hatırlatıcı bellek ile ilgili şu notu düşer: "Öznelle nesnel arasındaki zıtlık başlangıçtan beri mevcut değildir. Yalnızca düşünmenin, dış nesnenin hala orada olmasına gerek kalmadan onu bir tasarım olarak yeniden canlandırarak, bir zamanlar algılanmış olan bir şeyi bir kez daha zihnine getirme yeteneğine sahip olmasından ortaya çıkar" (Freud,2002:420)

b. Sigmund Freud Sonrası Psikanalitik Gelişim Kuramlarında Nesne Temsilinin Oluşumu

Freud, nesne terimini 19.yüzyıl biyolojik bakışının üzerine inşa etmiş, libidinal dürtünün insan ilişkilerinin temel motivasyonu olduğunu düşünmüştür. Nesne ancak libidinal yatırımla anlamlı ve psikolojik bir nesneye dönüşür (Hamilton,1989).

Fairbairn'e göre ise bebek doğumdan itibaren nesnenin ayrılmaz bir parçasıdır. Libido başlangıçtan itibaren haz değil nesne arayışındadır (Fairbairn,1955).

Tatmin edici olmayan anne ya da anne memesine adapte olmaya çalışan bebek savunma olarak nesneyi içselleştirir. Nesnenin içselleştirilmesi yalnızca oral içe alma düşlemleriyle ilgili değildir, ayrı bir psikolojik süreci içerir. İçselleştirilen nesnenin uyarıcı ve ketleyici iki şekli, nesnenin bütününden ayrı tutularak benlik tarafından bölünerek bastırılır. Bastırılan içsel nesnelerden uyarıcı olan libidinal nesne; ketleyici olan ise antilibidinal(geri çekilmiş) nesne tasarımına dönüşür. Ancak içselleştirilmiş nesnenin merkezi kısmı bastırılmamıştır, ideal nesne ya da benlik ideali olarak tanımlanır (Fairbairn,1963),

Psikanalitik gelenekte benlik psikolojisi yaklaşımının kurucularından olan Heinz Hartmann'a göre ise benlik insanın uyum organıdır. Bebek doğumdan itibaren fiziksel ve ruhsal çevresine uyum sağlamaya yönelik donanıma sahiptir. Bu donanım doğuştan gelen potansiyeller veya benliğin çatışmasız alanını içerir. Bu potansiyel çocuğun ruhsal ihtiyaçlarına yanıt verebilen ortalama kabul edici bir çevreyle birlikte gelişir. Benlik ve altbenlik kendiliğinden olarak gelişir ve bağımsız işleyiş gösterir, henüz eşzamanlı değildir. Her ikisi de karşılıklı birbirini etkileyen, ayrışmamış bir kalıp içinden evrilerek, ayrışmanın ürünlerini oluştururlar. Benliğin gelişimdeki merkezi rolü çevreye uyumu sağlamasıdır (Hartmann,1950).

Jacobson 1964 yılında kaleme aldığı “Kendilik ve Nesne Dünyası” adlı kapsamlı çalışmasında ilkel oral evrede bebeğin deneyimlerinin beslenmeyle ve oral erotizmle sınırlı kalmadığını vurgulamıştır. Bebeğin benlik gelişimi ve işlevsel etkinliklerin gelişiminde uyarıcı nitelikteki devinimsel, duyu-devinimsel, kendilik algısıyla ilgili, dokunma ve sıcaklıkla ilgili, işitsel ve görsel haz deneyimleri, bebeğin nesne dünyasını ve bedensel kendiliğini keşfederken kullandığı ağız ve ellerden daha önemlidir.

Jacobson (1964), çocukluğun ilk evresinin anne-çocuk birimiyle temsil edildiğini, bu durumun henüz özdeşleşme olarak adlandırılmayacağını, çocuğun başlangıçta, kendi haz verici duyumlarını, bunlara neden olan nesnelerden tam olarak ayırt edemediğini belirtir. Doyum ve engellenmeyle nesne arasında bağlantının kurulması ancak algısal işlevlerin yeterince olgunlaşmasıyla mümkün hale gelir. Gerçekçi nesne ve kendilik temsillerinin kurulması, gerçeklik sınamasına dayanmaktadır. İçe yansıtmacı ve yansıtmacı mekanizmalar yerine algı ve kendine yönelik algı işlevlerinin olgunlaşmasıyla bu durum gelişebilir. Bebek, ikinci yaşına girerken nesne dünyasıyla ilişkisinde değişimler, ortakyaşamsal ilk çocukluk evresinden, bireyleşme ve ikincil benlik özerkliğinin başlangıç aşamasına bir geçişin işaretidir. Nesneler arasında ayırım, kendilik ile nesneler arasındaki ayırmadan daha hızlı ve tutarlı ilerler. Çünkü dış dünyanın algılanması kendini algılamaktan daha kolaydır. Çocuk yürümeyi ve konuşmayı öğrenince ve tuvalet eğitimini alınca daha örgütlü bir aşamaya geçilir. Nesne ve kendiliğin farkındalığı gelişir ve algı ve bellek izleri genişler. Çocuğun etrafındaki canlı ve cansız dünyaya doğru nesne imgeleri kademeli olarak artar. Gerçekçi kendilik ve arzu edilen kendilik imgeleri arasındaki ayırımı yapabilmeye başlayan çocuğun kimlik duygusunda önemli gelişmeler yaşanır. Dil sembolleri ve gerçeklik sınaması gelişir. Nesne ve kendilik sürekliliği, sağlıklı toplumsal ilişkilerin ve sevgi ilişkilerinin, kalıcı özdeşleşmelerin ve normal bir benlik ve üstbenlik oluşumunun garantisi olur.

Kernberg'e göre, erken dönemde benliğin gerçekleştirmesi gereken ilk görev, kendilik imgelerinin ilk içe atımlar ve özdeşleşmelerin bir parçasını oluşturan nesne imgelerinden ayrıştırılmasıdır. Bunu takip eden ikinci görev ise, libidinal dürtü türevlerinin etkisi altındaki kendilik ve nesne imgeleri ile saldırgan dürtü türevlerinin etkisi altında oluşturulan kendilik ve nesne imgelerinin bütünleştirilmesidir. Bu ikinci görev, idealleştirilmiş "tamamıyla iyi" ve "tamamıyla kötü" nesne imgeleri ve aynı şekilde kendilik imgelerinin bütünleştirilmesi sürecidir. İlk görev kısmi ölçüde, içe atma ve özdeşleşme süreçlerinin işlemesine ön koşul olan birincil özerklik aygıtlarının gelişimiyle gerçekleşir. Algı ve bellek izleri depolandıkça ve bütünleştirildikçe, uyaranların kaynağını ve algının ayırt edici özelliklerini

sınıflamada yardımcı olur ve kademeli olarak kendilik ve nesne imgeleri ayrıştır. İhtiyaçların orta düzeyde engellenmesi, doyumu sağlayan nesnelerin acı verici yokluklarını fark ettirerek kendiliğin kendilik olmayandan ayrıştırılmasına yardımcı olur. İkinci görevdeki sentezlemede, kısmi kendilik ve nesne imgeleri, bütün nesne ve kendilik imgelerine dönüştürülür, kendilik ve nesne temsilleri birbirinden daha ayrılmış ve gerçekçi olmuş olur.(Kernberg,1975).

Mahler, Pine & Bergman (1975), rahim dışı yaşamın ilk ayında, bebeğin nesnenin farkında olmadığı mutlak birincil narsizm durumunu normal otistik evre olarak isimlendirir. Bu evredeki görev bedensel-ruhsal ve fizyolojik mekanizmlarla rahim dışı yeni çevreyle dengenin sağlanmasıdır. Yenidoğan, dış dünyaya birincil özerklik donanımıyla gelir. Yenidoğanın uyanık zamanının odağı, dengenin sağlanmasına yönelik sürekli çaba halidir. İkinci aydan itibaren bebek doyum veren nesneyi belli belirsiz fark eder. Bu normal ortakyaşamsal evrenin başlangıcıdır. Bu evre, “ben”in henüz “ben olmayandan” farklılaşmamış olduğu, iç ve dışın tedricen farklı hissedildiği farklılaşmamışlık ve anneyle kaynaşmışlık durumudur. Bebek bu evrede algısal ve duygusal yatırımlarını artırır.

4.ve 5.aylar civarında ayrılma bireyleşmenin ilk alt evresi olan farklılaşma başlar. Yönelmiş(seçici) gülümseme tepkisi, anne bebek arasındaki bağa dair bir işarettir. İlk alıştırma olarak isimlendirilen ikinci alt evre, ilk evreyle iç içedir. Bebek emekleme gibi davranışlarla anneden fiziksel olarak uzaklaşabilme denemeleri yapar. Alıştırma evresinin en önemli özelliği, çocuğun kendi bedenine ve işlevlerine ve genişleyen gerçekliğinin nesne ve amaçlarına yaptığı narsistik yatırımdır.

Üçüncü alt evre olan yeniden yaklaşma evresinde çocuk ikinci yaşının ortalarında. Simgesel oyunun, konuşmanın ve yürümenin kazanımıyla annenin varlığına alınan kayıtsızlık hali, annenin nerede oluşuna dair sürekli bir ilgiye ve yaklaşma davranışına dönüşür. Çocuğun ayrı oluş farkındalığının artışı, annenin kendisiyle ilgilenmesine yönelik talebin artışı ve nesnenin sevgisini yitirme korkusuna yol açar. Bu alt evreye dair rahatsızlıkların, birleşmiş bir kendilik temsili

ile kaynaşmış ve bütünleşmiş bir nesne temsili arasında sınırların çizilmesinin gerektiği bu sürecin son evresinde ortaya çıkması muhtemeldir.

Dördüncü alt evrede bireyliğin pekişmesi ve coşkusal(duygusal) nesne sürekliliğinin başlangıcı söz konusudur. Duygusal nesne sürekliliği, annenin sürekli,olumlu içsel imgesinin tedricen içselleştirilmesine bağlıdır. Nesne sürekliliği sadece orada olmayan sevgi nesnesinin temsilinin sürdürülmesi değildir. İyi ve kötü nesnenin birleşerek bütünsel bir temsil oluşturması anlamına gelir. Piaget'in kuramında nesne kalıcılığının ve nesnenin ruhsal bir imgesinin oluşması, libidinal nesne sürekliliği için gerekli ama yeterli olmayan bir koşuldur. Nesne sürekliliğinin oluşması yaşamın üçüncü yılından önce gerçekleşmez.

Normal ayrılma-bireyleşme sürecinde gelişimin görevi, nesne sürekliliğiyle birlikte kalıcı bireylik yani kendilik sürekliliği kurabilmektir. Kendilik sürekliliği, kimlik duygusunda ayrı ve bireyse bir varlık olduğunun farkına varmayı ve cinsiyete bağlı bir kendilik kimliğinin farkına varmayı içermektedir.

3. Bilişsel Gelişim ve Psikanalitik Kuramların Işığında Sidney Blatt'ın Nesne Temsili Kavramına Yaklaşımı

Rorschach Testi'nde Nesne Kavramı Ölçeği'ni geliştiren kuramcılarının başında gelen Sidney Blatt'a göre bilişsel şemalar, uzun dönemli, süregelen, bilgiyi işleme ve organize etmeye yarayan, bireyin kişilerarası ve öznel etkileşimleri için gerekli iklimi sağlayan duygulanımları da içeren psikolojik yapılardır.

Bilişsel gelişim kuramcıları genellikle belirli bir şemanın oluşmasını gelişimsel psikanalistlerin belirttiği tarihten daha sonraki bir zamana yerleştirirler. Bununla birlikte bu farklılıklar, Bell(1970) in de işaret ettiği bazı bulgular ile uyumludur; bilişsel-duygulanımsal şemalar önce bakım verenle kurulan kişilerarası ilişkinin derinliği ile ortaya çıkmaya başlar ama ancak çocuk cansız dünyayı da anlamaya başladığı zaman genelleştirilmiş şemalar olarak genişletilebilir. Bu çeşitli gelişimsel incelemeci ve kuramcıların hepsi bilişsel-duygulanımsal şemaların

gelişimine dair aynı gelişimsel kesiti inceledikleri için, onların bulguları tutarlı bir kuramsal model içinde birleştirilebilir (Blatt,2014)

Tablo 2. Bilişsel Şemanın Düzeyleri: Gelişimsel Düzeyler ve Davranışsal İşaretleri (Blatt,2014)

I. Gelişimsel Düzey: Sınırların Sabitliği (2-3 aylık).	Davranışsal İşaret: Gülme cevabı, diğerleri ile bağlantı kurmayı başlatır.
II. Gelişimsel Düzey: Tanıma (libidinal) Sürekliliği (6-8 aylık).	Davranışsal İşaret: Yabancı anksiyetesi, kişileri ayırt etme, belirli bir kişiye libidinal bağlanma.
III. Gelişimsel Düzey: Hatırlama Sürekliliği (16-18 aylık)	Davranışsal İşaret: Nesnenin algısal alanda birdenbire varolmadığı hissi. Göstermeden yer değiştirmenin sezilmesi (Piaget), bakım verenden ayrılmanın başlaması (Mahler)
IV. Gelişimsel Düzey: Benlik ve Nesne Sürekliliği (30-36 aylık).	Davranışsal İşaret: Süreklilik ben ve öteki kavramları, "benim", "ben"ve "kendim" gibi terimlerin kullanılmasıyla kendini gösterir.
V. Gelişimsel Düzey: Somut İşlemsel Düşünce (5 yaş).	Davranışsal İşaret: Eşzamanlı olarak farklı yönleri koordine etme kapasitesi. Sezme, dönüştürme, korunum ve dışsal olayların geri döndürülebilmesi ile ilgili kapasite. Üçlü konfigürasyonlar ve "biz" kavramının oluşması.
VI. Gelişimsel Düzey: Soyut İşlemsel Düşünce (11-12 yaş)	Davranışsal İşaret: Dönüştürme,İşsel özellikler, boyutlar ve değerler ve prensipler gibi süreçlerin korunumu ve geri dönüştürülebilmesi. Gerçeklik algısı ve anlamlandırmanın yapılandırılması ve tanınması. Kişisel ve kültürel göreceliğin idrak edilmesi.
VII. Gelişimsel Düzey: Kimlik (son ergenlik- genç yetişkinlik)	Davranışsal İşaret: Hem bireysellik hem de kişinin bireyselliğini kaybetmeden ötekiyle yaklaşabilme kapasitesine sahip olunan ilişkiselle ilgili olgun deneyimlerin entegrasyonu ve sentezi. Daha dolu bir "biz" kavramının oluşması (ör, "ilişki içinde kendilik" [Chodorow, 1978, 1989; Gilligan, 1982; Miller, 1976] veya "paylaşılar bireysellik" [Sampson, 1985, 1988]).
VIII. Gelişimsel Düzey: Entegrasyon (olgun yetişkinlik)	

Tablo 2’de de özetlendiği gibi gelişimin birinci düzeyi sınırların sabitliği olarak adlandırılabilir. Bu şemanın gelişimi, 2-3 aylık civarında olur ve davranışsal olarak bebeğin amaçlı gülümseme tepkisi vermesini ve ötekilerle etkileşime geçme kapasitesinin başlamasını içerir. Bu dönemde çocuğun ilk bilişsel şeması bir bağlamda bulunan cansız nesnenin zemin kontürleri ile nesne sınırlarını ayırabilmektir.

Gelişimde daha ileride, 6 veya 8 aylar civarında bebek kişiler arasında ayırım yapmaya başlar, az sayıda insana yatırım yapar ve bu belirli kişileri bütün ötekilerden ayırır. Çocuk anne ve/veya babasına yabancılardan farklı bir şekilde tepki verir. Çocuk tanıma veya libidinal süreklilik olarak adlandırılabilir bir bilişsel-duygulanımsal şema oluşturmuştur ve bu şemayla sadece bir insan formunu çevreden ayırt etmekle kalmaz aynı zamanda tanıdık ve özel olana farklı tepki verir.

16 ay civarında, bilişsel-duygulanımsal şemaların gelişiminde nesne algısal alanda artık bulunmadığında dahi nesneyi akılda tutma ve kavramı geri çağırabilme kapasitesini içeren hatırlama sürekliliği olarak adlandırılan bir üçüncü düzey başlar. Yeniden yakınlaşma evresinde (Mahler, Pine & Bergman, 1975) ayrıntılı olarak tarif edildiği gibi bebek artık rahatsızlık duymadan anneden ayrılabilmeye başlar çünkü artık annenin yokluğunda anne varmış hissini yaşayabilmektedir.

Piaget (1926/1955) ve Werner (1948/1957; Werner & Kaplan, 1963) ayrıca çocuğun hatırlama kapasitesinin gelişimini açıklarken çocuğun göstermeden yeri değiştirilen nesneyi sezebilme kapasitesinin gelişimi ile ilgili gözlemlerinden de bahsederler Piaget'nin ve Werner'in tanımlamasına göre 6 yaş civarında başlayan somut işlemsel düşünce (Piaget, 1926/1955; Werner, 1948/1957; Werner & Kaplan, 1963) çocuğun birçok boyutu ilişkilendirmesine olanak sağlayan yeni bir bilişsel şema oluşur (akt: Blatt, 2014).

Çocuk şimdi bir nesnenin dönüşümündeki süreçleri anlayabilmekte ve geridönüşümlülük ve korunumu anlayabilecek bir kapasite geliştirmektedir. 6 yaş civarında bu bilişsel kapasitenin gelişmesi, psikanalitik gözlemcilerin 5 yaş civarında çocukta major bir değişimin olduğunu ve anne ve babasıyla kurduğu ikili ilişkiye odaklanmak yerine aile sisteminin üçlü yapısını anladığı ve her iki ebeveyniyle birlikte kurduğu üçlü ilişkiye odaklandığını belirtmeleriyle uyumludur. Bu üçlü ilişkinin farkına varmanın sonucu olarak, çocuk kişilerarası ilişkilerini karşılaştırmalı terimlerle tasarımılandırmaya başlar. Çocuğun düşüncesi artık ikili ilişkide olduğu zaman ki gibi basit zıtlıklarla kısıtlı değildir, çocuk artık her iki ebeveyni ile kurduğu ilişkilerin ve ikisi arasındaki ilişkinin türü ve niteliğini kıyaslayabilmektedir.

Düşünce artık, anlık, doğrudan ve gerçekte değildir. Kendisinin ve ötekilerin özellikleri yeni ve daha karmaşık bir tarzda yeniden yapılandırılır. Çocuğun yeni sahip olduğu karmaşık bilişsel dönüştürme kapasitesi erteleme kapasitesinde önemli bir artış sağlar. Yani duygulanımlar, ifadesel bir boşalımı tetikleyen bir uyaran olmanın dışında enformatif bir fonksiyon veya işaret görevi görmeye başlarlar. Düşünce artık somut geçmiş yaşantılarla sınırlı değildir, çocuk daha önce hiç deneyimlemediği olay veya aktiviteleri sezebilir ve planlayabilir. Tam olarak gelişmiş bir zaman ve gelecek algısı da bu dönemde gelişir. Çocuğun sadece kendi bakış açısı yoktur, diğerlerinin bakış açılarını da anlamaya başlar ve kendisinin diğerleri içinde biricik bir insan olduğunu ve kendi bakış açısının da biricik olduğunu fark eder. Yani, 5 veya 6 yaşlar civarında gelişim hakkında, Piaget'nin işlemsel düşünce dediği geridönüşümlülük, dönüştürme ve korunum kapasitesi ile psikanalitik kuramcılar tarafından tarif edilen üçlü kişilerarası ilişkiler ve ödipal dönemin içselleştirmeleri aynı şeylerdir (Blatt,2014)

Sınır hastalar, sınırlar şeması veya libidinal süreklilik alanında değil ama hatırlama sürekliliğinde belirli düzeyde bozulma gösterirler. Sınır hastaların reddedilmiş veya bırakılmış hissetme konusundaki hassasiyetleri, ayrılık ve kayıp karşısında verdikleri derin/ağır tepkiler, stresli zamanlarda önemli ötekilerle ilişki içinde hissetme ve benlik bütünlüğünü sürekli kılma kapasitesinde yani hatırlama sabitliğinde bir bozulmayı işaret etmektedir (Blatt & Auerbach, 1988).

B.Sınır Kişilik Bozukluğu

1. DSM-IV-TR Tanı Kriterlerine Göre Sınır Kişilik Bozukluğu Tanısı

Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından 2000 yılında yayımlanan DSM-IV-TR, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı-Gözden Geçirilmiş Basımı'nda sınır kişilik bozukluğu; narsisistik, histriyonik ve antisosyal kişilik bozuklukları ile birlikte, B kümesi kişilik bozuklukları içinde tanımlanmıştır. Aşağıdaki maddelerden en az beşinin olması ile belirli, başlangıcı en azından

ergenlik ya da genç erişkinlik dönemine uzanan, kişilerarası ilişkilerde, kendilik algılamasında ve duygulanımda tutarsızlık ve belirgin dürtüsellüğün olduğu sürekli bir örüntü olarak tanımlanır:

1. Gerçek ya da hayali bir terk edilmekten kaçınmak için çılgınca çabalar gösterme.
2. Gözünde aşırı büyütme (göklere çıkarma) ve yerin dibine sokma uçları arasında gidip gelen, gergin ve tutarsız kişilerarası ilişkilerin olması.
3. Kimlik karmaşası: belirgin olarak ve sürekli biçimde tutarsız benlik algısı ya da kendilik duyumu.
4. Kendine zarar verme olasılığı yüksek en az iki alanda dürtüsellik (örn. para harcama, cinsellik, madde kötüye kullanımı, pervasız araba kullanma, tıknırcasına yemek yeme).
5. Yineleyen intiharla ilgili davranışlar, girişimler, göz korkutmalar ya da kendine kıyım davranışı.
6. Duygudurumda belirgin bir tepkiselliğin olmasına bağlı afektif değişim (örn. yoğun epizodik disfori, iritabilite ya da genellikle birkaç saat süren, nadiren birkaç günden daha uzun süren anksiyete).
7. Kendini sürekli olarak boşlukta hissetme.
8. Uygunsuz, yoğun öfke ya da öfkesini kontrol altında tutamama (örn. sık sık hiddetlenme, geçmek bilmeyen öfke, sık sık kavgalara karışma).
9. Stresle ilişkili gelip geçici paranoid düşünce ya da ağır disosiyatif semptomlar.

2. ICD-10 Tanı Kriterlerine Göre Sınır Kişilik Bozukluğu Tanısı

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1992 yılında yayımlanan Uluslararası Sağlık Sınıflaması; ICD-10'a göre bu bozukluk "emosyonel olarak durağan olmayan kişilik bozukluğu" tanı grubunun içerisinde yer almaktadır ve aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

“Kesin olarak fevri ve sonuçlarını düşünmeksizin hareket etme eğilimi ile karakterize olan kişilik bozukluğudur; duygu durum önceden tahmin edilemez ve kaprislidir. Duygu feveranlarını ve davranışsal patlamaları kontrol etmede bir kapasitesizlik vardır. Kavgacı davranma ve özellikle fevri davranışları engellendiği zaman başkalarıyla çatışma eğilimi vardır. İki tip ayırt edilebilir: fevri (impulsif) tip baskın olarak emosyonel instabilite ve içtepilerin kontrolünün yokluğu ile karakterizedir. Sınır tip ise ilaveten kendilik imgesinde, amaçlarda ve içsel tercihlerde bozulmayla; kronik bir boşluk hissiyle; yoğun ve durağan olmayan kişiler arası ilişkilerle; ve intihar teşebbüslerini de içine alacak şekilde kendi kendine zarar verici şekillerde davranma eğilimiyle karakterizedir.” (World Health Organisation, 1992)

3. Psikanalitik Literatürde “Sınır” Psikopatolojiler - Kısa Bir Gözden Geçirme

İlk kez Stern (1938) tarafından nevroz ve psikoz arasındaki vakaları tanımlamak amacıyla kullanılmıştır.

Daha sonra birçok yazar, sınır durum olarak değerlendirilebilecek hastalar için farklı tanımlamalarda bulunmuşlardır. Bugün sınır hasta grubuna dahil olabilecek hastaları 1940’larda Zilboorg, “ambulator şizofreni” kavramıyla, Deutsch ise “mış gibi” kişilik kavramıyla isimlendirmiştir (Tura,2000).

Kompulsyon, fobi ve depresyon gibi nevrozların bir arada bulunduğu bir grubu Hoch ve Polatin(1949), “sahte nevrotik şizofreni (psödonevrotik)” kavramıyla tanımlamışlardır. Bu hastalar, Hoch ve Polatin tarafından, nevrotik belirtilerine rağmen, psikanaliz sırasında psikozu düşündürecek tepkiler gösterdikleri ve en belirgin özelliklerinin nevroz belirtilerini taklit etmeleri olduğu için sahte nevrotik şizofreni olarak adlandırılmışlardır.

Gunderson’a göre sınır kavramı; psikolojik testler, psikanaliz çalışmaları, klinik psikiyatrik gözlemler ve klinisyenlerin karşı aktarımlarına dair gözlemler olarak dört ayrı kaynaktan gelişmiştir Çağdaş sınır durum kavramının kökeni

Rorschach'a kadar geri gitmektedir. Rorschach, 1942 yılında klinik olarak sağlıklı bazı kişilerin yapılandırılmamış psikolojik testlerde ilkel düşünce belirtileri gösterdiğini bulgulamıştır. (akt. Tura, 2000: 55-56).

Sınır durumları inceleyen Knight (1953), bu olgularda gerçekçi plan yapamama, ilkel dürtülere karşı savunma geliştirememe ve birincil düşünce süreçlerin ikincil süreçlere egemenliğiyle karakterize ego fonksiyonlarında güçsüzleşme olduğunu belirtmiştir.

4. Kernberg'in Sınır Kişilik Örgütlenmesi Terimi

Kernberg'e (1967) göre ortak noktaları özgül ve kararlı bir psikopatolojik benlik yapısı olan önemli bir psikopatolojik kümeler grubu vardır. Bu gruptaki benlik patolojisi, nevrozda ve psikozda bulunandan farklıdır. Bu hastaların nevroz ve psikoz arasında kalan sınır bir alanda bulundukları düşünülmelidir. Kendine özgün ve kararlı psikopatolojik kişilik organizasyonuna sahip olan bu hastaları sınır durumlar ya da başka terimlerden ziyade sınır kişilik örgütlenmesi terimi daha iyi tanımlamaktadır. Kernberg'e göre bu gruptaki hastalar kimlik dağınıklığı, ilkel savunmaları kullanmaları buna karşın gerçekliği değerlendirmede bozulma yaşamamalarıyla ayırt edilirler.

Sınır kişilik örgütlenmesi olan hastalar, yüzeysel olarak nevrotik semptoma benzeyen şikayetleri olsa da altta yatan sınır kişilik örgütlenmesini işaret eden farklı özelliklere sahiptirler. Bu hastaların betimleyici analizine bakıldığında kronik, dağınık, bir yere bağlanmayan kaygıları vardır. Bazı durumlarda bu kaygı bir konversiyon semptomuna dönüşebilir. İkincil olarak sınır kişilik örgütlenmesi olan hastalar günlük yaşamını kısıtlayan fobiler, aşırı değer atfedilmiş düşünce ve eylem niteliği kazanmış obsesif-kompulsif semptomlar, çok sayıda konversiyon semptomu, bilinçte bozulmanın eşlik ettiği amnezilerin de görülebildiği disosiyatif semptomlar ve paranoid ve hipokondriak eğilimlerin de bulunduğu çok sayıda farklı nevrotik semptoma sahiptirler. Çeşitli sapkın eğilimlerin bulunduğu cinsel sapma davranışları da bu hasta grubunda sıklıkla görülmektedir. Paranoid, sizoid ve hipomanik kişilik

örüntülerini içeren psikoz öncesi kişilik yapıları da sınır kişilik örgütlenmesini işaret eden önemli betimleyici bir bulgu olarak düşünülmelidir. Madde bağımlılıkları, alkolizm, psikojenik obezite, kleptomani gibi dürtü kontrol güçlüklerini içeren çeşitli alt düzey karakter bozuklukları da sınır kişilik örgütlenmesi tanısını işaret eden güçlü bir bulgudur.

Kernberg (1975), sınır kişilik örgütlenmesi olan hastaların içselleştirilmiş nesne ilişkilerinin yapısal türevlerinin analizi anlamında yapısal açıdan analiz etmiştir. Bu hastalarda kaygı tahammülünde, dürtü kontrolünde ve gelişmiş yüceltme kanallarında eksiklikle karakterize benlik zayıflığının varlığı aynı zamanda kendilik ve nesne imgeleri arasındaki ayrışmanın belli bir dereceye kadar olmayışı ve buna eşlik eden benlik sınırlarının netliğinin kaybolmasını da içerir.

Bir diğer yapısal analiz bulgusu da bu hastalarda birincil süreç düşüncesine kayış olduğudur. Ruhsal durum muayenelerinde bu hastalar düşünce süreçlerinde bozukluk olduğuna dair nadiren semptom verirler. Ancak birincil süreç düşüncesi projektiv testlerde, özellikle de yapılandırılmamış uyaranlara tepki olarak ilkel düşlemler biçiminde, test malzemesinin verili kurallarına uyma yetisinde azalma ve özellikle de hastanın kendine mahsus sözelleştirmeler kullanmasında ortaya çıkar.

Yapısal açıdan değerlendirildiğinde bu hastalar bölme, ilkel idealleştirme, yansıtma özdeşleşme, inkar, tümgüçlü olma ve değersizleştirme gibi sınır kişilik örgütlenmesi düzeyine özgü savunma mekanizmalarını kullanırlar.

C.Rorschach Testi

1. Rorschach Testinin Gelişimi

1884-1922 yılları arasında yaşayan İsviçreli bir psikiyatr olan Hermann Rorschach, Zürih Üniversitesi'ne bağlı Burghölzi Psikiyatri Kliniği'nde Eugen Bleuler ile birlikte çalışmış ve Jung'un testler üzerine olan çalışmalarından etkilenmiştir. 1911 yılından itibaren mürekkep lekeleri üzerine çalışan Rorschach, "psikodiagnostik" isimli eserini oluşturmuş ve 1921 yılında yayınlamıştır.

Mürekkep lekelerinden test geliştirme fikri Hermann Rorschach'ya ait değildir, Rorschach'ın mürekkep lekesi testini geliştirmesinden önce Binet ve Henri 1895 yılında imgelem testi olarak belirttikleri bir test yayınlamışlardır. Ancak Rorschach'ın çalışması, kendisinden önce yapılan mürekkep lekeleri testlerinden farklı bir bakışı yansıtmaktadır. Mürekkep lekeleri testini imgelem testi olmaktan çıkartıp kişilik testine dönüştürerek yeni yorumlama biçimleri bulmasıdır. İsteddiği sonucu elde edemediği ama daha sonraki çalışmalarına kapı açacak olan çalışma 1911 yılında öğretmen olan eski bir okul arkadaşıyla öğrenciler üzerine yaptığı araştırma olur. Çalışmanın amacı öğrencileri en iyiler ve ez az yetenekliler olarak sınıflandırabilmektir. Ancak Rorschach için asıl cesaret verici çalışma, 1917 yılında Zürih'te eğitimini bitiren Szymon Hens'in mürekkep lekeleriyle yaptığı normal ve psikotik hastaların yanıt içeriklerinin analiz edildiği tez çalışmasıdır. Bu tezde Rorschach'ın dikkati çeken, bazı kişilerin lekelerin bütününe yorumlarken bazılarının ise detayını yorumlaması olmuştur. Ayrıca çalışmada kartların sadece siyah-beyaz renklerden oluşması, Rorschach'nın zihninde renkli lekelerden oluşan kartlara insanların nasıl yanıtlar vereceği sorusunu oluşturmuştur. Kendi testinin kartlarını 1918 yılında oluşturan Rorschach, 288 hasta ve 117 normal kişiye (hastabakıcı, öğrenci ve çocuk örnekleme) testini uygular., 1921 yılında da normal, nevrotik ve psikotik olmak üzere 28 vakayı içeren Psikodiagnostik adlı eserini yapıtını yayımlar (Anzieu& Chabert, 2004: 33-40).

Rorschach, öncelikle sağlıklı ve patolojik deneklerin düşlemsel içeriklerinden bağımsız olarak, algısal süreçlerini lekeler üzerinden ifade etmelerini amaçlamıştır. Yorumların ikincil olarak ele alınması gerektiğini düşünmüştür (Tunaboylu-İkiz, 2001).

Test Hermann Rorschach'nın ölümünden sonra çok sayıda araştırmacı tarafından klinik ve kuramsal çalışmalarda kullanılmış ve zenginleştirilmiştir. Rorschach'nın algısal süreçleri merkeze alan düşüncesinden ön plana koyduğu bakış açısından farklı olarak, bazı araştırmacılar tasarımıyla süreçleriyle deneyim ve kişiler arası etkenleri algısal süreçlerin önüne koymuşlardır (Lerner, 1998: 26-32).

2. Rorschach Testi'nde Nesne Kavramı Ölçeği (NKÖ)

Rorschach'daki insan yanıtının önemi çeşitli bağlamlarda kaydedilmiştir ancak genel olarak üzerinde pek fazla kuramsal bir detaylandırma yapılmamıştır. Bu yanıtların özellikleri, nesne kavramının gelişimi ve psikopatolojideki bozulması üzerine olan çalışmalar ile özel bir ilişkisi vardır. Bu puanlama sistemi, Rorschach'a verilen insan yanıtlarının çalışılmasına gelişimin ayrışma, artikülasyon ve bütünleşmesi ilkelerini uygulama girişimidir.

Ayrışma, insan içeriğiyle yanıtın doğası olarak; artikülasyon, yanıtın detaylandırılma derecesi olarak ve bütünleşmesi ise nesne kavramının eylem ve diğer nesnelerle etkileşim bağlamına bütünleştirilme biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bu alanların her birinin içinde gelişimsel düzeylere bağlı olarak bir süreklilik boyunca kategoriler oluşturulmaktadır. Her bir kategori içinde, derecelendirmeler gelişimsel olarak daha düşükten gelişimsel olarak daha yükseğe doğru uzanmaktadır.

Gelişimsel psikolojiden türeyen kuramsal bir kavramsallaştırma kullanarak Blatt ve ark. (1976) Rorschach'ta insan yanıtlarının özelliklerini değerlendirmek için kapsamlı bir prosedür geliştirmiştir. Üç tane birincil, gelişimsel olarak türemiş yanıt boyutu belirlemişlerdir: ayrışma, artikülasyon ve bütünleşmesi. Ayrışma, gerçekçi olmayan insan detaylarından gerçekçi bütün insan yanıtlarına, insan içeriğiyle yanıtın doğası olarak tanımlanmıştır; artikülasyon yanıtın algısal ve işlevsel özelliklerinin detaylandırılma derecesidir ve bütünleşmesi, insan nesnesi kavramının bir eylem bağlamına ve diğer nesnelerle etkileşime bütünleşme biçimleridir.

Özellikle, sistem insan veya insansı yanıtların, ayrışmanın (yani, algılanan insan figürlerinin türleri: insan-benzeri parça özellikler, insan parça özellikleri, insan-benzeri tüm figürler ve tüm insan figürleri) artikülasyonun (yani, figürlere atfedilen algısal ve işlevsel özelliklerin sayısı ve türü), figürlere atfedilen eylemin motivasyonundaki içsellik derecesinin (yani, motivasyonu olmayan, tepkisel ve kasıtlı eylem), nesne ve nesnenin eyleminin bütünleşmesi derecesinin (yani, kaynaşmış, uygunsuz, özgül olmayan ve uygun eylem), eylemin içeriğinin (art

niyetli, iyi niyetli) ve insan figürleri veya insansı figürler arasındaki herhangi bir etkileşimin doğasının (aktif-pasif, aktif-tepkisel, aktif-aktif etkileşimler) gelişimsel ilkelerine göre puanlanmasını gerektirmektedir. Bu altı kategorinin her birinde yanıtlar, gelişimsel bir süreklilik boyunca puanlanmaktadır. Bu gelişimsel analiz, kesin olarak algılanan ($F+$ ve $F\pm$) ve kesin olmadan algılanan ($F-$ ve $F\overline{+}$) insan yanıtları veya insansı yanıtlar için ayrı ayrı yapılmaktadır.

Nesne kavramını değerlendiren altı kategorinin her birindeki puanları ayrımsal ağırlıklandırma gelişimsel bir ilerlemeyi yansıtmaktadır, daha yüksek puanlar daha yüksek gelişimsel düzeyleri yansıtmaktadır. Puan değerleri şöyledir: Ayrışma için: insan-benzeri bir detay için, (H_d)=1; bir insan detayı için, H_d =2; tam bir insan-benzeri figür için, (H)=3 ve tam bir insan figürü içinse, H =4. Artikülasyon için, algısal özellikler=1 ve işlevsel özellikler=2. Motivasyon için, motivasyonsuz=1, tepkisel=2 ve kasıtlı=3. Nesne ve eylemin bütünleşmesi için, kaynaşmış=1, uygunsuz=2, özgül olmayan=3 ve uygun=4. Eylemin içeriği için, art niyetli=1, iyi niyetli=2. Etkileşimin doğası için, aktif-pasif=1, aktif-tepkisel=2 ve aktif-aktif=3.

Bu gelişimsel analiz, kesin olarak algılanan ($F+$ ve $F\pm$) ve kesin olmadan algılanan ($F-$ ve $F\overline{+}$) herhangi bir insan özelliği olan yanıtlar için yapılmaktadır. Altı kategorideki puanlar standard puanlara çevrilir ve altı kategorinin her biri için, bir artan ağırlıklandırılmış toplam ve ortalama bir gelişimsel puan $F+$ ve $F-$ yanıtları için ayrı ayrı elde edilmektedir. Ayrışmış, artiküle edilmiş ve bütünleşmiş olmuş, kesin olmadan algılanan insan formlarının ($OR-$) birleşik ağırlıklandırılmış toplamı (gelişimsel endeks) ve gelişimsel ortalaması, gerçekçi ilişkilerden ziyade uygunsuz, gerçekçi olmayan, muhtemelen otistik düşümlere yatırım derecesini değerlendirmektedir (Blatt ve ark.,1976; Levy ve ark.,2005).

a. Nesne Kavramı Ölçeği Puanlama

Bütün insan H ve insan benzeri (H) yanıtlar puanlanır. Şu şekildeyse: a) insan etkinliği içeriyorsa (örn: konuşma, işaret etme, çabalama), b) kartın önemli bir oranını içeriyorsa ve sadece küçük, nadir veya köşe detaylar değilse ve c) açık bir

biçimde insani veya insansı özelliklerin tasvirini içeriyorsa, insan ve insan benzeri detaylar puanlanır. Dolayısıyla, yerlerinden bağımsız olarak, aşağıdaki yanıtlar puanlanır:

Örneğin; “bir tarafında saç tutamı olan yaşlı bir adamın yüzü”, “güneş gözlüklü bir adam”, “bir kızın yüzü”

Bazı nadir durumlarda, eğer hayvana sadece bir insanın sahip olabileceği özellikler açıkça verilmişse, hayvan yanıtları insan benzeri olarak sınıflandırılır. Bu sınıflandırmanın istisnai niteliği vurgulanmalıdır. Hayvan hareketi (FM) olarak puanlanan tüm yanıtları içermesi anlamına gelmez. Aşağıdaki yanıtlar (FM) olarak puanlanabilir ancak insan veya insan benzeri yanıt olarak sayılmazlar:

1.Özel eğitim sonucunda başarılı ve dolayısıyla bir sirk gösterisi bağlamında beklenebilecek insan benzeri hareketler.

2. insanların yaptığı ama aynı zamanda hayvanların da yapabileceği etkinlikler (örn: burun kaşıma/sürtme). İnsani içerik açık olmalıdır.

Örneğin, eğer “Bugs Bunny” bir yanıt olarak verilirse, yalnızca Bugs Bunny net bir insani eylem gerçekleştirirse puanlanır. Dolayısıyla, Bugs Bunny ağlıyor veya konuşuyor olması insan benzeri (H) yanıt olarak puanlanacaktır.

Bu kriterler uygulandığında şu hayvan yanıtları insan-benzeri olarak puanlanır:

Örneğin; “Alice harikalar Diyarı’ndan... nargile içen bir tırtıl”, “sokak lambasına dayanmış iki sarhoş penguen..kesinlikle kafaları iyi”

(1) Ayrışma

Burada yanıtlar algılanan figürlerin türlerine göre -figürlerin veya eylemin öznelere insan benzeri detaylar (Hd); insan detayları, tüm insan benzeri figürler yoksa tüm insan figürleri olup olmadığına göre- sınıflandırılır.

i. İnsan Yanıtları: Bir insan yanıtı olarak sınıflandırılmak için figürün bütün ve net biçimde insan olması gerekir.

Örneğin; “insanlar”, “erkekler”, “bebek”, “Afrikalı köleler”

ii. İnsan Benzeri Yanıtlar: Burada figürler bütündür ancak insandan daha az bütündür veya kesin biçimde insan olarak belirtilmez.

Örneğin: “cadılar”, “cüceler”, “karşıt iki güç, ellerini kollarını çıkarmış. Karşıt iki güç birbiriyle yarışıyor...birbirlerine bakıyor. Çarpışmada pençelerin, vücut uzantılarının...karmaşıklıkla... belki kişi...orada çok saldırgan olarak ayakta duruyor”.

iii. İnsan Detayları: Burada yalnızca insan figürlerinin parçaları belirtilir.

Örneğin:: “boğaz sıkan eller”, “birbirine bakan yüzler”,

iv. İnsan Benzeri Detaylar: Burada yalnızca insan benzeri bir figürün parçası belirtilir.

Örneğin; “meleğin yüzü”, “cadının kafası”, “şeytan yüzü”

(2) Artikülasyon (Sözel İfade etme becerisi)

Burada yanıtlar figürlere atfedilen özellik türlerine göre puanlanır. Toplam yedi tür özellik göz önünde bulundurulur. Bu özellik türleri seçilmiştir çünkü insan veya insan benzeri figürler hakkında bilgi sağlıyor gibi görünürler. Analizler bütünüyle özelliklerin detaylandırılmasıyla veya uygun olmayan artikülasyon ile ilgili değildir. Analizler yalnızca insan veya insan benzeri yanıtları zenginleştiren ve temsil edilen figürlere uygun olan nitelikler hakkında bir dinleyicinin bilgisini arttıran artikülasyonlar ile ilgilidir.

Örneğin, bir adamın kafası, elleri ve ayakları olduğunu belirten bir yanıt dinleyicilerin adam hakkındaki bilgisini arttırmaz. Bu özelliklere sahip olmak ilk yanıt olan “adam” ile varsayılmaktadır. “kanatları olan bir adam” gibi bir artikülasyon puanlanmaz çünkü figürün insan veya insan benzeri özelliklerine tarif eklemeyen bir ayrıntıdır.

Artikülasyonun iki genel türü vardır: algısal ve işlevsel özelliklerin artikülasyonu.

i. Algısal özellikler

(a).Boy veya fiziksel yapı: Bu özelliğin artiküle edilmiş olarak puanlanması için figürün tanımlamalarının sıfat özelliği olmalıdır. Dolayısıyla, kişi yalnızca bir adamın ayakları olduğunu veya bir elin parmakları olduğunu söylediği bir yanıtta kredi verilmez. Boyut veya yapı yalnızca tüm vücudun parçalarının özelliklerinin niteliksel bir tasviri olursa artiküle edilmiş olarak puanlanır. Vücudun veya vücut parçalarının “komik” veya “garip” olarak tarifi vücut yapısının artikülasyonu olarak puanlanmaz.

Yüz ifadesinin bazı yönleri boy veya yapı artikülasyonları olarak puanlanabilir. “gözler kapalı” veya “ağız açık” gibi yüz ifadesinin tasvirinin yalnızca fiziksel görünüşü değil bundan fazlasını anlatan yanıtlar bu kategoriye dahil edilir. Bu kriterleri uygulayarak, aşağıdaki yanıtlar boy veya fiziksel yapının artikülasyonları olarak puanlanır.

Örneğin; “zayıf adamlar” ,“büyük ayaklar”, “vücudun üst kısmı oldukça ağır ve bacakları gerçekten, gerçekten minik”, “çekik gözler”

Öte yandan, şu yanıtlar boy veya yapı artikülasyonları olarak puanlanmaz: *“göğüsleri olan kadınlar”, “insan gibi şekilleri var”, “gözler, burun, ağız”*

(b).Kıyafet veya saç tarzı: bu özelliğin artiküle edilmiş olarak puanlanması için ya kıyafetin veya saç tarzının bir yönünün niteliksel (kalitatif) bir

tasviri olmak zorundadır. Figürün tasvirini zenginleştirmelidir. Yanıtın ima ettiği kıyafet parçalarına basitçe değinme kişinin figürlere dair anlayışını zenginleştirmez ve dolayısıyla bir artikülasyon olarak puanlanmaz. Bu kriterleri kullanarak, aşağıdaki yanıtlar kıyafet veya saç tarzının artikülasyonları olarak puanlanabilir:

Örneğin; “bir tür bıyık...ağzının hemen üstünde”, “at kuyruklu kızlar”, “kırmızı şapkaları olan birkaç cadı”

Öte yandan, şu yanıtlar kıyafet veya saç tarzının artikülasyonları olarak puanlanmaz: *Örneğin; “etekleri olan iki kadın”, “ayakkabı giymiş”*

(c).Vücut duruşu: Yanıt şunları kapsarsa vücut duruşu puanlanır: a) figürlerin eylemlerini tasvir eden fiilden ayrı bir vücut duruşu tasviri veya b) bir hareket hissi veya duyusu taşıyan, yalnızca özelliklerin artikülasyonunun ötesine geçen yüz ifadesi tasviri. Vücut duruşu ayrı olarak ifade edilmek yerine fiilin içinde ima ediliyorsa veya yalnızca bir figürün mekandaki duruşunun tasviri ise vücut duruşu puanlanmaz. *Örneğin; yüzü dışarı dönük.*

Dolayısıyla, aşağıdaki yanıtlar vücut duruşunun artikülasyonları olarak puanlanır:

Örneğin; “genişçe fırlamış kollar”, “yana yatık kafa”, “bacakları ayırık halde ayakta duruyor”

Aşağıdaki yanıtlar vücut duruşunun artikülasyonları olarak düşünülmez:

Örneğin; “oturuyor”, “ayakta duruyor”, “yüksekten bir dalış yapıyor”

ii. İşlevsel özellikler

(a).Cinsiyet: cinsiyetin puanlanması için, ya figürün cinsiyetine özel olarak değinilmeli veya belirli bir cinsel kimliğe açıkça işaret eden mesleki bir kategoriye bir tayin olmalıdır. Eğer nihai cinsel kimliğe karar verilmemiş ancak alternatifler net biçimde göz önüne alınmışsa, cinsiyet artiküle edilmiş olarak

puanlanır. Ancak, kararsızlık, figürün bütün olarak cinsel doğasına vurgu yaparak figürlerin muğlak tanımlanmasına dayanıyorsa, cinsiyet artiküle edilmiş olarak puanlanmaz. Aşağıdaki yanıtlarda cinsiyet artiküle edilmiş olarak puanlanır: *Örneğin; “adam”, “kız”, “cadı”, “anne”*

Öte yandan, şu yanıtlarda cinsiyet artiküle edilmiş olarak puanlanmaz: *Örneğin; “şey, bunlar iki insan figürüne benziyor. Sanırım oradaki göğüslere bakınca bunlar kız. Aşağıdakiler de falluslara benzeyebilir. Bilmiyorum. Belirsiz, kafa karıştırıcı...göğüs kafesinden çıkıntılar, yani”*

(b).Yaş: bu özelliğin puanlanması için, figürün ait olduğu yaş kategorisine özel olarak bir atıfta bulunulmalıdır. Yani, aşağıdaki yanıtlarda yaşın betimlendiği varsayılmaktadır: *Örneğin; “çocuk”, “bebek”, “yaşlı kadın”*

Öte yandan, aşağıdaki yanıtlarda yaşa dair bazı işaretlerin ima edilmesine rağmen, atıflar spesifik değildir. Dolayısıyla, bu yanıtlarda yaş puanlanmaz: *Örneğin; “erkek”, “kızlar”, “erkek çocuklar”*

(c).Rol: Figürler insan olunca, figürün yaptığı işe yapılan açık bir atıf rolün artikülasyonu olarak puanlanır. İnsan benzeri figürlerle ilgili olarak ise, eğer figürün temsil edilme biçimi belirli bazı etkinliklerde bulunacağını ima ediyorsa rol puanlanır. Dolayısıyla, şu yanıtlarda rolün artiküle edildiği varsayılır: *Örneğin; “asker”, “rahip”, “İspanyol dansçı”, “balerin”*

Şu yanıtlarda ise rol puanlanmaz çünkü o anlık eylemden ziyade bir mesleğe ait olduklarına dair net bir gösterge yoktur: *Örneğin; “dansçı”, “şarkıcılar”*

(d).Özgül kimlik: Burada, birfigür tarih, literatür vs. gibi bir yerdeki belirli bir karakter olarak isimlendirilmelidir. *Örneğin; “Charles DeGaulle”, “Theodore Roosevelt”*

iii. Artikülasyon Derecesi: Bu, artiküle edilen özellik türlerinin toplam sayısının basit sayımıdır. Önceki bölümde, yedi tür özellik tanımlanmıştır.

Dolayısıyla, herhangi bir Rorschach yanıtı için toplam yedi tür özellik artiküle edilebilir. Her bir insan veya insan-benzeri yanıtta hesaba katılan özelliklerin ortalama sayısı bireysel figürlerin artikülasyon derecesi için puanı oluşturur.

Örneğin, bir katılımcı dört insan yanıtı vermiş ve bu yanıtlara toplam on çeşit özellik atfetmişse, bu kişinin artikülasyon derecesi puanı 2.5 olur.

(3) Eylemin motivasyonu

İtki(motiv) açısından eylemin artikülasyonu eylemin, öznenen ayrılmış ancak onunla ilişkili olarak gelişimsel açıdan ileri bir algıya işaret eder. Ayrıca, itki iki biçimde atfedilir: tepkisel olarak veya kasıtlı olarak.

i. Motivasyonsuz etkinlik: Burada eylem neden ortaya çıktığının açıklaması olmadan tasvir edilir. *Örneğin; “birbirini öpen iki insan”, “birbirine bakan kadınlar”, “bir yamaca uzanmış erkekler”*

ii. Tepkisel motivasyon: Burada, algılanan etkinlik daha önceki bir durumun (içsel veya dışsal) sebep olmasıyla tasvir edilir ve öznenin tepkisinde pek seçeneğinin olmadığı düşünülür. *Örneğin; “Bir Alman askeri nöbette. Sanırım bir şey görüyor ve silahını ona doğrultuyor”, “Bir İsrail bombasından irkilen Araplar”*

iii. Kasıtlı motivasyon: Motivasyonun kasıtlı olarak puanlanması için, eylem gelecekteki bir ana yönelmelidir ve özneler tepki vermek zorunda olarak değil eylemlerini seçiyor olarak görülmelidir. *Örneğin; “Cadılar Bayramı cadıları ateş üstünde büyüler yaparak Cadılar Bayramına hazırlanıyor”, “bir orkestra şefi kolları havada başlamaya hazır olmak üzere”*

(4) Eylemin bütünleşmesi

Bu analizde, nesnenin eylemiyle bütünleşmesinde dört düzey ayırt edilmiştir (kaynaşmış, uygunsuz, özgül olmayan ve uygun).

i. Nesne ve eylemin kaynaşması: Bir yanıtın bu kategori içine dahil edilmesi için, nesnenin şekilsiz/amorf olması ve yalnızca etkinliğin artiküle edilmesi gerekir. Bu gibi durumlarda nesne ve eylem kaynaşıktır. Nesnenin kendine ait ayrı özelliği yoktur. Yalnızca etkinliği açısından tanımlanır. Bu tür yanıt burada örneklenmiştir. Her iki örnekte de, ne yaptığı dışında nesne ile ilgili bir şey bilinmemektedir: *Örneğin; “iki karşıt güç kollarını ve ellerini çıkarmış. Karşıt güçler birbirleriyle yarışıyor...birbirine bakıyor. Çarpışmada pençelerin, vücut uzantılarının...karmaşıklıkla... belki kişi...orada çok saldırgan olarak ayakta duruyor”.*

ii. Nesne ve eylemin uygunsuz bütünleşmesi: Bir yanıtın bu kategori içine dahil edilmesi için, nesne ve eylemin birbirinden ayrı bir artikülasyonunun olması gerekir. Etkinlikten ayrı olarak nesne hakkında bir şey bilinmesi gerekir. Yine de, etkinlik nesnenin tanımlanmış yapısıyla ilişkisiz, uyuşmazdır. Eylemin artikülasyonu, nesnenin artikülasyonunu zenginleştirmekten ziyade eksiltir. *Örneğin; “büyük bir güve, dans eden balet”, “bir kova su atan küçük bir bebek”*

iii. Nesne ve eylemin özgül olmayan bütünleşmesi: Bu kategoriye dahil olmak da nesne ve eylemin ayrı artikülasyonunu gerektirir. Ancak, iki unsur arasındaki ilişki özgül değildir. Tanımlandığı gibi figürler tasvir edilen etkinlikte bulunabilir ancak nesne ve eylem arasında özel bir uyum yoktur. Pek çok başka tür nesne tasvir edilen eylemi gerçekleştirebilir. Dolayısıyla, eylemin artikülasyonu, nesnenin artikülasyonunu eksiltmez ama zenginleştirmeyebilir. *Örneğin; “büyük bir insan kollarını kaldırmış bir halde ayakta duruyor”, “bir şövalye, işini yapmak için ayakta hazır”, “dans eden iki figür”*

iv. Nesne ve eylemin uygun bütünleşmesi: Bir yanıtın bu kategoriye girmesi için, nesnenin doğasının/yapısının ve eylemin doğasının ayrı ayrı artiküle edilmesi gerekir. Ayrıca, eylemin, nesnenin tanımlanan doğasına özellikle uyması gerekir. Önceki kategoriden farklı olarak, eylem yalnızca nesnenin

yapabileceği bir şey olmamalıdır. Nesnenin özellikle yapma olasılığı olan bir şey olmalıdır. Nesne ile belirtilen eylem arasında bütünleşmiş ve özellikle iyi uyumuş bir ilişki vardır. Ayrıca, eylemin artikülasyonu, nesnenin imgesini zenginleştirir.

(5) Eylemin içeriği

i. Art niyetli: Etkileşim saldırgan veya yıkıcıdır ya da etkinliğin sonuçları yıkıma veya zarara veya zarar korkusuna işaret eder.

ii. İyi niyetli: Etkinlik yıkıcı, zararlı veya saldırgan değildir. Nötr olabilir veya nesneler arasında sıcak, olumlu bir ilişki yansıtabilir

(6) Eylemin doğası

Bu analiz, en az iki insan veya insan benzeri figür içeren tüm yanıtlara uygulanır. Ayrıca, bu analiz ikinci bir figürün doğrudan algılanmadığı ancak varlığının eylemin doğası ile ima edilmek durumunda kaldığı durumlara da uygundur.

i. Aktif-pasif etkileşim: İki figür, birinin diğeriyle aktif-pasif bir etkileşimde hareket ettiği bir temsili içerebilir. Bir figür aktiftir ve diğeri tamamen pasiftir, böylece ikinci figüre doğru bir hareket olduğu halde hiçbir biçimde yanıt vermez.

ii. Aktif-tepkisel etkileşim: Bu tür etkileşimde, figürler eşit olmayabilir. Bir figür etkinliğin tamamen vekilidir, diğer figür üstünde hareket eder. İkinci figür ise yalnızca diğeriyle eylemine tepkiseldir veya yanıt verir.

iii. Aktif-aktif etkileşim: Bu tür etkileşimde, her iki figür de etkinliğe eşit biçimde katkıda bulunur ve etkileşim karşılıklıdır (Blatt ve ark.1976; Levy ve ark.2005)

Tablo 3. Etkileşimin Bütünleşmesi (Levy ve ark.2005).

<u>Doğa</u>	<u>Örnek</u>	<u>İçerik</u>
Aktif-Pasif	Bir çift cenazeci bebekleri çukura indiriyor	Art niyetli
Aktif-Pasif	Elleriyle diğer insanlara dokunan, diz çökmüş iki insan	İyi niyetli
Aktif-Tepkisel	Bir davul çalan Afrikalı yerliler; Marslılar alkışlıyor	İyi niyetli
Aktif-Tepkisel	Bir yılan tarafından ayartılmış Havva (yılan kartta görülüyor)	Art niyetli
Aktif-Aktif	İşaret eden bir adam var ve diğeri dinliyor	İyi niyetli
Aktif-Aktif	İki insan ve iki marslı kavga ediyor	Art niyetli

b. NKÖ'nün Güvenilirlik Çalışmaları

Blatt ve ark.ın (1976) ilk çalışmasında, güvenilirlik iki kategori dışında tüm kategorilerde iki değerlendirici arasında bulunan en az %90'lık mutabakat yüzdesi ile değerlendirilmektedir. Bu iki kategori için, mutabakat değerleri %84 ve %82'dir.

Ritzler, Zambianco, Harder ve Kaskey (1980) de güvenilirliği değerlendirmek için mutabakat oranları kullanmış ve %75 ile %91 arasında değerler bulmuştur. Lerner ve St.Peter (1984), yirmi protokollük bir alt kümede benzer güvenilirlik değerleri bildirmiştir. Brown(1986), mutabakat yüzdesi ile değerlendirdiği güvenilirlik çalışmasında alt boyutlarda %68 ile % 94 arasında değerler saptamıştır.

Yani, NKÖ ölçeğine dair ilk çalışmalar, mutabakat oranlarını güvenilirlik ölçütü olarak bildirmiştir.

Blatt ve ark. ile Ritzler ve arkadaşlarının çalışmaları döneminde mutabakat oranlarının kabul edilebilir bir güvenilirlik ölçütü olmasına rağmen, artık problemli olarak görülmektedir çünkü şans uyumlarını/mutabakatlarını görmezden gelir ve istatistiksel anlamı test etmeye izin vermez. Üç çalışma, güvenilirliği hesaplamak için mutabakat yüzdesine ek olarak kappa (K) veya Pearson r kullanmıştır (Greco & Cornell, 1992; Hibbard, Hilsenroth, Hibbard & Nash, 1995; Stuart ve ark., 1990). Greco ve Cornell iki değerlendirici arasında %98.5 mutabakat ve $K=.97$; Stuart ve

ark.ise, ortalama K 'nın .80 olduğu, .62 ile .96 arasında değişen K değerleri bulmuştur. Bu güvenilirlik düzeyleri iyi ile mkemmekel arasındadır. Hibbard ve ark., %84 mutabakat ve .89 ile .95 arasında değişen Pearson korelasyonları bulmuştur. Dolayısıyla, nceki araştırmalar bu NK değişkenlerinin güvenilir biçimde puanlanabileceğini ve alt-boyutların güvenilirliğinin tutarlı biçimde tekrarlandığını göstermektedir.

Blatt, Ford, Berman, Cook ve Meyer (1988), Rorschach hakkında bilgisi ve eğitimi olmayan bir son sınıf niversite öğrencisini Austen Riggs Merkezi'nde toplanmış verilerdeki NK leğini puanlaması için eğitmiştir. Değerlendirmeleri uzman bir puanlayıcınıninkilerle kıyaslandığında bu ğrenci NK leğinin bütün altı kategorisinin puanlanmasında .70 veya daha büyük bir madde alfa grupii korelasyon katsayısı elde etmiştir. Aynı ğrenci, Menninger Psikoterapi Araştırma Projesinin parçası olarak toplanan Rorschach verilerinde de NK leğini puanlamıştır (Blatt, 1992; Wallerstein, 1986) ve bu araştırmaların her ikisinde de bu puanlayıcı yalnızca NK'y puanlamıştır. Diğer Rorschach boyutlarının (rn: düşünce bozukluğu, yanıtların kesinliği) değerlendirmeleri farklı puanlayıcılar tarafından yapılmıştır.

c. NK'nn Geçerlilik alışmaları

NK ilk olarak ergenliğin ilk döneminden genç yetişkinliğe kadar olan dönemde 20 yıllık dönemde, normal katılımcılardan oluşan boylamsal bir çalışmada Rorschach'taki insan yanıtlarının gelişimini araştırmak için kullanılmıştır (Blatt ve ark., 1976). 37 normal katılımcıya 11-12, 13-14, 17-18 ve 30 yaşlarında Rorschach yapılmıştır; bu protokoller tekrarlı ölçümler deseni ile analiz edilmiştir. Sonuçlar, insan yanıtlarının formel özelliklerinin gelişim ile tutarlı değişiklikler gösterdiğine işaret etmiştir. İyi ayrışmış, çok artiküle ve bütünleşmiş insan figürleri, n-ergenlikten (11-12 yaş) yetişkinliğe (30 yaş) kadar normal gelişimle birlikte anlamlı derecede artmıştır.

Figürlerin önemli özellikleriyle uyumlu olan eylemin niteliği ve nesnenin yapıcı ve olumlu etkileşimler içinde yer aldığının görülme derecesi de yaş ile birlikte

anlamalı derecede artmıştır. Gelişimsel olarak, nesnenin ayrışması, özelliklerin daha fazla artikülasyonu, eylemin bütünleşmesi ile düşünceli, motive, amaca yönelik ve iyi niyetli olan etkileşimler yaşla birlikte anlamalı ölçüde artmıştır. Aktif olmayan insan figürlerinin sayısı, daha az bozuk veya kısmi insan figürlerine doğru bir eğilim ile zamanla anlamalı derecede azalmıştır. Yaşla beraber insan yanıtlarının niteliğindeki bu gelişimsel ilerleme, Nesne Kavramı Ölçeğinin dayandığı gelişimsel model ile tutarlıdır ve psikolojik gelişimin bir değerlendirmesi olarak Rorschach için bu puanlama sisteminin yapı geçerliğini göstermektedir.

NKÖ aynı zamanda ciddi rahatsızlığa sahip, uzun süreli ve yoğun tedavi ünitesinde yatmakta olan ergenler ve genç yetişkinlerin Rorschach protokollerindeki insan yanıtını araştırmak için de kullanılmıştır. Rorschach'daki düşünce bozukluğu derecesi ile kesin olarak algılanan insan yanıtlarının herhangi bir boyutu arasında anlamalı hiçbir ilişki bulunmamasına rağmen, daha ciddi rahatsızlığı olan hastalar, hem daha az ciddi rahatsızlığı olan hastalarla hem de normal katılımcılarla karşılaştırıldığında, daha fazla kesin olmadan algılanan insan yanıtları vermiştir. Bu yanıtlar, daha fazla artiküle edilmiş, daha fazla motivasyonsuz ve özgül olmayan eylemi olan, birincil olarak aktif-pasif ve aktif-tepkisel olan etkileşimler tasvir edilen ve hem iyi niyetli hem de art niyetli içeriğe sahip yanıtlardı. Dolayısıyla, ciddi rahatsızlığı olan hastalarda, psikopatolojinin ciddiyetiyle kesin olmadan algılanan insan figürlerinin özellikleri arasında anlamalı ilişkiler bulunmuştur(Blatt ve ark.1976).

Beklenmeyen bir biçimde, hasta grubu kesin olarak algılanan insan yanıtları verdiğinde gelişimsel olarak daha düşük düzey yanıtlar verirken, kesin olmadan algılanan insan yanıtları verdiğinde gelişimsel olarak daha yüksek düzey yanıtlar vermişlerdir. Bu beklenmeyen bulgular, Blatt ve ark.'ın psikotik deneyimde iki bağımsız boyut hipotezinde bulunmalarına yol açmıştır. İlk olarak, karşılıklı anlaşmaya dayalı gerçeklik ile boğuşurken psikotik hastalar kişilerarası temas işlevini, gerçekliğin çarpıtılmış, art niyetli ve yıkıcı olarak yaşandığı, gelişimsel olarak daha düşük bir düzeyde sürdürmektedir. İkincisi, bu kişiler gerçekçi olmayan düşümlere kapıldıklarında, dünyanın iyi niyetli olarak yaşandığı, gelişimsel olarak

daha yüksek bir düzeyde işlev gösterebilmektedir. Düşünce bozukluğunun ciddiyetiyle tanımlandığı üzere, yalnızca en ciddi biçimde rahatsız olan hastalar hem kesin olarak hem de kesin olmadan algılanan insanları çarpıtılmış ve art niyetli olarak deneyimler. Bu bulgular, Ritzler ve ark. (1980) tarafından tekrarlanmıştır.

NKÖ klinik örneklemelerden oluşan birkaç çalışmada kullanılmıştır. Blatt, Berman ve ark.(1984) ve Blatt ve Berman (1990), afyon bağımlılığı olan hastaları homojen bir grup olarak kabul etmekten ziyade, bu gruptaki alt-grupları ayırt etme girişimiyle afyon bağımlılığı olan 53 hastadan oluşan bir örneklem uygulamasıdır. Kümeleme analizi, NKÖ'den elde edilen boyutlar ile birbirinden ayırt edilebilecek üç alt-grup belirlemiştir: İlk grup birincil olarak kişilerarası ilişkilerdeki bozukluklarla, ikinci grup birincil olarak duygulanım değişikliği ile, üçüncü grup ise fanteziden üretilen algılara doğru bir yönelim ile tanımlanmıştır.

Blatt ve ark. (1988) ile Blatt ve Ford (1994), ciddi rahatsızlığı olan ve tedaviye dirençli 90 hastada, uzun dönemli yatarak tedavide oluşan değişiklikleri belirlemek için NKÖ uygulamıştır. İki klinik grup belirlemiştir: kişilerarası ilişkide olma meseleleriyle meşgul olan anaklitik (destek temelli) hastalar ile kendini tanımlama ve kendilik değeri meseleleriyle meşgul olan introjective (içe atmacı) hastalar (örn: Blatt, 1974, 1990 vb.). Blatt ve ark.(1988) içe atmacı hastalardaki klinik değişimin iyileşen bilişsel işleyiş ile ilişkili olduğunu, anaklitik hastalardaki klinik iyileşmenin ise, NKÖ OR yanıtlarının hem gelişimsel ortalamasındaki hem de gelişimsel endeksindeki düşüş ile görüldüğü gibi, iyileşen kişilerarası ilişkiler ile bağlantılı olduğunu göstermiştir. Greco ve Cornell (1992) cinayet işleyen veya şiddet içermeyen saldırılarda bulunan 55 ergenin Rorschach protokollerini karşılaştırmıştır. Nesne farklılaşması niteliğinde, cinayet işleyen ergenlerin şiddet içermeyen suçlar işlemiş ergenlerden farkı olmamasına rağmen, bir başka suç işlerken (hırsızlık gibi) cinayet işleyen ergenlerin nesne farklılaşması niteliği, cinayeti kişilerarası bir anlaşmazlık sırasında işleyen ergenlerden daha kötüydü. Piran (1988), NKÖ'yü 65 sınırlayan ve bulimik anoreksiya hastasını ayırt etmek için uygulamıştır. Farklılaşma anlamında iki grup fark göstermediği halde, bulimik grup anlamlı ölçüde daha fazla art niyetli yanıt üretmiştir (akt: Levy ve ark.2005)

NKÖ üzerine yapılan araştırmalar, nevrotikten sınır'a ondan da psikotiğe uzanan bir psikopatoloji sürekliliği gösteren gelişimsel bir temsil modelinin oluşturulmasına katkıda bulunmuştur. Spear ve Lapidus (1981), üç grupta sınıflandırdıkları 55 yatan hastayla çalışmıştır: obsesif-paranoid sınır kişilik, histerik-dürtüsel sınır kişilik ile paranoid olmayan, ayırışmamış şizofreni. Obsesif-paranoid sınır grubun gelişimsel olarak daha yüksek nesne temsil düzeyi vardı. Farris (1988), 18 narsisistik ve 18 sınır hastayı ayırıştırmak için NKÖ'y uygulamıştır. Narsisistik katılımcıların, sınır katılımcılara kıyasla anlamlı derecede daha fazla ayırışmış, artiküle edilmiş ve bütünleşmiş yanıtları olduğunu bulmuştur. Hymowitz, Hunt, Carr, Hurt ve Spear (1983), Sınır hastalar için Tanı Görüşmesi ile tanı konmuş sınır hastaların, şizofreni hastalarına kıyasla NKÖ'de daha yüksek toplam gelişimsel puan aldığını bulmuştur(akt: Levy ve ark.2005).

Johnson ve Quinlan (1993), NKÖ ile puanlanan rol-yapma içinde 31 normal katılımcı ile 42 şizofreni hastasını (16 paranoid, 11 orta ve 15 paranoid olmayan) karşılaştırmıştır. Normal grubun temsillerinin en ayırışmış, bütünleşmiş olmuş ve karmaşık olanlar olmasına rağmen, temsilin gelişimsel düzeyinde normal ve paranoid şizofren hastalar arasında hiç fark olmadığını bildirmişlerdir. Ancak, paranoid şizofren hastaların NKÖ'de paranoid olmayan şizofren, hastalarına kıyasla daha ysek bir gelişimsel düzeyde oldukları bulunmuştur. Bu bulgu, paranoid olmayan şizofren hastaların daha dağınık yönelimiyle kıyaslandığında bir paranoid yönelimin daha düzenleyici olabildiğini gösteren araştırmalarla tutarlıdır (Blatt&Wild, 1976).

Lerner ve St.Peter (1984) 70 hastanın Rorschach protokollerini çalışarak dört gruba sınıflandırmışlardır: ayakta tedavi alan nevroz, ayakta tedavi alan sınır kişilik, yatarak tedavi olan sınır kişilik ve yatarak tedavi olan şizofreni. ngrdkleri gibi, iyi form düzeyi kesinliğiyle olan yanıtlarda, daha az şiddetli psikopatolojinin gelişimsel olarak daha yüksek düzey yanıtlarla ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ancak, yatarak tedavi olan sınır hasta grubunun zayıf form düzeyi olan yanıtlara daha büyük yatırımı vardı. Kesin olmadan algılanan insan yanıtlarında yüksek düzey ayırışma vardı. En art niyetli yanıtlar yatarak tedavi olan sınır hasta grubundaydı ve kesin olmayan art niyetli yanıtlar oluşturan tek gruptu. Buna karşılık, ayakta tedavi olan

sınır grubunun yanıtları daha kesindi ancak bütün insanlardan ziyade birincil olarak insan benzeri figürlerdi. Lerner ve St.Peter, ayaktan tedavi olan sınır grubunun, gerçeklikle bağlantılarını tehdit edebilecek acı verici etkileşimlerden kaçınmak için savunmacı bir biçimde insanlarla mesafeyi sürdürebileceklerini kaydetmiştir. Buna karşılık, yatarak tedavi olan sınır hasta grubu bu mesafeyi kurmalarına izin verecek savunmaları harekete geçiremediğinden, gerçeklikle olan temasları sıkıntılıdır.

Yatarak tedavi olan iki hasta grubunu karşılaştırırken Lerner ve St. Peter (1984), yatarak tedavi olan sınır hasta grubunun yatarak tedavi olan şizofreni grubuna kıyasla anlamlı derecede daha fazla (kesin olan ve olmayan) insan yanıtı ve anlamlı derecede daha fazla art niyetli yanıt oluşturduğunu bulmuştur. Blatt ve ark.(1976) ve Ritzler ve ark. (1980) çalışmalarından alıntı yaparak, art niyetli nesnelerle dolu acı verici bir gerçeklikten, nevi şahsına münhasır ancak iyi niyetli bir içsel gerçekliğe çekilen şizofreni hastalarından farklı olarak, yatarak tedavi olan sınır hastalar kendilerini art niyetli bir dünyadan koruyacak savunmaları harekete geçiremiyor görünmektedirler.

d. NKÖ ile Yapılan Diğer Çalışmalar

Blatt ve arkadaşları psikoterapi araştırmalarında, değişimin bir çıktı ölçeği olarak da NKÖ'yü kullanmıştır. Menninger Psikoterapi Araştırma Projesinden olan verilerin yeniden analizinde Blatt (1992), ya destekleyici-dışavurumcu psikoterapi (SEP) veya psikanalizin başlamasından önce ve sonunda elde edilen 33 Rorschach protokolünü değerlendirmiştir. Tedavinin başlangıcında anaklitik ve içe atmacı insanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur, içe atmacı insanlar uygunsuz, gerçekçi olmayan biçimde algılanan insan formlarına anaklitik insanlardan daha fazla yatırım yapmıştır. Ayrıca, kesin olarak algılanan figürlerin gelişimsel düzeyi için anlamlı bir tedavi ana etkisi bulunmuştur, psikanalizdeki içe atmacı insanlar için psikoterapiden ziyade psikanalizde daha fazla düzelme olmuştur. Anlamlı düzeyde olmayan benzer bir eğilim anaklitik hastalar için kaydedilmiştir, psikoterapiye kıyasla psikanalizde daha fazla değişim olmuştur.

Birkaç çalışma, NKÖ ile ölçülen insan nesne temsilinin niteliği ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Hibbard ve ark. (1995) Tennessee Üniversitesi klinik dosyalarından 94 hastanın ve ebeveynleri alkolik olan çocuklarla daha önce yapılmış bir çalışmadan 15 katılımcının Rorschach protokollerini NKÖ kullanarak ve TAT protokollerini Sosyal Biliş ve Nesne Temsilleri Ölçeğini (SCORS) kullanarak değerlendirmiştir. NKÖ'nün yapısal ölçekleri, IQ'dan bağımsız olarak SCORS'nin yapısal ölçekleriyle anlamlı düzeyde ilişkilidir. Nesne temsillerinin bir ölçümü olarak NKÖ'nün geçerliğinin gösterilmiş olmasına rağmen NKÖ ile gösterilen gelişimsel olarak düşük düzeyli yanıtlar ile MMPI ile gösterilen patoloji arasında bir ilişki olduğuna dair pek kanıt bulunmamıştır. NKÖ'nün yapısal ölçekleri ile MMPI'nin bireysel ölçekleri arasında anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır. Ayrıca, NKÖ ile, daha ciddi psikopatolojinin bir endeksi olarak MMPI Paranoya, Şizofreni ve Hipomani ölçeklerini bir araya getiren Psikotik Üçlü arasında da bir korelasyon bulunmamıştır.

Hibbard ve ark. (1995) NKÖ ile Millon Klinik Çoklu Eksen Envanterini (MCMI) ilişkilendirdiklerinde NKÖ'nün Motivasyon ve Etkileşim'in İçeriği ölçekleriyle bir katılımcının MCMI'nin üç ciddi kişilik bozukluğu (şizotipal, sınır ve paranoid) ölçeklerindeki en yüksek puanı arasında anlamlı düzeyde bir korelasyon bulmuşlardır. Stuart ve ark. (1990) 9 sınır hasta, 13 depresif hasta, 12 depresif sınır hasta ve 26 normal katılımcının Rorschach protokollerini karşılaştırmıştır. Lerner ve St.Peter (1984) gibi, Stuart ve ark. da sınır katılımcıların bilişsel olarak sofistike ancak çarpıtılmış ve art niyetli insan nesnesi temsilleri ortaya koyduğunu bulmuştur.

e. Ülkemizde NKÖ ile yapılan çalışmalar

Öğünç ve Eren (2012), sınır kişilik bozukluğu (BKB) tanısı alan hastalarda psikodinamik grup psikoterapisinin, nesne ilişkileri üzerine etkilerini araştırdıkları çalışmada 6 kişiyi grup psikoterapisine alarak deney grubunu ve bekleme listesinden 6 kişiyle de kontrol grubunu oluşturmuşlardır.. Deney grubu hastaları 8 aylık psikodinamik yönelimli grup terapisine katılmışlar, kontrol grubu hastaları herhangi bir psikoterapi almamıştır. Psikoterapiye katılmayan bir klinik psikolog tarafından

hem kontrol hem de deney grubu üyelerine, grup psikoterapisine başlamadan önce ve grup psikoterapisinin sonunda, Rorschach Nesne Kavramı Ölçeği, birebir görüşme yoluyla uygulanmıştır.

Elde edilen veriler ön test ve son test sonuçları arasında istatistiksel olarak incelenmiştir. Grup terapisine katılan hastaların, grup öncesi ve sonrası “bütünleşmesi” sonuçlarında; “nesne ve eylem kaynaşması” ve “sözel olarak ifade etme derecesi”nde anlamlı düzeyde bir artış ($p<0.05$), “eylemin motivasyonu” değişkeninde anlamlı ($p<0.05$) düzeyde bir azalma saptanmıştır. “ayrışma” sonuçlarında ise, (H) ve “kısmi insan” yanıtlarında istatistiksel olarak ($p<0.01$) anlamlı bir azalma, H ve “bütün insan” yanıtlarında ise belirgin bir artış bulunmuştur.

Grup psikoterapisi uygulanan BKB hastalarında Rorschach Nesne Kavramı Ölçeği ile yapılan gelişimsel analiz sonucunda grup öncesine ve kontrol grubuna göre terapi sürecinin nesne ilişkileri ve tasarımları üzerinde etkili olduğu görülmüş, ancak araştırmacılar NKÖ’nün geçerlilik-güvenirlik çalışmasının yapılmamış olmasının araştırmaları için kısıtlılık olduklarını belirtmiştir.

f. NKÖ’nün Sınırlılıkları

Westen (1990), sınır hastaların şizofrenlerden bile daha fazla art niyetli temsiller oluşturduğunu ancak aynı zamanda daha sağlıklı katılımcılar tarafından üretilen bilişsel sofistikasyonu geçtiklerine dair bulgu alıntılanmıştır. Westen, bu tür bulguların, patolojinin nevrotikten psikotiğe doğru tek bir gelişimsel doğruda ilerlediğine dair geleneksel düşüncelerle ters düştüğüne dikkat çekmiştir. Farklı patolojilerin her birinin, çoklu gelişimsel çizgiler boyunca farklı biçimde ilerlediği düşünüldüğünde en iyi anlaşılabilirliğini öne sürmüştür. Nesne ilişkilerinin gelişimi ile ilgili olarak Westen bilişsel ve duygulanımsal gelişim arasında bir ayrım yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu kaydetmiştir.

Ancak, kendi araştırması (Stuart ve ark., 1990) sınır hastaların gerçek bilişsel sofistikasyona ne derecede sahip olduğu sorusunu doğurmaktadır. Westen kendisi sınır hastaların genellikle bir hiper-karmaşıklık veya sözde-karmaşıklık

gösterdiğini kaydetmiştir ancak Westen'in tarif ettiği projektif ölçekler üstüne yapılmış ampirik araştırma programı bunun için herhangi bir doğrulama/düzeltilme içeriyor görünmemektedir.

Fonagy, Gergely, Jurist ve Target (2002) bazı hasta gruplarının hiper-karmaşıklığına ve bu tarzın, kişinin bir başka insanın zihinsel durumu üstüne düşünebilme becerisine olan etkisine işaret etmiştir. Örneğın, Yetişkin Bağlanma Görüşmesi'ndeki (Adult Attachment Interview) Derinlikli Düşünme İşlevinin (Reflective Function) –yani kişinin kendisinin ve diğeri insanların zihinsel durumlarını düşünme becerisi- puanlanmasında, değerlendirmeci, hiperanalitik bir özellik ve diğeri kişinin zihinsel durumundan emin olmak gibi etmenlerin, gerçek bir zihinselleştirmenin (yani, zihinsel durumların gerçekten anlaşılması) var olmayabileceğine dair işaretler olarak düşünmesi yönünde yönerge almaktadır(akt: Levy ve ark.2005)

Fritsch ve Holmstrom (1990) NKÖ puanlamasında tam da bu meseleyi doğrulayan bir değişiklik uygulamıştır. Yatarak tedavi olan 84 ergenden oluşan bir örneklemede, iyi form kesinliğinin (F+ ve H yanıtları)uyum potansiyeli ile korelasyona sahip olmasına rağmen zayıf form kesinliğinin (F+ ve (H) böyle doğrusal bir ilişkisi yoktu. Blatt ve ark. (1976), Ritzler ve ark. (1980) ile Lerner ve St.Peter'ın (1984) kaydettiğı gibi, ağır psikopatolojisi olan kişilerin, yalnızca kesin olmayan yanıtlar bağlamında, iyi ayrışma gösterebilmektedir. Fritsch ve Holmstrom ayrışmış olsun olmasın, kesin olmayan yanıtların azalmış olgunluğunu düzeltmek için form düzeyini ağırlıklandırmak amacıyla NKÖ'yü düzenlemiştir çünkü bu tür yanıtlar ortak gerçekliğe uymamaktadır. Diğeri bir deyişle, zayıf formu olan oldukça ayrışmış, bütünleşmiş ve artiküle bir yanıt, yapısal ölçekteki yüksek mutlak değerine rağmen düşük bir ağırlıklandırılmış değer alırdı. Bu düzenlemeyle, insan yanıtlarının gelişimsel olarak ileri düzeylerinin psikotik olmayan hastaları psikotiklerden ayırtırdığını ve yüksek kişilerarası ilişkilerin bağımsız derecelendirilmeleri ve daha az ağır psikopatoloji ile anlamlı derecede korelasyona sahip olduğunu bulmuştur.

D. Araştırmanın amaç ve hipotezleri

Bu çalışmanın amacı; Rorschach'ta insan temsilini değerlendirmek için kapsamlı bir prosedür doğrultusunda Blatt, Brenneis, Schimek ve Glick (1976) tarafından geliştirilen Rorschach'da Nesne Kavramı Ölçeği'nin Türk toplumu için güvenilirliğini ve geçerliliğini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda NKÖ'nün değerlendiriciler arası güvenilirliğine ve yapı geçerliliğine bakılmış ve şunlar amaçlanmıştır: 1) İki ayrı değerlendirici tarafından NKÖ puanlama sisteminin aynı protokole uygulanmasıyla değerlendiriciler-arası güvenilirlik puanı elde edilmesi; 2) Türk toplumu için standardizasyon çalışması yapılan nesne temsilini ölçen başka bir ölçüm aracı olmadığından NKÖ'nün yapı geçerliliğine- literatürdeki çalışmalarla uyumlu olarak- kontrol grubunun Sınır Kişilik Örgütlenmesi hasta örneklemiyle kıyaslanarak geçerlilik puanı elde edilmesi; 3) NKÖ'nün alt testleri ile psikopatolojiyi ölçen diğer ölçekler arasındaki korelatif ilişkileri tespit etmek.

Bu amaçlar doğrultusunda çalışmanın hipotezleri aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

1) NKÖ, nesne temsilinin gelişimsel düzeyini ölçtüğünden normal örneklemin OR+ puanları, Sınır Kişilik Örgütlenmesi hasta örnekleminin OR+ puanlarından, istatistikî açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

2) NKÖ, nesne temsilinin gelişimsel düzeyini ölçtüğünden normal örneklemin OR- puanları, Sınır Kişilik Örgütlenmesi hasta örnekleminin OR- puanlarından, istatistiki açıdan anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır.

3) BKE ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) puanları, NKÖ OR+ puanlarıyla negatif; NKÖ OR- puanlarıyla da pozitif korelatif ilişkiler içinde olacaktır.

II. YÖNTEM

A. Katılımcılar

Araştırmada sınır kişilik bozukluğu tanısı almış 40 hasta; kontrol grubu olarak da sınır kişilik bozukluğu tanısı almamış 40 gönüllü; toplam 80 katılımcıyla çalışılmıştır. Hasta grubunu, Aralık 2013 ve Nisan 2014 tarihleri arasında GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine'ne başvuran ve psikiyatri uzmanı tarafından DSM- IV-TR tanı kriterlerine göre sınır kişilik bozukluğu tanısı konan 40 katılımcı oluşturmuştur. Hasta grubu seçilirken; verilen testleri alabilmeleri için en az ilkokul mezunu olmaları, tanı konabilmesi açısından en az 18 yaşında olmaları, Eksen I'de psikotik bir bozukluğu bulunmaması, Eksen II'de zihinsel geriliği olmaması, Borderline Kişilik Envanteri'nde (BKE) kesme puanı olan 15 puanın üzerinde bir puan almaları dikkate alınmıştır. Çalışmanın konusu olan nesne temsilini etkilememesi açısından, hastaların herhangi bir psikoterapiyi 1 yıldan fazla süre almamış olmaları göz önünde bulundurulmuştur.

Kontrol grubundaki katılımcılar da cinsiyet, eğitim ve yaş değişkenleri açısından hasta grubuyla eşleştirilmiş 40 gönüllü katılımcıdan oluşturulmuştur. Bu katılımcıların herhangi bir psikiyatrik başvuruda bulunmamış olmaları, psikoterapi görmemiş olmaları, Eksen II'de zihinsel geriliği olmamaları ve BKE'de kesme puanı olan 15 puanın altında bir puan almaları dikkate alınmıştır.

Katılımcıların yaş dağılımları, 19 ile 32 arasında değişmektedir. Hasta grubunun yaş ortalaması kadınlar için 29,95, erkekler için 23,80, toplam 26,37 saptanmıştır. Kontrol grubunun yaş ortalaması ise kadınlar için 24,80, erkekler için 25,35, toplam 25.07 saptanmıştır.

Her iki grupta da katılımcıların %50'si (N=20) kadın ve %50'si (N=20) erkektir. Katılımcıların %15'si (N=6) ortaokul, %22,5'si (N=18) lise, %62,5'si (N=56) yüksek öğrenim mezunudur. Örneklemin % 90'ı (N= 74) bekâr, % 10'u (N= 6) evlidir. Çalışmaya 40 hasta ve 40 normal olmak üzere toplam 80 kişi katılmıştır.

Örneklem, demografik, madde kullanımı, aile ilişkileri ve zarar verme özelliklerine göre dört kategoride incelenmiştir.

B. Ölçme Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında Demografik Bilgi Formu, Sınır Kişilik Envanteri, Belirti Tarama Listesi- 90- Gözden geçirilmiş formu ve Rorschach Testi kullanılmıştır.

1. Demografik Bilgi Formu

Bu form, GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine'nde kişilik bozukluğu konulu araştırmalarda kullanılan 17 sorudan oluşan form, katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durumu, eğitim durumu gibi demografik bilgilerini almaya yönelik hazırlanmıştır. Aynı zamanda çocukluk çağı travmaları, anne ve baba tutumları ve katılımcıların ebeveynlerini algılama biçimi, kendine zarar verme, intihar, madde kullanımı ve adli meseleler hakkında ve daha önce psikoterapi ya da ilaç tedavi alıp almadıklarına yönelik de sorular bulunmaktadır.

2. Borderline Kişilik Envanteri (BKE)

1999 yılında Leichsenrig tarafından geliştirilen ve 53 maddeden oluşan BKE, doğru-yanlış biçiminde yanıtlanan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Temel olarak kimlik karmaşası, ilkel savunma düzenekleri ve gerçeği değerlendirmede bozulma belirti kümelerinden oluşan 53 maddelik BKE, Kernberg'in yapısal kişilik organizasyonu kuramına dayandığı kadar Gunderson'un Sınır İçin Tanısal Görüşme ve DSM ölçütlerinden de esinlenmektedir (Aydemir, Demet, Danacı, Deveci, Taşkın, & Mızrak, 2006).

Envanterin 2003 yılında tamamlanan Türkiye standardizasyonu, daha sonra daha büyük bir örneklem grubu ile tekrar edilmiştir. Güvenilirlik analizinde tüm çalışma grubunun Cronbach alfa değeri 0.92, yalnızca sınır kişilik bozukluğu grubunun ise 0.84 olarak belirlenmiştir. Test tekrar test korelasyonu istatistiksel

olarak anlamlıdır ($r=67$, $p<0.002$). Geçerlilik analizinde özgüllük ve duyarlılığa bakılmış kesme puanı 15/16 olarak elde edilmiştir. Bu kesme puanında duyarlılık %80.0, özgüllük ise %79.3'tür. Envanter, sınır kişilik bozukluğunu diğer hasta gruplarından ve sağlıklı kontrollerden iyi bir biçimde ayırt etmektedir (Aydemir, Demet, Danacı, Deveci, Taşkın, & Mızrak, 2006).

3. Ruhsal Belirti Tarama Listesi-90-Gözden geçirilmiş Formu (SCL-90-R)

1971 yılında Derogatis ve arkadaşları tarafından Hopkins Symptom Check List (HSCL) olarak bilinen envanterden yararlanılarak geliştirilmiştir. Ruhsal Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) , 5 dereceli Likert Tipi yanıtlanan, 90 maddeden oluşan, psikiyatrik belirtilerle kendini gösteren, zorlanma düzeyini ölçen kendini değerlendirme türü bir belirti tarama ölçeğidir. Her maddeye verilen yanıtlara 0 ile 4 arasında puan verilir. Somatizasyon, obsesif kompulsif belirtiler, kişilerarası ilişkide duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke ve düşmanlık (hostilite), fobik anksiyete, paranoid düşünce, psikotizm ve ek skala olmak üzere on ayrı belirti boyutunda değerlendirme yapmak üzere yapılandırılmıştır. genel semptom indeksi (GSI) ise genel olarak iyilik düzeyini ve işlevselliğini gösterir. Tüm alt ölçeklerin toplamalarının 90'a bölünmesiyle elde edilir.

Ölçeğin Türkiye standardizasyonu 1991 yılında Kılıç tarafından yapılmıştır. Test tekrarı yöntemi kullanılarak yapılan güvenirlik çalışmasında ölçeklerde sırayla elde edilen güvenirlik katsayıları somatizasyon 0.82, obsesif kompulsif belirtiler 0.84, kişilerarası duyarlılık 0.79, depresyon 0.78, anksiyete 0.73, hostilite 0.79, fobik anksiyete 0.78, paranoid düşünce 0.63, psikotizm 0.73, ek skala(uyku, iştah vs) 0.77 olarak $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde bulunmuştur.

Geçerlilik çalışmasında ölçüt olarak MMPI envanteri alınmıştır. Korelasyon değerleri 0.40 ile 0.59 arasında, ortalama 0.42 geçerli olarak tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların yurtdışında yapılan çalışma bulgularına çok yakın oluşu nedeniyle, SCL-90-R nin geçerliği ve güvenirliğinin

yeterli düzeyde olduğu kabul edilmiştir. SCL-90-R ruh sağlığı riskli grupları tespitinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı kullanılabilmektedir. (Kılıç,1991)

4. Rorschach Testi

Rorschach testi Avusturyalı psikiyatrist Hermann Rorschach tarafından geliştirilmiştir. Rorschach, 1921 yılında Psikodiagnostik isimli başyapıtını yayımlamıştır. Mürekkep lekelerinden oluşan ve 10 tane olan bu kartları Hermann Rorschach, çok sayıda kart içinden seçmiştir. Seçim işlemi kartların somut olmakla birlikte tam olarak ne olduğunun anlaşılmasını amaçlamıştır. Her kart biçim, renk ve gölge içermektedir. Kartlar bir eksen etrafında oluşmakta ve simetrik bir şekil içermektedir. Eksenler 1,4,5,6 ve 9 numaralı kartlarda belirginken; 2,3,7 ve 8 numaralı kartlarda daha çok ayna ya da tekrar şeklinde belirgindir. Renklerine göre bakıldığında koyu renkli, siyah ve beyaz olan 1,4,5 ve 6 numaralı kartların yanı sıra siyah ve kırmızı renklerden oluşan 2 ve 3 numaralı kartlar ve çok sayıda farklı renkten oluşan 8,9 ve 10 numaralı kartlar vardır. Yorumlama da her bir kart farklılık gösteren gizli ve görünen içeriklere ve anlamlara sahiptir.

Testi alan kişiden kartlar kendisine ne düşündürdüyse, aklına ne geliyorsa söylenmesi istenir. Testin bitiminde verilen her bir yanıt lokalizasyonu (global ya da detay), determinantı (biçim, hareket, renk ya da gölgeleme) ve içeriğine (insan, hayvan, doğa, nesne vb.) göre kodlanır. Psikogram vasıtasıyla kodlamaların niceliksel analizleri yapılmakla birlikte yanıt içeriklerinin de yorumlandığı bir rapor hazırlanır. Farklı akımlar çeşitli kodlama ve yorumlama biçimlerine sahiptir. Rorschach testi bireysel olarak uygulanır. Kişiliğin dinamiklerini ölçen sözel bir testtir ve süre kısıtlaması bulunmamaktadır. 7-70 yaş arası herkese Rorschach testi verilebilir (İkiz, 2001).

Doç. Dr. Yani Anastasiadis, Rorschach testini Türkiye'ye getirmiş ve 1937-1996 yılları arasında 100'e yakın makale yayınlanmıştır (İkiz, 2001). Testin ergen normlarının standardizasyonu Tunaboğlu-İkiz ve arkadaşları tarafından 2006 yılında tamamlanmıştır (Tunaboğlu-İkiz v. d., 2007). Yetişkin normlarının standardizasyonu

2009 yılında (Tunaboğlu-İkiz v.d., 2009) ve 2013 yılında da yaşlı normlarının standardizasyonu bitirilmiştir (Tunaboğlu-İkiz v.d., 2013).

a. Nesne Kavramı Ölçeği (NKÖ)

Orijinal adı “Concept of Object on The Rorschach Scale” olan ölçek Blatt ve ark. (1976) tarafından gelişimsel psikolojiden türeyen kuramsal bir kavramsallaştırma kullanarak insan yanıtlarının özelliklerini değerlendirmek ve nesne ilişkileri düzeyini ölçmek için geliştirilmiştir. Testin değerlendirdiği nesne temsili ve nesne ilişkisinin düzeyi ve puanlanması hakkındaki bilgi çalışmanın giriş bölümünde detaylı olarak verilmiştir.

Standard prosedür kullanılarak katılımcıya bireysel olarak Rorschach Testi uygulanır. Uygulama, anket ve puanlama sisteminde Rapaport ve arkadaşlarının 1945-1946 yıllarında yapmış oldukları çalışmalar temel alınmaktadır (Lerner, 1998) ve elde edilen protokoller Nesne Kavramı Ölçeği’ne uygun olarak kodlanır ve puanlanır.

Nesne temsili ve gelişmişlik düzeyi ve nesne ilişkisinin kalitesinin değerlendirilmesinde, üç tane birincil, gelişimsel olarak türemiş yanıt boyutu belirlenmiştir: ayrışma, artikülasyon (sözel olarak ifade etme) ve bütünleşme (entegrasyon) . Bu üç boyut toplam 6 alt kategori içermektedir. Bu gelişimsel analiz, kesin olarak algılanan (F+) ve kesin olmadan algılanan (F-) insan yanıtları veya insansı yanıtlar için ayrı ayrı yapılmaktadır. Kategori içerikleri tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Nesne Kavramı Ölçeği'nin Özeti (Levy ve ark.,2005)

<i>Analiz Kategorileri</i>	<i>Alt-Kategori I</i>	<i>Alt- Kategori II</i>
<i>Yanıtın kesinliği</i>	<i>F+ veya F-</i>	
Ayrışma	Algılanan Figürlerin Türleri	İnsan benzeri detay İnsan detayı İnsan benzeri İnsan
Artikülasyon (Sözel olarak ifade etme)	Algısal Nitelikler	Boyut veya fiziksel yapı Kıyafet veya saç tarzı Poz/duruş
	İşlevsel Nitelikler	Cinsiyet Yaş Rol Belirli kimlik
	Artikülasyon Derecesi	Özellik sayısı Yanıt sayısı
Bütünleşme (Entegrasyon)	Eylemin Motivasyonu	Motive değil Tepkisel Kasıtlı
	Nesne ve eylemin bütünleşmesi	Nesne ve eylemin kaynaşması Uygunsuz eylem Özgül olmayan eylem Uygun eylem
	Eylemin İçeriği	Art niyetli İyi niyetli
	Bir diğer nesne ile etkileşimin doğası	Aktif-pasif Aktif-tepkisel Aktif-aktif

C. Uygulama

Katılımcılar araştırmacıyla yalnız olabilecekleri bir odada uygulamaya alınmışlardır. Katılımcılara öncelikle araştırmanın amacı anlatılarak, onayları alınmıştır. Çalışmaya katılmayı reddetme veya görüşmeyi herhangi bir noktada sonlandırma hakkına sahip oldukları ifade edilmiş, kayıtlarının gizli tutulacağına dair güvence verilmiştir.

Katılımcılara sırayla Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu ve Sınır Kişilik Envanteri verilmiş, hemen arkasından Rorschach Testi bireysel olarak uygulanmış, Rorschach uygulaması sonrasında da Ruhsal Belirti Tarama Listesi-90-Gözden geçirilmiş Form verilmiştir. Uygulama süresi 50 ile 70 dakika aralığında olmuştur.

D. İstatistiksel Analiz

İstatistik analizlerde aşağıdaki analizler kullanılmıştır:

1. Örneklemen demografik özelliklerinin tespitine yönelik sayısal ve yüzdelik dağılım için Betimleyici İstatistiksel Analiz.
2. Gruplar arası farkları tespit etmeye yönelik olarak Mann-Whitney U Testi.
3. Değişkenler arası ilişkileri tespit etmeye yönelik olarak Spearman's Korelasyon Analizi.

İstatistiksel değerlendirmeler için SPSS 20.0 for Windows kullanılmıştır.

III. BULGULAR

Bu kısımda önce örneklemen demografik özelliklerine ilişkin bulgular yer alacak ardından güvenilirliğe ilişkin iki değerlendiricinin birbirinden habersiz yaptıkları kodlamalar arasındaki korelasyonlar, son olarak da ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin bulgular sırayla verilecektir

A.Örneklemen Demografik Özellikleri

Sağlıklı grubu katılan 40 kişide kadın erkek oranı yarı yarıyadır. Öğretim süresi 3 olan 31 kişi (%77.5), 2 olan 9 kişi (%22.5)'dir. Otuz dokuz kişi(%97.5) şehir doğumluyken, 1 kişi (%2.5) köy doğumludur. Medeni durum açısından katılımcıların 36'sı (%90) bekarken, 2'si (%5) evli ve yine 2'si(%5) duludur. Düzenli çalışanların sayısı 23(%57.5), 17 kişi (%42.5) işsizidir. Yedi kişi memur (%17.5), 4 kişi (%10) işçi, 11 kişi (%27.5) serbest meslek sahibi, ve 18 kişi (%45) işsizdir. Son olarak gelir durumu açısından katılımcıların 5'i (%12.5) çok düşük, 7'si (%17.5) düşük, 9'u(%22.5) orta, 10'u (%25) iyi ve yine 10'u (%25) çok iyi gelir düzeyine sahiptir.

Hasta grubun da kadın erkek oranı eşittir Öğrenim süresi bakımından 6'sı (%15) 1 öğretim düzeyi, 9'u (%22.5) 2 öğrenim düzeyi, ve 25'i (%62.5) 3. Öğrenim düzeyine sahiptir. 31 kişi (%77.5) şehir doğumluyken, 8 kişi (%20) ilçe, 1 kişi (%2.5) köy doğumludur. Otuz üç kişi (%82.5) bekarken, 4 kişi (%10) evli, 3 kişi (%7.5) duludur. Yirmi bir kişi(%52.5) düzenli olarak çalışırken, 11 kişi (%27.5) düzensiz olarak çalışmakta, 8 kişi (%20) işsizdir. Katılımcıların 7'si (%17.5) memur, 15'i (%37.5) işçi, 9'u (22.5) serbest meslek sahibidir. Yedisi (%17.5) çok düşük, 7'si (%17.5) düşük, 8'i (%20) orta, 12'si (%30) iyi, 6'sı (%15) çok iyi gelir düzeyine sahiptir (Tablo 5) .

Tablo 5. Örneklem Demografik Özellikleri

		Kontrol		Hasta	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kadın	20	50	20	50
	Erkek	20	50	20	50
Öğrenim süresi	0-7 yıl	0	0	6	15
	7-11 yıl	9	22.5	9	22.5
	11 yıl ve üzeri	31	77.5	25	62.5
Doğum yeri	Şehir	39	97.5	31	77.5
	İlçe	1	2.5	8	20
	Köy	0	0	1	2.5
Medeni hal	Evlenmemiş	36	90	33	82.5
	Evli	2	5	4	10.0
	Dul	2	5	3	7.5
	Ayrı	0	5	0	0
İş	Düzenli	23	57.5	21	52.5
	Düzensiz	0	0	11	27.5
	İşsiz	17	42.5	8	20.0
Meslek	Memur	7	17.5	7	17.5
	İşçi	4	10	15	37.5
	Serbest	11	27.5	9	22.5
	Çiftçi	0	0	0	0
	İşsiz	18	45	8	20
	Öğrenci	0	0	1	2.5
Gelir düzeyi	Çok Düşük	5	12.5	7	17.5
	Düşük	7	17.5	7	17.5
	Orta	9	22.5	8	20
	İyi	10	25.0	12	30
	Çok iyi	9	22.5	6	15

Normal örnekleme 6 kişi (%15) tedavi görmüş, 4 kişinin de (%10) ailesi tedavi görmüştür. On dört kişi alkol (%35), 20 kişi (%50) sigara, 5 kişi esrar (%12.5), 2 kişi (%5) extacy, 1 kişi eroin (%2.5), 1 kişi kokain (%2.5) ve 1 kişi taş (%2.5) kullanmaktadır. Hasta grubunda 22 kişi tedavi görmüş, 23 kişinin de (%57.5) ailesi tedavi görmüştür. Yirmi üç kişi (%57.5) alkol, 22 kişi (%55) sigara, 13 kişi (%32.5) esrar, 6 kişi (%15) extacy, 2 kişi (%5) roche, 2 kişi (%5) kokain, ve 1 kişi (%2.5) taş kullanmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Örneklemin Madde Kullanımı Özellikleri

		Kontrol		Hasta	
		n	%	n	%
Tedavi	Evet	6	15	22	55
	Hayır	34	85	18	45
Aile tedavi	Evet	4	10	17	42.5
	Hayır	36	90	23	57.5
Alkol	Var	14	35	23	57.5
	Yok	26	65	17	42.5
Sigara	Var	20	50	22	55
	Yok	20	50	18	45
Esrar	Var	5	12.5	13	32.5
	Yok	35	87.5	27	67.5
Ecstasy	Var	2	5	6	15
	Yok	38	95	34	85
Roche	Var	0	0	2	5
	Yok	40	100	38	95
Eroin	Var	1	2.5	0	0
	Yok	39	97.5	40	100
Kokain	Var	1	2.5	2	5
	Yok	39	97.5	38	95
LSD	Var	0	0	0	0
	Yok	40	100	40	100
Taş	Var	1	2.5	1	2.5
	Yok	39	97.5	39	97.5

Normal grubun hepsinin aile ilişkileri güçlüdür. Otuz beş kişi (%87.5)evli ve aynı evde yaşarken, 1 kişi (%2.5) evli fakat ayrı evde yaşamakta, 2 kişi (%5) boşanmış ve 2 kişinin aile üyesi (%5) vefat etmiştir. Otuz altı kişi (%90) çekirdek

aileye sahipken, 4 kişi (%10) geniş aileye sahiptir. Üç kişinin (%7.5) anne kişiliği pasif, 18 kişinin (%45) uysal, 9 kişinin (%22.5) canlı, 4 kişinin (%10) kuşkucu ve 4 kişinin (%10) titizdir. Bir kişinin (%2.5) baba kişiliği pasif 19 kişinin (%47.5) uysal, 10 kişinin (%25) canlı, 1 kişinin (%2.5) kuşkucu, 6 kişinin (%15) titizdir. Otuzsekiz kişinin anne tutumu (%95) ilgiliyken 1 kişinin (%2.5) titiz, ve 1 kişinin de (%2.5) tutarsızdır. Otuz iki kişinin baba tutumu (%80) ilgiliyken, 2 kişinin (%5) titiz, 2 kişinin (%5) ilgisiz, 2 kişinin (%5) sert ve 2 kişinin (%5) tutarsızdır.

Hasta grubun 30'unun (%75) aile ilişkisi güçlüyken, 10'unun (%25) aile ilişkisi zayıftır. Yirmi altı (%65) evli ve aynı evde yaşarken, 1 kişi (%2.5) evli fakat ayrı evde yaşamakta, 6 kişi (%15) boşanmış ve 7 kişinin aile üyesi (%17.5) vefat etmiştir. Otuzı kişi (%75) çekirdek aileye sahipken, 6 kişi (%15) geniş aileye sahiptir. Sekiz kişinin (%20) anne kişiliği pasif, 10 kişinin (%25) uysal, 4 kişinin (%10) ilgisiz, 5 kişinin (%12.5) canlı, 5 kişinin (%10) kuşkucu ve 4 kişinin (%10) titizdir. Üç kişinin (%7.5) baba kişiliği pasif, 8 kişinin (%20) uysal, 11 kişinin (%27.5)ilgisiz, 4 kişinin (%10) canlı, 8 kişinin (%20) kuşkucu, 1 kişinin (%2.5) titizdir. Yirmi dört kişinin anne tutumu (%60) ilgiliyken 4 kişinin (%10)titiz, 6 kişinin (%15) ilgisiz, 4 kişinin (%10) sert, 2 kişinin (% 5) tutarsızdır. On altı kişinin baba tutumu (%40) ilgiliyken, 3 kişinin (%7.5) titiz, 8 kişinin (%20) ilgisiz, 8 kişinin (%20) sert ve 5 kişinin (%12.5) tutarsızdır (Tablo 7).

Tablo 7. Örneklemin Aile Yapısı ve Aile İlişkileri Özellikleri

		Kontrol		Hasta	
		n	%	n	%
Aile ilişkisi	Güçlü	40	100	30	75
	Zayıf	0	0	10	25
Aile medeni	Evli aynı ev	35	87.5	26	65
	Evli, ayrı	1	2.5	1	2.5
	Boşanmış	2	5	6	15
	Vefat	2	5	7	17.5
Aile tipi	Çekirdek	36	90	30	75
	Geniş	4	10	6	15
	Yuva	0	0	0	0
	Diğer	0	0	4	10
Anne kişilik	Pasif	3	7.5	8	20
	Uysal	18	45	10	25
	İlgisiz	0	0	4	10
	Canlı	9	22.5	5	12.5
	Kuşkucu	4	10	5	12.5
	Titiz	4	10	4	10
	Diğer	2	5	4	10
Baba kişilik	Pasif	1	2.5	3	7.5
	Uysal	19	47.5	8	20
	İlgisiz	0	0	11	27.5
	Canlı	10	25	4	10
	Kuşkucu	1	2.5	8	20
	Titiz	6	15	1	2.5
	Diğer	3	7.5	5	12.5
Anne tutum	İlgili	38	95	24	60
	Titiz	1	2.5	4	10
	İlgisiz	0	0	6	15
	Sert	0	0	4	10
	Tutarsız	1	2.5	2	5
Baba tutum	İlgili	32	80	16	40
	Titiz	2	5	3	7.5
	İlgisiz	2	5	8	20
	Sert	2	5	8	20
	Tutarsız	2	5	5	12.5

Kontrol grubunda self mutilasyon adli vaka ve suisid görülmezken, hasta grubunda 8 kişi (%20) vurma, 7 kişi kesme (%17.5) 2 kişi (%5) çizme mutilasyonuna sahiptir. Yedi kişi (%17.5) ilaç, 2 kişi (%5) kesme, ve 1 kişi (%2.5) yakma ve 6 kişi (%15) diğer şekillerde suisid girişimlerinde bulunmuş, bir kişi firar(%2.5) ve 5 kişi (%12.5) diğer adli öyküye sahiptir (Tablo 8).

Tablo 8. Örneklemin Mutilasyon, Suisid ve Adli Özellikleri

		Kontrol		Sınır	
		n	%	n	%
Mutilasyon	Hayır	39	97.5	17	42.5
	Vurmak	0	0	8	20
	Isırmak	0	0	0	0
	Keserek	0	0	7	17.5
	Çizerek	0	0	2	5.0
	Yakma	0	0	0	0
	Asit	0	0	0	0
	Diğer	1	2.5	6	15
Suisid	Hayır	40	100	24	60
	İlaç	0	0	7	17.5
	Kesme	0	0	2	5
	Atlama	0	0	0	0
	Silah	0	0	0	0
	Ası	0	0	0	0
	Yakma	0	0	1	2.5
	Diğer	0	0	6	15
Adli	Hayır	39	97.5	34	85
	Hırsızlık	0	0	0	0
	Yaralama	0	0	0	0
	Cinayet girişim	0	0	0	0
	Cinayet	0	0	0	0
	Ruhsatsız	0	0	0	0
	Kız Kaçırma	0	0	0	0
	Firar	0	0	1	2.5
	Diğer	1	2.5	5	12.5

B. Güvenilirlik Analizi

Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği Güvenilirlik Analizi Değerlendiriciler-Arası Güvenilirlik Analizi yöntemi ile yapılmıştır. Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutlarının Değerlendiriciler-arası Güvenilirlik Analizi, iki ayrı değerlendiricinin birbirinden bağımsız olarak yaptığı değerlendirmeler arasındaki ilişkilerin Spearman's rho korelasyon analizi ile tespit edilmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutlarına ilişkin olarak iki ayrı değerlendiricinin yaptığı değerlendirmeler arasındaki ilişkilerin Spearman's rho korelasyon analizlerine göre, T1OR+Ayrışma ile T2OR+Ayrışma arasında $\rho = .901$, $p = 0.000$ düzeyinde; T1OR+Artikülasyon ile T2+Artikülasyon arasında $\rho = .785$, $p = 0.000$ düzeyinde; T1OR+Artikülasyon derece ile T2OR+Artikülasyon derece arasında $\rho = .597$, $p = 0.000$ düzeyinde; T1OR+ Motivasyon ile T2OR+ Motivasyon arasında $\rho = .666$, $p = 0.000$ düzeyinde; T1OR+ Eylemin

bütünleşmesi ile T2OR+ Eylemin bütünleşmesi arasında $\rho = .710$, $p = 0.000$ düzeyinde, T1OR+ Eylemin içeriği ile T2OR+ Eylemin içeriği arasında $\rho = .716$, $p = 0.000$ düzeyinde, ve T1OR+ Eylemin doğası ile T2OR+ Eylemin doğası arasında $\rho = .715$, $p = 0.000$ düzeyinde, istatistiksel açıdan anlamlı pozitif korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 9) .

Tablo 9. Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği Boyutlarının Değerlendiriciler Arası Korelasyon Değerleri (OR+)

		T2OR+ Ayrışma	T2OR+ Artikülasyon	T2OR+ Artikülasyon derece	T2OR+ Motivasyon	T2OR+ Eylemin Bütünleşmesi	T2OR + Eylemi n içeriği	T2OR + Eylemi n doğası
T1OR+ Ayrışma	rh o p	.901 .000						
T1OR+ Artikülasyon	rh o p		.785 .000					
T1OR+ Artikülasyon derece	rh o p			.597 .000				
T1OR+ Motivasyon	rh o p				.666 .000			
T1OR+ Eylemin Bütünleşmesi	rh o p					.710 .000		
T1OR+ Eylemin içeriği	rh o p						.716 .000	
T1OR+ Eylemin doğası	rh o p							.715 .000

* $p < 0.05$ (2-kuyruklu).

** $p < 0.01$ (2- kuyruklu).

T1OR-Artikülasyon ile T2OR-Artikülasyon arasında $\rho = .848$, $p = 0.000$ düzeyinde; T1OR-Artikülasyon derece ile T2OR-Artikülasyon derece arasında $\rho = .692$, $p = 0.000$ düzeyinde; T1OR- Motivasyon ile T2OR- Motivasyon arasında $\rho = .692$, $p = 0.000$ düzeyinde; T1OR- Eylemin bütünleşmesi ile T2OR- Eylemin bütünleşmesi arasında $\rho = .681$, $p = 0.000$ düzeyinde, T1OR- Eylemin içeriği ile

T2OR- Eylemin içeriği arasında $\rho = .664$, $p = 0.000$ düzeyinde, ve T1OR- Eylemin doğası ile T2OR- Eylemin doğası arasında $\rho = .732$, $p = 0.000$ düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı pozitif korelasyon tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutlarının Değerlendiriciler-arası güvenilirliğinin oldukça iyi düzeyde olduğunu söylenebilir.

C. YAPI GEÇERLİLİĞİ

Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği Geçerlilik Analizi iki yöntemle gerçekleştirilmiştir. İlk yöntem olan “hasta ve normal örneklem arası farklar”da, Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanlarının hasta ve normal örneklem arasındaki farkları Mann-Whitney U Testi ile incelenmiştir.

İkinci yöntem olan “ölçekler arası ilişkiler”de, Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanları ile Sınır Kişilik Envanteri ve Belirti Tarama Envanteri puanları arasındaki ilişkiler Spearman’s ρ korelasyon analizi ile incelenmiştir.

1. Hasta ve Kontrol Grupları Farkları

Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanlarının hasta ve kontrol örneklemleri arasındaki farkları Mann-Whitney U Testi ile incelenmiştir.

Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanlarının hasta ve kontrol örneklemleri arasındaki farklar Mann-Whitney U Testi ile incelendiğinde, T1OR + Ayırışma boyutunda $U = 588.50$, $p = 0.041$ düzeyinde; , T1OR + Artikülasyon boyutunda $U = 575.50$, $p = .030$ düzeyinde; , T1OR - Ayırışma boyutunda $U = 503$, $p = .003$ düzeyinde; , T1OR - Artikülasyon boyutunda $U = 539.50$, $p = .007$ düzeyinde; , T1OR - Motivasyon boyutunda $U = 573$, $p = .005$ düzeyinde; T1OR – Eylemin Bütünleşmesi boyutunda $U = 575$, $p = .005$ düzeyinde; T1OR – Eylemin doğası boyutunda $U = 585$, $p = .007$ düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı farklar tespit edilmiştir (Tablo 10).

Tablo 10.Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği Boyutları Puanlarının Kontrol ve Hasta Örneklemleri Arasındaki Farkları

	Tanı	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	u	P
T1OR+Ayrışma	Kontrol	40	17,03	9,26	45,79	1831,50	588.50	.041
	Hasta	40	13,50	8,35	35,21	1408,50		
T1OR+Artikülasyon	Kontrol	40	8,43	7,02	46,11	1844,50	575.5	.030
	Hasta	40	5,73	4,77	34,89	1395,50		
T1OR+Artikülasyon derece	Kontrol	40	1,12	,68	42,19	1687,50	732.5	.515
	Hasta	40	1,01	,64	38,81	1552,50		
T1OR+Motivasyon	Kontrol	40	2,30	2,44	41,15	1646,00	774	.798
	Hasta	40	2,13	2,03	39,85	1594,00		
T1OR+Eylemin Bütünleşmesi	Kontrol	40	6,15	5,24	43,73	1749,00	671	.209
	Hasta	40	4,90	4,24	37,28	1491,00		
T1OR+Eylemin içeriği	Kontrol	40	3,95	3,40	43,93	1757,00	663	.182
	Hasta	40	2,95	2,47	37,08	1483,00		
T1OR+Eylemin doğası	Kontrol	40	6,03	5,27	42,53	1701,00	.719	.428
	Hasta	40	5,05	4,23	38,48	1539,00		
T1OR-Ayrışma	Kontrol	40	2,70	3,62	33,08	1323,00	503	.003
	Hasta	40	7,88	8,25	47,93	1917,00		
T1OR-Artikülasyon	Kontrol	40	1,33	2,31	33,99	1359,50	539.5	.007
	Hasta	40	3,83	5,02	47,01	1880,50		
T1OR-Artikülasyon derece	Kontrol	40	,50	,78	36,56	1462,50	642.5	.103
	Hasta	40	,71	,76	44,44	1777,50		
T1OR-Motivasyon	Kontrol	40	,20	,61	34,83	1393,00	573	.005
	Hasta	40	,85	1,44	46,18	1847,00		
T1OR-Eylemin Bütünleşmesi	Kontrol	40	,48	1,60	34,88	1395,00	575	.005
	Hasta	40	1,93	3,15	46,13	1845,00		
T1OR-Eylemin içeriği	Kontrol	40	,23	,86	34,36	1374,50	554.5	.002
	Hasta	40	1,00	1,52	46,64	1865,50		
T1OR-Eylemin doğası	Kontrol	40	,53	1,65	35,13	1405,00	585	.007
	Hasta	40	1,43	2,38	45,88	1835,00		

2.Ölçekler Arası Korelasyonlar

Rorschach’da Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanları ile Borderline Kişilik Envanteri ve Belirti Tarama Envanteri puanları arasındaki ilişkiler Spearman’s rho korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Analiz sonuçlarında BKE'nin T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.365$ ve $p = .001$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.319$ ve $p = .004$ düzeyinde, T1OR+Eylemin bütünleşmesi boyutuyla $\rho = -.245$ ve $p = .028$ düzeyinde ve T1OR+eylemin içeriği boyutuyla $\rho = -.266$ ve $p = .017$ düzeyinde, genel skorun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.333$ ve $p = .003$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.301$ ve $p = .007$ düzeyinde, somatizasyon boyutunun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.286$ ve $p = .010$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.349$ ve $p = .002$ düzeyinde, okb boyutunun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.434$ ve $p = .000$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.349$ ve $p = .001$ düzeyinde, kişiler arası boyutun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.359$ ve $p = .001$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.290$ ve $p = .009$ düzeyinde, depresyon boyutunun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.245$ ve $p = .028$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.261$ ve $p = .019$ düzeyinde, anksiyete boyutunun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.262$ ve $p = .019$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.298$ ve $p = .007$ düzeyinde; hostilete boyutunun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.343$ ve $p = .280$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.280$ ve $p = .012$ düzeyinde, T1OR+Eylemin bütünleşmesi boyutuyla $\rho = -.264$ ve $p = .018$ düzeyinde, T1OR+Eylemin içeriği boyutuyla $\rho = -.266$ ve $p = .017$ düzeyinde , , T1OR+Eylemin doğası boyutuyla $\rho = -.223$ ve $p = .047$ düzeyinde, fobik anksiyete boyutun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.238$ ve $p = .034$ düzeyinde, paranoid düşünceler boyutunun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.279$ ve $p = .012$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.285$ ve $p = .010$ düzeyinde, psikotizm boyutunun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.387$ ve $p = .000$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.319$ ve $p = .004$ düzeyinde; ve ek skalalar boyutunun T1OR+Ayrışma boyutuyla $\rho = -.296$ ve $p = .008$ düzeyinde, T1OR+Artikülasyon boyutuyla $\rho = -.254$ ve $p = .023$ düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı negatif korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanları ile Sınır Kişilik Envanteri ve Belirti Tarama Envanteri puanları arasındaki Korelasyonlar

	Spearmen Rho	T1OR+ Ayrışma	T1OR+ Artikülasyon	T1OR+ Artikülasyon derece	T1OR+ Motivasyon	T1OR+ Eylemin Bütünleşmesi	T1OR+ Eylemin içeriği	T1OR+ Eylemin doğası
BKE	rho	-,365**	-,319**	-0,081	-0,163	-,245*	-,266*	-0,2
	p	0,001	0,004	0,474	0,148	0,028	0,017	0,076
genel skor	rho	-,333**	-,301**	-0,087	-0,07	-0,173	-0,172	-0,131
	p	0,003	0,007	0,445	0,537	0,125	0,127	0,246
somatizasyon	rho	-,286*	-,349**	-0,154	0,03	-0,052	-0,058	-0,034
	p	0,01	0,002	0,173	0,792	0,646	0,611	0,762
okb	rho	-,434**	-,349**	-0,045	-0,111	-0,188	-0,178	-0,163
	p	0	0,001	0,694	0,326	0,095	0,114	0,149
kişilerarası	rho	-,359**	-,290**	-0,05	-0,061	-0,161	-0,156	-0,127
	p	0,001	0,009	0,663	0,588	0,154	0,168	0,261
depresyon	rho	-,245*	-,261*	-0,073	-0,023	-0,125	-0,141	-0,082
	p	0,028	0,019	0,521	0,842	0,27	0,213	0,468
anksiyete	rho	-,262*	-,298**	-0,143	-0,03	-0,135	-0,136	-0,094
	p	0,019	0,007	0,206	0,792	0,231	0,229	0,406
hostilite	rho	-,343**	-,280*	-0,014	-0,154	-,264*	-,266*	-,223*
	p	0,002	0,012	0,904	0,173	0,018	0,017	0,047
fobik anksiyete	rho	-,238*	-0,123	-0,01	-0,097	-0,193	-0,19	-0,159
	p	0,034	0,278	0,928	0,392	0,087	0,092	0,158
paranoid düşünceler	rho	-,279*	-,285*	-0,083	-0,018	-0,128	-0,114	-0,087
	p	0,012	0,01	0,464	0,871	0,26	0,312	0,441
psikotizm	rho	-,387**	-,319**	-0,116	-0,124	-0,212	-,220*	-0,182
	p	0	0,004	0,304	0,271	0,059	0,05	0,106
ek skalalar	rho	-,296**	-,254*	-0,076	-0,073	-0,166	-0,179	-0,133
	p	0,008	0,023	0,5	0,518	0,141	0,113	0,239

*p<0.05(2-kuyruklu).

**p <0.01 (2- kuyruklu).

Aynı ölçeğin genel skor boyutunun T1OR- Ayrışma boyutuyla rho= ,229 ve p= .041 düzeyinde, T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= ,249 ve p= .026 düzeyinde,somatizasyon boyutunun , T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= ,231 ve

p= .039 düzeyinde, kişiler arası boyutun , T1OR-Ayrışma boyutuyla rho= ,255 ve p= .022 düzeyinde; , T1OR-Motivasyon boyutuyla rho= ,232 ve p= .235 düzeyinde, , T1OR-Eylemin bütünleşmesi boyutuyla rho= ,235 ve p= .036 düzeyinde, , T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= ,265 ve p= .017 düzeyinde; depresyon boyutunun , T1OR-Ayrışma boyutuyla rho= .279 ve p= .012 düzeyinde, , T1OR-Artikülasyon boyutuyla rho= .258 ve p= .021 düzeyinde; , T1OR - Motivasyon boyutuyla rho= .246 ve p= .028 düzeyinde ; , T1OR-Eylemin bütünleşmesi boyutuyla rho= .250 ve p= .025 düzeyinde, , T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= .284 ve p= .011 düzeyinde; , T1OR-Eylemin doğası boyutuyla rho= .228 ve p= .042 düzeyinde, anksiyete boyutunun , T1OR-Ayrışma boyutuyla rho= .224 ve p= .046 düzeyinde; , T1OR-Motivasyon boyutuyla rho= .224 ve p= .046 düzeyinde; , T1OR-Eylemin bütünleşmesi boyutuyla rho= -,229 ve p= .041 düzeyinde; T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= .275 ve p= .014 düzeyinde; hostilete boyutunun , T1OR-Ayrışma boyutuyla rho= .224 ve p= .045 düzeyinde, , T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= .230 ve p= .040 düzeyinde; paranoid düşünceler boyutunun , T1OR-Ayrışma boyutuyla rho= .246 ve p= .028 düzeyinde; , T1OR-Artikülasyon boyutuyla rho= .248 ve p= .027 düzeyinde; , T1OR-Motivasyon boyutuyla rho= ,249 ve p= .026 düzeyinde, , T1OR-Eylemin bütünleşmesi boyutuyla rho= .252 ve p= .024 düzeyinde; , T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= .288 ve p= .010 düzeyinde, T1OR-Eylemin doğası boyutuyla rho= .227 ve p= .043 düzeyinde, psikotizm boyutunun T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= .251 ve p= .025 düzeyinde; ek skalalar boyutunun , T1OR-Ayrışma boyutuyla rho= .230 ve p= .040 düzeyinde, , T1OR-Motivasyon boyutuyla rho= .241 ve p= .031 düzeyinde; , T1OR-Eylemin bütünleşmesi boyutuyla rho= .242 ve p= .031 düzeyinde; , T1OR-Eylemin içeriği boyutuyla rho= .269 ve p= .016 düzeyinde; T1OR-Eylemin doğası boyutuyla rho= .231 ve p= .039 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı pozitif korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Rorschach Testi Nesne Kavramı Ölçeği boyutları puanları ile Sınır Kişilik Envanteri ve Belirti Tarama Envanteri puanları arasındaki Korelasyonlar

	Spearman's rho	T1OR-Ayrışma	T1OR-Artikülasyon	T1OR-Artikülasyon derecesi	T1OR-Motivasyon	T1OR-Eylemin Bütünleşmesi	T1OR-Eylemin içeriği	T1OR-Eylemin doğası
	rho	0,181	0,189	0,132	0,179	0,185	0,215	0,163
BKE	p	0,108	0,092	0,244	0,113	0,101	0,055	0,148
	rho	0,047	-0,035	-0,015	0,171	0,18	,231*	0,182
somatizasyon	p	0,681	0,756	0,897	0,129	0,11	0,039	0,106
	rho	0,18	0,196	0,106	0,184	0,184	0,197	0,167
okb	p	0,11	0,081	0,348	0,103	0,102	0,08	0,139
	rho	,255*	0,199	0,08	,232*	,235*	,265*	0,211
kişilerarası	p	0,022	0,077	0,481	0,038	0,036	0,017	0,06
	rho	,279*	,258*	0,19	,246*	,250*	,284*	,228*
depresyon	p	0,012	0,021	0,091	0,028	0,025	0,011	0,042
	rho	,224*	0,162	0,105	,224*	,229*	,275*	0,212
anksiyete	p	0,046	0,151	0,355	0,046	0,041	0,014	0,059
	rho	,224*	0,198	0,197	0,201	0,204	,230*	0,195
hostilite	p	0,045	0,079	0,079	0,074	0,069	0,04	0,083
	rho	0,129	0,12	0,07	0,125	0,134	0,173	0,112
fobik anksiyete	p	0,254	0,29	0,539	0,268	0,235	0,124	0,323
	rho	,246*	,248*	0,14	,249*	,252*	,288**	,227*
paranoid düşünceler	p	0,028	0,027	0,217	0,026	0,024	0,01	0,043
	rho	0,181	0,159	0,106	0,207	0,21	,251*	0,195
psikotizm	p	0,108	0,16	0,349	0,066	0,062	0,025	0,084
	rho	,230*	0,195	0,138	,241*	,242*	,269*	,231*
ek skalalar	p	0,04	0,083	0,221	0,031	0,031	0,016	0,039
	rho	,229*	0,202	0,15	0,211	0,215	,249*	0,197
genel skor	p	0,041	0,072	0,184	0,06	0,056	0,026	0,08

SONUÇ

Bu araştırmada, Blatt ve ark. (1976) tarafından gelişimsel psikolojiden türeyen kuramsal bir kavramsallaştırma kullanarak insan yanıtlarının özelliklerini değerlendirmek ve nesne ilişkileri düzeyini ölçmek için geliştirilen Nesne Kavramı Ölçeği'nin Türkiye toplumu için güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmıştır. Çalışmada örnekleme oluşturan 80 erişkin bireye Rorschach Testi uygulanmış ve her uygulama protokolü Nesne Kavramı Ölçeği'ne göre değerlendirilmiştir.

Örneklemin demografik özelliklerine bakıldığında literatürle uyumlu olarak NKÖ'nün puanlanması değerlendiricinin yorumunu gerektirdiğinden ölçekle ilgili literatüre uygun olarak güvenilirlik çalışmasında değerlendiriciler arası uyum güvenilirliği analize alınmıştır. 80 katılımcının protokollerinin NKÖ'ye uygun bir biçimde puanlanması, birbirinden habersiz iki farklı değerlendirici tarafından gerçekleştirilmiştir. Değerlendiriciler arası uyum güvenilirliği, değerlendiricilerin belirttikleri alt boyut puanları arasında korelasyon analizi ile yapılmıştır. İki ayrı değerlendiricinin belirttikleri alt boyut puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında, literatürle uyumlu olarak (Blatt ve ark.1976; Brown,1986; Greco ve Cornell, 1992; Hibbard, Hilsenroth, Hibbard ve Nash, 1995; Stuart ve ark., 1990) her alt boyutta istatistiki açıdan anlamlı pozitif ilişkiler tespit edilmiş ve NKÖ'nün alt boyutlarının güvenilirliğinin oldukça iyi düzeyde olduğu bulgulanmıştır.

Çalışmaya alınan hasta grubu, bir psikiyatri uzmanı tarafından DSM-IV tanı kriterleri temel alınarak değerlendirilmiş ve sınır kişilik bozukluğu tanısı almıştır. Kontrol grubu ise psikiyatrik yakınması olmayan katılımcılardan oluşmuştur. Kontrol grubunda olası bir sınır kişilik bozukluğunu dışarıda bırakabilmek ve hasta grubunun tanısını netleştirmek adına katılımcılara BKE ve SCL-90-R uygulanmış ve istatistiksel analizler, hasta ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılığın varlığını göstermiştir. Buna göre hasta grup, hipoteze ve kuramsal beklentilere uygun bir şekilde daha yüksek düzeyde bir psikopatolojik tablo sergilemektedir.

Ölçeğin geçerliliğinin saptanmasında yapı geçerliliği temel alınmış ve iki şekilde tespit edilmiştir. Yapı geçerliliğine yönelik yapılan ilk çalışmada, NKÖ'nün

alt boyutlarının hasta grubuyla kontrol grubunu birbirinden ayırt edip etmediği değerlendirilmiştir. İki gruba ait kesin olarak algılanan insan yanıtlarının (OR+) ayrışma ve artikülasyon alt boyutlarında istatistiki açıdan anlamlı farklar tespit edilmiştir. Kontrol grubu, hasta grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek derecede kesin olarak algılanan insan yanıtı vermiş, bu insan yanıtlarını iyi düzeyde ayırtmış ve ayırtırdığı bütün insan yanıtına daha fazla algısal ve işlevsel özellikler atfetmiştir. Ancak OR+ Bütünleşme alt boyutunda hasta ve kontrol grubu arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark tespit edilmemiştir. Buna karşın, hasta grubu, kesin olmadan algılanan insan yanıtlarını (OR-) daha iyi ayırtmış, daha fazla artiküle etmiş ancak daha fazla art niyetli özellik atfetmiştir. OR- ayrışma, artikülasyon ve bütünleşme alt boyutlarında ise her iki örneklem grubu NKÖ tarafından iyi düzeyde ayırtılabilmektedir. Bu sonuçlar NKÖ'nün boylamsal yapı geçerliliği çalışmasının sonuçlarıyla (Blatt ve ark.,1976) ve literatürdeki diğer bulgularla (Ritzler ve ark.,1980; Johnson ve Quinlan 1993; Lerner ve Peter,1984) uyumludur. Ancak NKÖ OR+ bütünleşme alt boyutunda hasta ve kontrol grubu arasında anlamlı korelatif ilişki olmaması, sınır kişilik örgütlenmesi düzeyindeki hastaların gelişimsel olarak yüksek düzeyde işlev gösterdiği zamanlarda normal örneklem gibi daha sofistike yanıtlar verebildiğini düşündürmüştür. Ancak bu düşüncenin ileride yapılacak çalışmalarla ampirik olarak araştırılması gerekmektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğinin saptandığı ikinci çalışmada, NKÖ alt-boyutları ile psikopatolojinin derecesini veren başka ölçekler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. NKÖ kesin olarak algılanan insan yanıtlarının (OR+) ayrışma ve artikülasyon alt-boyutlarıyla BKE puanı, SCL-90-R genel puanı ve alt testleri puanları arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Nesne temsili kesin olarak algılanan insan yanıtları daha iyi ayırtıldığında ve daha iyi artiküle edildiğinde, psikopatolojinin derecesinde azalma görülmektedir. Ancak kesin olarak algılanmayan insan yanıtlarının (OR-) bazı alt boyutlarıyla, BKE puanı, SCL-90-R genel puanı ve alt testleri puanları arasında pozitif korelasyon bulunmuştur.

Bu sonuçlar literatürdeki birbiriyle uyum göstermeyen sonuçlarla benzerdir. Hibbard ve arkadaşları (1995) NKÖ ile gösterilen gelişimsel olarak düşük düzeyli yanıtlar ile MMPI ile gösterilen psikopatoloji arasında bir ilişki olduğuna dair pek kanıt bulamamıştır. Sadece NKÖ'nün motivasyon ve etkileşimin içeriği boyutlarıyla hasta grubundaki bir katılımcının MCMI'nın üç ciddi kişilik bozukluğu (şizotipal, sınır ve paranoid) ölçeklerindeki en yüksek puanı arasında anlamlı düzeyde bir korelasyon bulmuşlardır. Aynı şekilde Blatt ve arkadaşlarının 1976 yılında yaptığı araştırmada da Rorschach Testi'ndeki düşünce bozukluğu derecesi ile kesin olarak algılanan insan yanıtlarının herhangi bir boyutu arasında anlamlı hiçbir ilişki bulunmamıştır, buna rağmen, daha ciddi rahatsızlığı olan hastalar, hem daha az ciddi rahatsızlığı olan hastalarla hem de normal katılımcılarla karşılaştırıldığında, daha fazla kesin olmadan algılanan insan yanıtları vermiştir.

NKÖ'nün bu araştırmadaki, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması bazı kısıtlılıklar içermektedir. En önemli kısıtlılık, nesne temsilini ölçen objektif bir ölçüm aracının olmamasıdır. Geçerlilik ve güvenilirliği saptanmış olarak yurtdışında kullanılan ve nesne temsilini ölçen Rorschach ve Tematik Algı Testi tabanlı başka projektiv ölçüm araçları mevcuttur (Brown,1986; Hibbard ve ark.,1995) Ancak ülkemizde bu ölçüm araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının olmaması da, NKÖ'nün ölçtüğü nesne temsilini, ölçekler arası geçerlilik ile kıyaslamaya imkan vermemektedir. Bir diğer kısıtlılık ise örneklem sayısının yetersizliğidir. Bu durum normal dağılıma olanak vermemektedir. İlerde yapılacak çalışmalarda örneklem grubunun büyük olması bu kısıtlılığı ortadan kaldıracaktır.

Genel olarak araştırma sonuçlarına bakıldığında Rorschach Testi'nde nesne temsillerinin gelişimi ve kalitesini ölçen NKÖ, güvenilir ve geçerli bir ölçek olarak, başka çalışmalarda ve klinik değerlendirmelerde kullanılabilir. Ancak NKÖ'nün OR+ Bütünleşme alt boyutunun geçerliliğiyle ilgili ileride yapılması planlanan araştırmalarda; bu bulgu göz önünde bulundurulmalı, NKÖ OR+ bütünleşme alt

boyutunun normal örneklem ile sınır kişilik örgütlenmesi içerisinde yer alan örneklemi ayırmada duyarlılığının düşük düzeyde olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Akkoyun, F. :2005 **Projektif Teknikler**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım
- Amerikan Psikiyatri Birliği: 2000 **Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı.** (DSM-IV- TR), (Çev.Ertuğrul Köroğlu), Ankara, Hekimler Birliği Yayınları.
- Anzieu, D., Chabert, C.: 2004 **Projektif Yöntemler**, (Çev. Bahar Kolbay), İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2011
- Aydemir, Ö., Demet, M.M., Danacı, A.E., Deveci, A.,Taşkın, E.O., Mızrak, S.: 2006 “Borderline Kişilik Envanterinin Türkçe’ye Uyarlanması, Güvenilirlik ve Geçerliliği”, **Türkiye’de Psikiyatri**, 8 (1),6-10.
- Berk L.E.: 2013 **Çocuk Gelişimi** (Çev.Ali Dönmez), İstanbul, İmge Kitabevi.
- Blatt, S.J., Auerbach, J.S. :1988 “Differential cognitive disturbances in three types of borderline patients”. **Journal of Personality Disorders**, 2, 198-211.

Blatt S.J. , Brenneis, C.G,
Schimek,J.G., Click,M. :1976

“Normal Development and
Psychopathological Impairment of the
Concept of the Object on the
Rorschach.” **Journal of Abnormal
Psychology**, 85(4),364-373

Blatt, S. J. :1992

“The differential effect of psychotherapy
and psychoanalysis with anaclitic and
introjective patients: The
Menninger Psychotherapy Research
Project revisited.” **Journal of the
American Psychoanalytic Association**,
40,691-724.

Blatt, S. J., Berman, W. H. :1990

“Differentiation of personality types
among opiate addicts.” **Journal of
Personality Assessment**, 54, 87-104.

Blatt, S. J., Berman, W.,
Bloom-Feshbach, S., Sugarman, A.,
Wilber, D., Kleber, H. D. :1984

“Psychological assessment of
psychopathology in opiate addicts”.
**Journal of Nervous and Mental
Disease**, 172,156-165.

Blatt, S. J., Ford, R. Q., Berman,
W., Cook, B., Meyer, R. 1988

“The assessment of change during
the intensive treatment of
borderline and schizophrenic young
adults”. **Psychoanalytic Psychology**,
5,127-158.

Brown, Larry F.:1986

"The Concept of the Object Scale
and the Assessment of Object
Representation. " Doktora Tezi.,
www/trace.tennessee.edu/utk_graddiss
/299

11.12.2014

Cansever, G. :1982

**Klinik Psikolojide Değerlendirme
Yöntemleri**, İstanbul,Gözlem
Matbacılık

Evans, R.I. :1999

Jean Piaget, İnsan ve Fikirleri,
(Çev: Şebnem Çiftçioğlu),
Ankara, Doruk Yayınları

Fairbairn, W.D. :1946

“Object-Relationships
and Dynamic Structure.”
Int. J. Psycho-Anal., 27:30-37.

Freud, S:1923

“The Ego and the Id”, **The Standard
Edition of the Complete Psychological
Works of Sigmund Freud**,
19.c, London, Hogart Press, , s.3-66.

Freud, S:2002

“İnkâr”, metapsikoloji (Çev:Emre
Kapkın ve Ayşe Tekşen kapkın)
İstanbul, Payel Yayınevi, s.420

Freud, S: 1905

Three Essays on the Theory of
Sexuality”, **The Standard Edition
of the Complete Psychological
Works of Sigmund Freud**”, 7.c,
London, Hogart Press, s.123-245

Glick, M., Zigler,E.: 2005

“Werner’s Developmental Thought
in the Study of Adult
Psychopathology”,**Heinz
Werner and Developmental
Science**, Ed. by. Valsiner J. s.
323–344

Greco, C. M., Cornell, D. G. :1992

“Rorschach object relations of
adolescents who committed
homicide”. **Journal of Personality
Assessment**, 59,574-583.

Hamilton N.G. :1989

“A critical review of object
relations theory.” **American
Journal of Psychiatry** ,
146(12):1552-1560

Hartmann, H. :1952

“The Mutual Influences in the
Development of Ego and Id
Essays on Ego Psychology”
**New York: International
Universities Press,**
1964 s. 155-182

Hibbard, S., Hilsenroth, M. J.,
Hibbard, J. K., Nash, M. R. :1995

“A validity study of two projective
object representations measures.”
Psychological Assessment, 7,432-439.

Hoch, P., Polatin, P. :1949

“Pseudoneurotic Forms of
Schizophrenia”,
Psychiatric Quarterly, 23, 248-276.

Johnson, D. R., Quinlan, D. M.: 1993

“Can the mental representations
of paranoid schizophrenics be
differentiated from those of normals?”
Journal of Personality Assessment,
60,588-601.

Kernberg, O.F.: 1975

Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm,
(Çev: Mustafa Atakay), Metis, 1999.

Kılıç, M. 1991

“Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) nin
Geçerlilik ve Güvenirliği”,
**Psikolojik Danışma ve
Rehberlik Dergisi**, 1(2),45-52.

Knight, R.P. 1953

“Borderline States in Psychoanalytic Psychiatry and Psychology”.

Bulletin of the Menninger Clinic,
17,1-12

Lerner, H. D., Peter, S. :1984

“Patterns of object relations in neurotic, borderline and schizophrenic patients”.

Psychiatry, 47, 77-92.

Lerner, P. M. :1998

Psychoanalytic Perspectives on the Rorschach, London,
The Analytic Press.

Mahler, M.S., Pine F.,
Bergman, A.: 1975

The Psychological Birth of the Human Infant: Symbiosis and Individuation,
New York, Basic Books.

Öğünç, N.E. , Eren,N. :2012

“Borderline Kişilik Bozukluğu Gösteren Hastalarda Psikodinamik Grup Psikoterapi Sürecinin Nesne İlişkileri Üzerine Etkileri.”

Psikiyatri Hemşireliği Dergisi,
3(1),30-37

Piaget J.: 1954

The Construction of Reality in the Child, (Çev. Margaret Cook),
New York, Basic Books.

Ritzler, B., Zambianco, D.,
Harder, D.,
Kaskey, M. :1980

“Psychotic Patterns of The Concept
of the Object on the Rorschach Test”.
Journal of Abnormal Psychology,
89,46-55.

Rizzuto, A. :1990

“The Origins of Freud's Concept
of Object Representation
(‘Objektvorstellung’) in his
Monograph ‘On Aphasia’:
Its Theoretical and Technical
Importance. “**Int. J. Psycho-Anal.**,
71:241-248

Sidney, J. Blatt

“Representational structures
in psychopathology”, Çevrimiçi,
[v.psychomedia.it/rapaport-klein/
blatt1-90.htm](http://v.psychomedia.it/rapaport-klein/blatt1-90.htm), 12 Aralık 2014

Spear, W. E., Lapidus, L. B. 1981

“Quantitative differences in
manifest object representations:
Implications for a multidimensional
model of psychological functioning.”
Journal of Abnormal Psychology,
90,157-167.

Stern, A.: 1938

“Psychoanalytic Investigation and
Therapy in the Borderline Group of
Neuroses”, **The Psychoanalytic
Quarterly**, 7, 467-489.

Stuart, J., Westen, D., Lohr, N. E.,
Benjamin, J., Becker,
S., Vorus, N.: 1990

“Object relations in borderlines,
Depressives and normals:
An examination of human
responses on the Rorschach.”
Journal of Personality Assessment,
55,296-318.

Tunaboylu-İkiz, T, Atak, I. E.,
Düşgör, B. P., Zabcı, N. : 2009

**Rorschach Kodlama Kitabı 2:
Yetişkin Normları**, İstanbul,
Bağlam Yayıncılık.

Tunaboylu-İkiz, T, Düşgör, B. P.,
Atak, I. E., Mete, L., Kalem,E. :2013

**Rorschach Kodlama Kitabı 3:
Yaşlı Normları**, İstanbul,
Bağlam Yayıncılık.

Tunaboylu-İkiz, T, Düşgör, B. P.,
Zabcı, N., Yavuz, A. E., Atak,
I. E., Ataç, S., Sönmez, B.,
A., Akkapulu, F. :2007

Kodlama Kitabı 1: Ergen Normları,
İstanbul, Bağlam Yayıncılık.

Tunaboylu-İkiz, T. : 2001

**Rorschach Testinin Psikanalitik
Yorumu-I**, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.

Tura, S. M. :2000

Günümüzde Psikoterapi,
İstanbul, Metis Yayınları.

- Wallerstein, R. S. :1986
 “Forty-two lives in treatment”:
**A study of psychoanalysis
 and psychotherapy.**
 New York: Guilford Press.
- Wapner,S., Kaplan,B. :1964
 Heinz Werner: 1890-1964.
**The American Journal
 of Psychology**, 7(3),513-517
- Werner, H. : 1948
**Comparative psychology
 of mental development.**
 New York, Follett.
- Werner, H. :1957
**Comparative psychology
 of mental development.**
 New York, International
 Universities Press.
- Werner, H., Kaplan, B. :1963
Symbol formation. New York,
 Wiley.
- Werner, H. :1937
 “Process and achievement:
 A basic problem of education
 and developmental psychology.”
Harvard Educational Review,
 7, 353–368.

World Health Organisation : 1992

**Ruhsal ve Davranışsal
Bozukluklar Sınıflandırması,**
(Çev: Öztürk, O., Uluğ, B.),
Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği,
Ankara, 1993.

Zigler, E. : 1963

“Metatheoretical issues in
developmental psychology.”
Ed. M. Marz, **Theories
in contemporary psychology**
(s. 341–369). New York, MacMillan.

EK 1.

GÖNÜLLÜLERİ BİLGİLENDİRME ve OLUR (RIZA) FORMU

Bu katıldığınız çalışma bilimsel bir araştırma olup adı “RORSCHACH TESTİ NESNE KAVRAMI ÖLÇEĞİ GEÇERLİLİK ve GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI” dır. Bu araştırmaya katılmaya serbestsiniz, kararınızı vermek için size yeterli zaman verilecektir.

Bu araştırmanın protokolü, GÜLHANE ASKERİ TIP AKADEMİSİ Etik Kurulu ve sağlık makamları tarafından değerlendirilmiş ve onaylanmıştır. Helsinki beyannamesinde ortaya konan etik prensiplere riayet edilecektir. Bu formun bir kopyası size saklamanız için verilecektir.

Bu çalışmada borderline (sınır) kişilik bozukluğu tanıli bireylerde ve psikiyatrik tanı almamış bireylerde nesne temsilinin niteliğinin saptanması amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilecek verilerin, psikiyatri hastalarının tanı ve tedavi sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmaya katılmanız tamamen gizli tutulacaktır. Sizin araştırmaya katılmanıza ilişkin bilgisi olan tek kişi psikoloğunuz olacaktır. Psikoloğunuza verdiğiniz kişisel bilgilerin yanısıra klinik bilgileriniz de gizli tutulacaktır. Bununla birlikte, yetkili kurumların müfettişleri araştırmanın geçerli yasalar ve sağlık makamları mevzuatına uygun olarak yürütülmesini garantilemek üzere araştırmaya ilişkin kayıtlarınızı incelemekle yükümlü olabilirler. Kayıtlarınızdaki bilgiler sadece bu araştırma amacıyla ve bu araştırmayı izleyen yayınlar için kullanılacaktır. Her durumda kimliğiniz saklanacaktır. Her durumda kimliğiniz diğer amaçlar için kullanılmayacak veya üçüncü şahıslara açıklanmayacaktır. Çalışmaya katılmayı reddettiğiniz takdirde doktorunuz, psikoloğunuz veya GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Psikiyatri Servisi çalışanları ile olan ilişkilerinizde, takip ve tedavinizde hiçbir değişiklik olmayacaktır. Çalışmaya sürecin herhangi bir noktasında katılmak istemediğiniz takdirde çalışmadan çıkarılacaksınız. Bir psikiyatri uzmanı ve psikolog ile psikiyatrik görüşme yapılacak, mevcut rahatsızlığınızı ve duygusal durumunuzu, sıkıntılarınızı detaylı değerlendirebilmek amacıyla klinik değerlendirme ölçekleri uygulanacaktır. Bu ölçekler psikoloğunuz tarafından uygulanacaktır. Bu testler psikiyatrik

durumunuzu ve bilişsel nesne temsil niteliğini değerlendiren “Hasta Takip Formu”, “Rorschach Mürekkep Lekesi Testi”, “Borderline Kişilik Envanteri”, “ Belirti Kontrol Listesi -90- Gözden Geçirilmiş Formu”dur. Herhangi girişimsel müdahalede bulunulmayacaktır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almanız mümkündür. Bunun için Psikolog Mehmet Fırat Urcan ile doğrudan görüşebilir ya da (0216) 542 20 20/3775 no’lu telefondan ulaşabilirsiniz.

Teşekkür ederim.

Mehmet Fırat Urcan - Psikolog

Prof.Dr. Tefrika İkiz Tunaboşlu - İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

YUKARIDAKİ BİLGİLERİ OKUDUM. BUNLAR HAKKINDA BANA YAZILI VE SÖZLÜ AÇIKLAMALAR YAPILDI. VERECEĞİM BİLGİLERİN BİLİMSEL AMAÇLA KULLANILACAĞINI ANLADIM. BU KOŞULLARDA SÖZKONUSU ARAŞTIRMAYA KENDİ RIZAMLA, HİÇBİR BASKI VE ZORLAMA OLMAKSIZIN KATILMAYI KABUL EDİYORUM.

Gönüllü adı soyadı Tarih

.....

İmza

....

EK 2.
DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Adı Soyadı:.....

Tarih:...../...../.....

1) Doğum tarihiniz:...../...../.....

2) Öğrenim durumunuz (tamamladığınız eğitim süresini yıl olarak belirtiniz.

Örneğin, ilköğretim mezunu 8 yıl, lise mezunu 11 yıl, lise 1’den okulu bıraktıysanız 9 yıl gibi).....yıl

3) Halen yaşadığınız yer:

a-Şehir merkezi

b-İlçe

c-Köy

4) Medeni durumunuz:

a-Hiç evlenmemiş

b-Evli

c-Boşanmış(dul)

d-Ayrı yaşıyor

5) Çalışma(iş) durumunuz hangisine uymaktadır?

a-Düzenli olarak devam ettiğim sabit bir işim vardır

b-Sürekli iş değiştiririm, bir işte çalışamam

c-Bugüne kadar herhangi bir işte çalışamadım

6) Mesleğiniz

a-Memur

b-İşçi

c-Serbest meslek

d-Çiftçi

e-İşsiz

7)Ekonomik durumunuz(aylık geliriniz) hangisine uymaktadır?

a-Çok düşük (0-500TL)

b-Düşük (500-1000TL)

c-Orta (1000-1500TL)

d-İyi (1500-2000TL)

e-Çok iyi (2000TL'den yukarı)

8) Ruhsal bir sorun ya da hastalık nedeniyle hiç tedavi gördünüz mü?

a-Evet

b-Hayır

9) Anne, baba, kardeş gibi birinci derece akrabalarınızdan ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören birisi var mı?

a-Evet

b-Hayır

10) Adı geçen psikoaktif maddelerden hangisini, *ne kadar süre* kullandığınızı belirtiniz.

Alkol

Sigara

Esrar

Ekstazy

Roche

Eroin

Kokain

LSD

Taş

11) Aile ilişkileriniz nasıldır?

a-Aile bağlarım güçlüdür, sürekli olarak görüşmeye devam ediyoruz

b-Aile bağlarım zayıftır, uzun süredir görüşmüyoruz

12) Anne-babanızın medeni durumu?

a-Evli, aynı evde yaşıyorlar

b-Evli, ayrı evde yaşıyorlar

c-Boşanmışlar

d-Vefat

13) Yetiştirdiğiniz aile tipi hangisidir?

a-Çekirdek aile(anne-baba-kardeşler)

b-Geniş aile(anne-baba-kardeşler-akrabalar)

c-Yuva(sosyal kurumlar)

d-Diğer(parçalanmış aile vb.)

14)Anne ve babanızın kişilik özellikleri nelerdir?

Anne

Baba

a-Pasif ve yetersiz

- b-Uysal ve uyumlu
- c-İlgisiz, içe kapanık
- d-Canlı, neşeli
- e-Kuşkucu, alıngan
- f-Titiz, inatçı
- g-Diğer

15) Anne ve babanın size karşı tutumu nasıldı?

Anne

Baba

- a-İlgili ve koruyucu
- b-Titiz ve katı
- c-İlgisiz ve otoriter
- d-Sert ve otoriter
- e-Tutarsız ve güvenilmez

16) Bugüne kadar intihar niyetiniz olmadan, bedeninizde hasar oluşturacak şekilde kendinize zarar verdiniz mi? (bu soruya yanıtınız “hayır” ise 22 ile belirtilen soruya geçiniz)

- a-Evet
- b-Hayır

17) Yukarıdaki soruya verdiğiniz yanıt “evet” ise bu zarar verici davranış şekli nasıldı? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a-Vücudun çeşitli yerlerine sert yerlere vurarak yaralamak
- b-Isırarak yaralamak
- c-Kesici aletlerle (örneğin bıçak, jilet gibi) keserek yaralamak
- d-Sivri uçlu aletlerle (örneğin iğne, bıçak, jilet gibi) çizerek yaralamak
- e-Yakarak yaralamak (örneğin sigara, çakmak vb. benzin-tiner gibi yanıcı maddelerle)

- f-Asit dökerek yaralamak
- g-Diğer (belirtiniz).....

18) Bu tür zarar verici davranışlar ne kadar zamandır sürüyor (yıl olarak belirtiniz)

19) İlk kez kendinize zarar verme davranışında bulunduğunuzda kaç yaşındaydınız?

20) Ne sıklıkta kendinize zarar veriyorsunuz?

- a-Birkaç günde bir
- b-Birkaç haftada bir
- c-Birkaç ayda bir
- d-Yılda bir kez ya da daha seyrek

21) Kendinize zarar verme davranışı sırasında oluşan yaralar genellikle aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

- a-Yüzeyel, sadece derinin üst tabakasında hasar oluşturan ve temizlemek dışında tıbbi müdahale gerektirmeyen yaralar
- b-Deri bütünlüğünü bozan, az miktarda kanamaya yol açan ve sadece bandaj ile kapatılan yaralar
- c-Belirgin kanamaya yol açan ve bir sağlık kuruluşunda dikilmesi veya müdahale edilmesi gereken yaralar
- d-Birçok dikiş atılmasını gerektiren; şekil bozukluğuna veya hayati tehlikeye yol açabilecek ciddi ve derin yaralar

22) Hiç intihar girişiminde bulundunuz mu?Yanıtınız hayır ise 26. soruya geçiniz.

- a-Evet
- b-Hayır

23)Yanıtınız “evet” ise kullandığınız yöntem hangisiydi? (birkaç seçenek birden işaretleyebilirsiniz)

- a-Yüksek dozda ilaç alarak
- b-Bileklerinizi ya da vücudunuzun başka bir yerini keserek
- c-Yüksekten atlayarak
- d-Tabanca, bıçak ya da başka bir silahla
- e-Kendinizi asmaya çalışarak
- f-Kendinizi yakmaya çalışarak
- g-Bunların dışında başka bir yöntemle(belirtiniz).....

24) İntihar girişiminde bulundu iseniz toplam kaç kez olmuştur?

25) İntihar girişiminde bulundu iseniz, ilk kez olduğunda kaç yaşındaydınız?

26) Geçmişte yasalarla sorun yaşadınız mı, herhangi bir suçtan ötürü hapis ya da para cezası aldınız mı?

a-Hayır

b-Evet

27) Cevabınız evet ise hangi suçtan ne tür ceza gördüğünüzü belirtiniz.

a-Hırsızlık, yankesicilik

b-Gasp

c-Yaralama

d-Cinayete teşebbüs

e-Cinayet

f-Ruhsatsız silah bulundurma

g-Kız kaçırma

h-Firar

ı-Diğer(belirtiniz).....

28) İlk kez suç işleme yaşı:.....

29) Toplam ceza sayısı:.....

30) Polikliniğe başvurma amacı

EK 3.

BORDERLINE KİŞİLİK ENVANTERİ

Aşağıdaki cümlelerden size uygun olanlarını işaretleyiniz.

1. Sık sık panik nöbetleri geçiririm.	DOĞRU	YANLIŞ
2. Son zamanlarda beni duygusal olarak etkileyen hiçbir şey olmadı.	DOĞRU	YANLIŞ
3. Çoğu kez gerçekte kim olduğumu merak ederim.	DOĞRU	YANLIŞ
4. Çoğu kez başıma iş açacak risklere girerim.	DOĞRU	YANLIŞ
5. Başkaları bana yoğun ilgi gösterdikleri zaman kendimi boğulmuş hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
6. Bazen içimde bana ait olmayan başka bir kişi ortaya çıkar.	DOĞRU	YANLIŞ
7. Gerçekte olmadığı halde acayip şekiller veya görüntüler gördüğüm oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
8. Bazen çevremdeki insanlar ve nesnelerin gerçek olmadığını hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
9. Başkalarına yönelik duygularım bir uçtan bir uca çok hızlı değişir.		
(Örn: Sevgi ve beğeniden nefret ve hayal kırıklığına).	DOĞRU	YANLIŞ
10. Çoğu kez değersizlik ya da umutsuzluk duygusuna kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
11. Çoğu kez paramı çarçur ederim ya da kumarda kaybederim.	DOĞRU	YANLIŞ
12. Gerçekte kimse olmadığı halde hakkımda konuşan sesler duyduğum oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
13. Eğer 12. maddeye “evet” dediyseiz aşağıdaki cümlelerden sizin için uygun olanını seçiniz:		
a. Bu sesler benim dışımdan gelmiştir.		
b. Bu sesler içimden gelmiştir.		
14. Yakın ilişkilerde hep incinirim.	DOĞRU	YANLIŞ
15. Bana uymayan biçimde hissettiğim ya da davrandığım oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
16. Bir kukla gibi dışarıdan yönetiliyormuş ve yönlendiriliyormuş gibi hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
17. Herhangi birine fiziksel olarak saldırıda bulunduğum oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
18. Düşüncelerim başkaları tarafından okunuyormuş gibi hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
19. Bazen gerçekte suç işlemediğim halde, sanki işlemişim gibi suçluluk hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
20. Bilerek kendime bedensel zarar verdiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
21. Bazen gerçekte olmadığı halde insanların ve nesnelerin görünümlerinin değiştiği hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
22. Yoğun dini uğraşlarım olmuştur.	DOĞRU	YANLIŞ
23. Duygusal ilişkilerimde çoğunlukla ne tür bir ilişki istediğimden emin olamam.	DOĞRU	YANLIŞ
24. Bazen bir kahin gibi gelecekle ilgili özel hislerim olur.	DOĞRU	YANLIŞ
25. Bir ilişki ilerledikçe kendimi kapana kısılmış gibi hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
26. Gerçekte kimse olmadığı halde bir başka insanın varlığını hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ

27. Bazen bedenim ya da bedenimin bir kısmı bana acayip veya değişmiş gibi görünür.	DOĞRU	YANLIŞ
28. İlişkiler çok ilerlerse, çoğunlukla koparma gereksinimi duyarım.	DOĞRU	YANLIŞ
29. Bazen birilerinin peşimde olduğu hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
30. Sık sık uyuşturucu kullanırım (esrar, hap gibi).	DOĞRU	YANLIŞ
31. Başkalarını kontrol altında tutmaktan hoşlanırım.	DOĞRU	YANLIŞ
32. Bazen özel biri olduğumu hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
33. Bazen dağılıyormuşum gibi hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
34. Bazen bana bir şeyin gerçekte mi yoksa yalnızca hayalimde mi olduğunu ayırt etmek zor gelir.	DOĞRU	YANLIŞ
35. Çoğu kez sonuçlarını düşünmeden içimden geldiği gibi davranırım.	DOĞRU	YANLIŞ
36. Bazen gerçek olmadığım duygusuna kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
37. Bazen bedenim yokmuş ya da bir kısmı eksikmiş hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
38. Çoğu kez kabus görürüm.	DOĞRU	YANLIŞ
39. Çoğu kez başkaları bana gülüyormuş ya da hakkımda konuşuyormuş hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
40. Çoğu kez insanlar bana düşmanmış gibi gelir.	DOĞRU	YANLIŞ
41. İnsanların kendi düşüncelerini benim zihnime soktuklarını hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
42. Çoğu kez gerçekten ne istediğimi bilmem.	DOĞRU	YANLIŞ
43. Geçmişte intihar girişiminde bulundum.	DOĞRU	YANLIŞ
44. Bazen ciddi bir hastalığım olduğuna inanırım.	DOĞRU	YANLIŞ
45. “Alkol, uyuşturucu ya da hap alışkanlığım vardır”.	DOĞRU	YANLIŞ
Eğer yanıtınız “evet” ise aşağıdakilerden uygun olanlarını işaretleyiniz. a. Alkol b. Uyuşturucu c. Hap		
46. Bazen bir rüyada yaşıyormuş ya da yaşamım bir film şeridi gibi gözümün önünden geçiyormuş hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
47. Çoğu kez bir şeyler çalarım.	DOĞRU	YANLIŞ
48. Bazen öyle açlık nöbetlerim olur ki önüme gelen her şeyi silip süpürürüm.	DOĞRU	YANLIŞ
49. Aşağıdaki konularla ilgili sorulan sorularda çoğu kez kendimi rahatsız hissederim. Eğer yanıtınız "doğru" ise aşağıdakilerden uygun olanını işaretleyiniz. a. Politika b. Din c. Ahlak (iyi-kötü)	DOĞRU	YANLIŞ
50. Bazen aklımdan birilerini öldürme düşüncesi geçer.	DOĞRU	YANLIŞ
51. Yasalarla başımın derde girdiği oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
52. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini ilaç etkisi altında yaşadığınız oldu mu?, Eğer yanıtınız “evet” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)	DOĞRU	YANLIŞ
53. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini psikoterapi sırasında yaşadığınız oldu mu? Eğer yanıtınız “evet” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)		

EK 4.
Belirti Kontrol Listesi- 90- Gözden Geçirilmiş Formu
(SCL-90-R)

Aşağıda **“zaman zaman herkeste olabilecek”** yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra her bir durumun, **bugün de dahil** olmak üzere **son on beş gün içinde** sizi ne ölçüde **huzursuz ve tedirgin ettiğini** göz önünde alarak, cevap kağıdında belirtilen tanımlamalardan

(**Hiç / çok az / Orta derecede / Oldukça fazla / İleri derecede**) uygun olanın (**yalnızca bir seçeneğin**) altındaki parantez arasına bir (X) işareti koyunuz. Düşüncelerinizi değiştirirseniz ilk yaptığınız işaretlemeyi silmeyi unutmayınız. Lütfen anlamadığınız bir cümle ile karşılaştığınızda uygulamacıya danışınız.

	Hiç	Çok Az	Orta Derece	Oldukça Fazla	İleri Derece
1. Baş ağrısı	()	()	()	()	()
2. Sinirlilik ya da içinin titremesi	()	()	()	()	()
3. Zihinden atamadığınız, yineleyici, hoş gitmeyen düşünceler	()	()	()	()	()
4. Baygınlık veya baş dönmesi	()	()	()	()	()
5. Cinsel arzu veya ilginin kaybı	()	()	()	()	()
6. Başkaları tarafından eleştirilme duygusu	()	()	()	()	()
7. Herhangi bir kimsenin düşüncelerimizi kontrol edebileceği fikri	()	()	()	()	()
8. Sorunlarımızdan pek çoğu için başkalarının suçlanması gerektiği duygusu	()	()	()	()	()
9. Olayları anımsamada güçlük	()	()	()	()	()
10. Dikkatsizlik ve sakarlıkla ilgili endişeler	()	()	()	()	()
11. Kolayca gücenme, rahatsız olma hissi	()	()	()	()	()
12. Göğüs veya kalp bölgesinde ağrılar	()	()	()	()	()
13. Caddelerde veya açık alanlarda korku hissi	()	()	()	()	()
14. Enerjinizde azalma veya yavaşlama hali	()	()	()	()	()
15. Yaşamınızın sonlanması düşünceleri	()	()	()	()	()

16. Başka kişilerin duymadıkları sesleri duyma	()	()	()	()	()
17. Titreme	()	()	()	()	()
18. Çoğu kişiye güvenilmemesi gerektiği hissi	()	()	()	()	()
19. İştah azalması	()	()	()	()	()
20. Kolayca ağlama	()	()	()	()	()
21. Karşı cinsten kişilerle utangaçlık ve rahatsızlık hissi	()	()	()	()	()
22. Tuzağa düşürülmüş veya yakalanmış olma hissi	()	()	()	()	()
23. Bir neden olmaksızın aniden korkuya kapılma	()	()	()	()	()
24. Kontrol edilemeyen öfke patlamaları	()	()	()	()	()
25. Evden dışarı yalnız çıkma korkusu	()	()	()	()	()
26. Olanlar için kendini suçlama	()	()	()	()	()
27. Belin alt kısmında ağrılar	()	()	()	()	()
28. İşlerin yapılmasında erteleme duygusu	()	()	()	()	()
29. Yalnızlık hissi	()	()	()	()	()
30. Karamsarlık hissi	()	()	()	()	()
31. Her şey için çok fazla endişe duyma	()	()	()	()	()
32. Her şeye karşı ilgisizlik hali	()	()	()	()	()
33. Korku hissi	()	()	()	()	()
34. Duygularınızın kolayca incitilebilmesi hali	()	()	()	()	()
35. Diğer insanların sizin özel düşüncelerinizi bilmesi	()	()	()	()	()
36. Başkalarının sizi anlamadığı veya hissedemeyeceği duygusu	()	()	()	()	()
37. Başkalarının sizi sevmediği yada dostça olmayan davranışlar gösterdiği hissi	()	()	()	()	()
38. İşlerin doğru yapıldığından emin olabilmek için çok yavaş yapma	()	()	()	()	()

39. Kabin çok hızlı çarpması	()	()	()	()	()
40. Bulantı veya midede rahatsızlık hissi	()	()	()	()	()
41. Kendini başkalarından aşağı görme	()	()	()	()	()
42. Adale (kas) ağrıları	()	()	()	()	()
43. Başkalarının sizi gözlediği veya hakkınızda konuştuğu hissi	()	()	()	()	()
44. Uykuya dalmada güçlük	()	()	()	()	()
45. Yaptığınız işleri bir ya da birkaç kez kontrol etme	()	()	()	()	()
46. Karar vermede güçlük	()	()	()	()	()
47. Otobüs, tren, metro gibi araçlarla yolculuk etme korkusu	()	()	()	()	()
48. Nefes almada güçlük	()	()	()	()	()
49. Soğuk veya sıcak basması	()	()	()	()	()
50. Sizi korkutan belirli uğraş, yer ve nesnelerden kaçınma durumu	()	()	()	()	()
51. Hiçbir şey düşünememe hali	()	()	()	()	()
52. Bedeninizin bazı kısımlarında uyuşma, karıncalanma olması	()	()	()	()	()
53. Boğazınıza bir yumru tıkanmış olma hissi	()	()	()	()	()
54. Gelecek konusunda ümitsizlik	()	()	()	()	()
55. Düşüncelerinizi bir konuya yoğunlaştırmada güçlük	()	()	()	()	()
56. Bedeninizin çeşitli kısımlarında zayıflık hissi	()	()	()	()	()
57. Gerginlik veya coşku hissi	()	()	()	()	()
58. Kol veya bacaklarda ağırlık hissi	()	()	()	()	()
59. Ölüm ya da ölme düşünceleri	()	()	()	()	()
60. Aşırı yemek yeme	()	()	()	()	()
61. İnsanların size baktığı veya hakkınızda konuştuğu zaman rahatsızlık duyma	()	()	()	()	()

62. Size ait olmayan düşüncelere sahip olma	()	()	()	()	()
63. Bir başkasına vurmak, zarar vermek, yaralamak dürtülerinin olması	()	()	()	()	()
64. Sabahın erken saatlerinde uyanma	()	()	()	()	()
65. Yıkanma, sayma, dokunma gibi bazı hareketleri yineleme hali	()	()	()	()	()
66. Uykuda huzursuzluk, rahat uyuyamama	()	()	()	()	()
67. Bazı şeyleri kırıp dökme hissi	()	()	()	()	()
68. Başkalarının paylaşıp kabul etmediği inanç ve düşüncelerin olması	()	()	()	()	()
69. Başkalarının yanında kendini çok sıkılgan hissetme	()	()	()	()	()
70. Çarşı sinema gibi kalabalık yerlerde rahatsızlık hissi	()	()	()	()	()
71. Her şeyin bir yük gibi görünmesi	()	()	()	()	()
72. Dehşet ve panik nöbetleri	()	()	()	()	()
73. Toplum içinde yiyip-içerken huzursuzluk hissi	()	()	()	()	()
74. Sık sık tartışmaya girme	()	()	()	()	()
75. Yalnız bırakıldığında sinirlilik hali	()	()	()	()	()
76. Başkalarının sizi başarılarınız için yeterince takdir etmediği duygusu	()	()	()	()	()
77. Başkalarıyla birlikte olunan durumlarda bile yalnızlık hissetme	()	()	()	()	()
78. Yerinizde duramayacak ölçüde huzursuzluk duyma	()	()	()	()	()
79. Değersizlik duygusu	()	()	()	()	()
80. Size kötü bir şey olacaktı duygusu	()	()	()	()	()
81. Bağırma ya da eşyaları fırlatma	()	()	()	()	()
82. Topluluk içinde bayılacağınız korkusu	()	()	()	()	()
83. Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu	()	()	()	()	()
84. Cinsiyet konusunda sizi çok rahatsız eden düşüncelerin olması	()	()	()	()	()

85. Günahlarınızdan dolayı cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi	()	()	()	()	()
86. Korkutucu türden düşünce ve hayaller	()	()	()	()	()
87. Bedeninizde ciddi bir rahatsızlık olduğu düşüncesi	()	()	()	()	()
88. Başka bir kişiye asla yakınlık duyamama	()	()	()	()	()
89. Suçluluk duygusu	()	()	()	()	()
90. Aklınızdan bir bozukluğu olduğu düşüncesi	()	()	()	()	()